

Nordisk Forum for Interkultur
Et netværk for erfaringsudveksling,
projektudvikling og kulturpolitisk diskussion

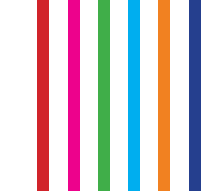
RAPPORT OM INTERKULTURELLE ERFARINGER, PROJEKTER OG KULTURPOLITISKE INITIATIVER I NORDEN

Dokumentationsrapport af Nordisk Forum for Interkulturs tre seminarer om interkulturelle erfaringer, udfordringer, projekter og perspektiver inden for kultursektoren i Norden samt deraf ledte initiativer i regi af Nordisk Ministerråd og Platform for Intercultural Europe i perioden 2008 - 2009.

2009-08-15 / Niels Righolt

“There is indeed a great need for multi-lateral, multi-faceted and comprehensive dialogue among individuals as well as among societies. The prerequisites for such dialogue are of course democracy, respect for pluralism and control of the aggressive urge in individuals and nations alike. Every time I feel this thirst for dialogue, I imagine it starting in a theatre, then growing, expanding and spreading beyond and beyond to encompass all people and cultures...”

Saadallah Wannous, 1996

INDHOLD	SIDE:
INTRODUKTION	1-6
1 NORDEN I EN HYBRID VERDEN	7-26
2 NO MORE TALKING -LETS DO SOMETHING ABOUT IT	27-44
3 HOW SOON IS NOW? -THE POLITICS OF INTERCULTURE	45-55
4 PRACTICE EXCHANGE & ROUNDTABLE	57-62
5 MØDE I NORDISK MINISTERRÅD FOR KULTUR	63-67
AFSLUTNING	68-72
APPENDIKS: DELTAGERFORTEGNELSE	73-90

Introduktion

Rapporten om interkulturelle erfaringer, projekter og kulturpolitiske initiativer i Norden er en dokumentation og beskrivelse af de fler- og interkulturelle erfaringer, udfordringer, projekter og perspektiver, som kan aflæses i et nordisk perspektiv. Rapporten tager sit primære afsæt i de tre seminarer, som Nordisk Forum for Interkultur afholdt i 2008 samt i de initiativer og videre møder, som efterfølgende er blevet sat i gang.

Rapporten er resultatet af et dokumentationsprojekt, støttet af Nordisk Kulturfond, som etableredes for at skabe et erfaringsmateriale for de nordiske landes indsats på området. Dette har hidtil ikke været eksisterende, hvorfor der heller ikke har været nogen nævneværdig samordning og udveksling landene imellem. Målet med dokumentationsprojektet har været at forbinde de igangværende nordiske initiativer og sætte konkrete erfaringer og projekter fra de nordiske lande ind i et overordnet perspektiv. Projektet skulle dokumentere de erfaringer, debatter og konkrete igangværende projekter og tiltag i et format, som kan anvendes af aktive i kulturlivet i Norden.

Rapporten beskriver og dokumenterer særligt tre nordiske initiativer under 2008 og 2009:

1. De seminarer som arrangeredes af netværket Nordisk Forum for Interkultur i 2008.
2. Rekommandationerne fra Nordisk Ministerråds nedsatte Arbejdsgruppe for sameksistens af kulturel kompleksitet fra oktober 2008.
3. Den nordiske 'Practice exchange' som gennemførtes i regi af Platform for Intercultural Europe i juni 2009.

Derudover kobler rapporten sig til bl.a.

4. Nordisk Kulturfonds initiativ Nye Nordboere i det nordiske kultursamarbejdet.
5. Erfaringerne fra Mångkulturåret 2006 i Sverige.
6. Erfaringerne fra Mangfoldsåret 2008 i Norge.

Det har derimod ikke været muligt at følge den oprindelige ambition om også at inkludere aktuelle projekterfaringer fra nordiske institutioner, festivaler, kunstnere m.fl. Dette arbejde viste sig så omkostningsfuldt at gennemføre, at det ikke lod sig gøre inden for de gældende økonomiske rammer for projektet. Der ville reelt være tale om et egentligt FoU arbejde og en gennemgående mapping af et område, hvor der end ikke på nationalt niveau synes at være nogen, som har et samlet overblik.

Denne rapport sammenfatter de centrale spørgsmål, som dukkede op under seminarerne i København, Drammen, Stockholm og Malmö. Som form er der ikke tale om en detaljeret redegørelse for alle diskussioner og samtaler, men derimod sigter rapporten mod at give et overblik over de præsenterede erfaringer og de bredere spørgsmål, der rejstes i diskussionerne. Beskrivelserne af de enkelte oplæg er relativt korte. Rapporten baserer sig på referater fra et antal rapportører, som hver især fulgte udvalgte spor og workshops på seminarerne, med det opdrag at referere tilbage til det videre arbejde i Nordisk Forum for Interkultur. Rapporten er ikke en evalueringsrapport i forhold til seminarernes indhold og effekt.

Baggrund:

Dokumentationsprojektet er initieret af og koblet til netværket Nordisk Forum for Interkultur, som arbejder for at samle erfaringer og viden i en bredere nordisk kontekst og hermed perspektivere muligheder for at forankre og udvikle den kulturelle mangfoldighed politisk og institutionelt, lokalt, nationalt og internationalt.

Nordisk Forum for Interkultur ønsker at fremme kulturel forskellighed sideløbende med at konfrontere de udfordringer, som ledsager det multikulturelle samfund og den interkulturelle dialog i en globaliseret virkelighed. Netværket afholdt i 2008 tre seminarer, som dels skulle indsamle erfaringer og kortlægge den aktuelle situation i Norden, dels udvikle metoder og modeller i arbejdet med at omsætte erfaringer og ideer til handling og dels skabe grundlag for fremtidige kulturpolitiske strategier, koncepter og projekter. De tre seminarer afholdtes i henholdsvis København i marts 2008, Drammen i august 2008 og i Stockholm i november 2008. Efterfølgende blev seminarerne fulgt op af et europæisk initieret projekt, som ledte til afholdelsen af en såkaldt Practice Exchange & Roundtable i Malmö i juni 2009.

Kulturel mangfoldighed er en af tidens store udfordringer og et af tidens helt store potentialer, ikke mindst i de nordiske lande. Det er et begreb, der kendetegner såvel det lokale, det nationale som det globale og det er netop denne sammenhæng, der er interessant som et udtryk for globaliseringens overordnede kendetegn.

De seneste 20-30 år har de nordiske landes befolkningssammensætning ændret sig radikalt. Med mere end 1,5 millioner mennesker med rødder udenfor de nordiske lande kan man i dag tale om en etnisk mangfoldighed, som præger kulturbilledet på mange måder og fra mange forskellige vinkler.

Dette har længe været anerkendt som en grundlæggende faktor, der også har kulturpolitiske konsekvenser. Både Sverige og Norge har således indarbejdet kulturel mangfoldighed i deres respektive nationale kulturpolitikker, mens det øvrige Norden ikke er kommet lige så langt i arbejdet med denne udfordring.

Der findes i hele Norden en række organisationer som gennem årene selv har taget initiativer på området. Generelt er det dog kendetegnende at det særligt har været de uafhængige tiltag som har været mest nuancerede og nyskabende, mens institutionerne især har arbejdet med "publikums- og repertoireudvikling" af mere traditionel art. Men der er tale om mange spredte og ofte højest usikre initiativer, der alene ikke har tilstrækkelig vægt til at forandre eller påvirke den kulturelle praksis som helhed. I et internationalt perspektiv er det tydeligt, at de modeller som anvendes i Norden er utilstrækkelige og underprioriterede i forhold til kultursektoren som helhed – i form af midler, resurser og knowhow. Det var udgangspunktet for etableringen af Nordisk Forum for Interkultur, som skal være med til at synliggøre og udvikle det interkulturelle arbejde i forhold til det nordiske kultursystem. Dokumentationsprojektets rolle blev at følge, dokumentere og formidle denne proces.

Det skal bemærkes, at projektet også skal ses i lyset af UNESCOs deklARATION for beskyttelse og fremme af kulturel mangfoldigheds udtryksformer, som er underskrevet af de svenske, norske, danske og finske regeringer, hvorved der findes et kulturpolitisk udgangspunkt for den videre proces i de nordiske lande.

Seminarie serien skal ses som led i en egentlig kompetenceudvikling indenfor kultursektoren i Norden, som sigtede på at skabe fordybet indsigt om og forståelse for hvilke perspektiver og muligheder som gælder i arbejdet

med at forankre og udvikle den kulturelle mangfoldighed politisk og institutionelt – at åbne for en dybere forståelse af området, og få syn på mulige strategier for videreudviklingen af ideer, processer og modeller for langsigtede nordiske samarbejdsprojekter. Målet var at skabe en dynamisk, åben og positiv platform som er engageret i spørgsmålet om kulturel diversitet ud fra en række forskellige synspunkter og med forskellige referencer og forudsætninger. Initiativet skal ses i lyset af de forskydninger og brydninger, den globaliserede verden har medført for kulturlivet i Norden. Nordisk Forum for Interkultur ønsker at markere og fejre den kulturelle mangfoldighed gennem at konfrontere de mange udfordringer, holdninger og muligheder som præger såvel den offentlige debat som kulturlivets praksis. Med afsæt i de tre seminarer og med det netværket som platform, håbede arrangørerne at kunne gøre en forskel på længere sigt. Man samlede en lang række af de nøglepersoner i Norden, som beskæftiger sig med kulturel mangfoldighed. Seminarerne udformedes som en slags tænketank, der skulle informere og inspirere en bredere kreds til at være opmærksom på området og til at forholde sig til det, - fra udøvende kunstnere, institutionsledere til de embedsfolk og politiske beslutningstagere, som er ansvarlige for de nationale nordiske politikker og strategier.

Målgruppe

Dokumentationsprojektet har principielt hele kultursektoren i Norden som potentiel målgruppe, dog i særdeleshed de kulturpolitiske beslutningstagere, embedsmænd, kulturarbejdere, kunstnere, kulturelle organisationer og kunstinstitutioner, lokale og regionale kulturforvaltninger, etniske minoritetsorganisationer og opinionsdannere i Norden.

Seminaret Norden i en hybrid verden var det første i rækken af tre seminarer i henholdsvis København, Drammen og Stockholm i 2008 i regi af netværket Nordisk Forum for Interkultur (NFI). Initiativet blev taget i forbindelse med UNESCO's kulturkonvention til beskyttelse og fremme af kulturelle udtryksformer og EU's Year of Intercultural Dialogue 2008 - samt en række nordiske tiltag som ønskede at involvere indbyggere, organisationer og institutioner, som virker for at styrke og skabe fornyet fokus på kulturel mangfoldighed.

1

NORDEN I EN HYBRID VERDEN

Erfaringer, udfordringer og perspektiver om kulturel mangfoldighed

Nationalmuseet, København, Danmark

Fredag den 7. og lørdag den 8. marts 2008

Seminaret **Norden i en hybrid verden** var det første i rækken af tre seminarer i henholdsvis København, Drammen og Stockholm i 2008 i regi af netværket Nordisk Forum for Interkultur (NFI). Initiativet blev taget i forbindelse med UNESCO's kulturkonvention til beskyttelse og fremme af kulturelle udtryksformer og EU's **Year of Intercultural Dialogue 2008** - samt en række nordiske tiltag som ønskede at involvere indbyggere, organisationer og institutioner, som virker for at styrke og skabe fornyet fokus på kulturel mangfoldighed.

Baggrund

Seminaret **Norden i en hybrid verden** skulle primært fokusere på de nordiske erfaringer og prioritere en kortlægning af den aktuelle situation i Norden, og gøre det muligt at belyse det omfattende positive potentiale, som ligger i en bedre udnyttelse af den kulturelle mangfoldighed. Hensigten var at udvikle metoder og modeller i arbejdet med at omsætte erfaringer og ideer til handling og realisere kulturpolitiske strategier, koncepter og projekter. Platformen var tænkt som et dynamisk, åbent og konstruktivt forum, hvor kulturel forskellighed kunne debatteres med udgangspunkt i forskellige holdninger, referencer og erfaringer.

Indhold

Seminarets første dag bestod således af én hovedsession i plenum og ni mindre *breakout sessions*, som var inddelt i tre spor med hver tre relaterede temaer. Den anden dag bestod af 12 mindre sessioner, som var fordelt i tre overordnede blokke. Deltagerne kunne frit vælge at følge et sammenhængende spor eller selv sammensætte hvilke sessioner, de ville følge. Alle deltog i åbningssessionen og de daglige plenarsessioner. Seminaret åbnedes af den danske kulturminister Brian Mikkelsen.

Åbningssessionen

Med udgangspunkt i et varieret og bredt sammensat valg af speakers i plenum møderne, blev mange forskellige temaer og strenge slået an allerede ved seminarets start - lige fra humanitære tiltag udenfor Norden, til forskellige ordninger og konkret forskning som er blevet udført i Norden. Åbningssessionen kritiseredes efterfølgende for ikke i tilstrækkelig grad at have åbnet for en debat med salen.

Breakout sessionerne

Disse sessioner foregik parallelt med egne moderatorer, og havde begrænset tid afsat til at deltagerne kunne komme med indspil og kommentarer til de forskellige indlæg. Speakerne bestod hovedsageligt af nordiske projektledere, udøvende kunstnere, humanitære organisationer, kulturarbejdere og ledere/direktører, som præsenterede erfaringer og konkrete eksempler på relevante tiltag og metoder.

Målgruppen

Seminarer henvendte sig særligt til kulturpolitikere, kulturarbejdere og kunstnere. Herunder kulturorganisationer og kunstinstitutioner, kulturforvaltninger, lokale kulturcentre, biblioteker, netværk, etniske minoritetsorganisationer og producenter. Videre henvendte seminarer sig til mediefolk, opinionsdannere, forskere og integrationsmedarbejdere. Målgruppen var bred for at sikre at nye input og perspektiver på et tidligt tidspunkt fik mulighed for at påvirke både det strategiske og kompetenceudviklende arbejde i Norden.

1.1 Velkomst- og åbningstaler

De tre værter **Eli Borchgrevink, Chris Torch og Trevor Davies** betonedede i deres indlæg vigtigheden af at komme frem til det punkt, hvor det flerkulturelle og multikulturelle bliver naturlige komponenter i nordisk kulturliv. For at kunne afstedkomme det bør man arbejde målrettet på at inkludere alle uanset etnicitet eller anden identitet. De tre værter udtrykte stor tiltro til den styrke og rigdom kulturel mangfoldighed vil kunne indebære for kulturlivet i Norden. Alene at arbejde for en øget kulturel mangfoldighed på et nationalt niveau vil indebære en begrænsning i forhold til de forskydninger, som allerede findes. Det globale perspektiv må tænkes ind og både kunstnere, institutioner og politiske beslutningstagere må tænke og agere i forhold til et globalt perspektiv. De tre værter understregede, at dette ikke mindst er blevet vigtigt i lyset af EU's seneste udvidelse. Afsluttende konkluderede de, at det interkulturelle og flerkulturelle arbejde understøtter hinanden og begge er uomgængelige faktorer i den videre udvikling af kultursektoren i Norden.

Den danske kulturminister **Brian Mikkelsen** åbnede seminarer med at pege på, at etableringen af en interkulturel dialog vil lede til bedre forståelse og øget inkludering af forskellige folk og kulturer, at en øget dialog er en forudsætning for at kunne klare sig i en mere og mere globaliseret virkelighed - og at det successivt vil lede til at flere nye kulturelle udtryk vil få plads og føre til et bredere kulturelt udbud. Ministeren understregede, at den udvikling og debatten frem mod den er lige så vigtig som andre aspekter af samfundsudviklingen generelt. Afslutningsvis betonedede ministeren seminarerets betydning i lyset af det europæiske **Year of Intercultural Dialogue**.

Beskæftigelses- og integrationsborgmester **Jakob Hugaard** fra Københavns Kommune kom i sin åbningstale ind på byens ambition om, at tage vare på alle de ressourcer som findes blandt de mange forskellige befolkningsgrupper som bor i byen. København er en åben og velbesøgt by med store communities, som eksempelvis gay communities, ungdomsgrupper og mange turister og fastboende med forskellige nationaliteter, med et væld af forskellige kulturelle festligheder og udtryk til følge. Det stiller krav til politikken. Byens ledelse mærker dog tydeligt, hvordan den øgede fokus på religiøse og etniske konflikter har påvirket udviklingen i byen, ved at skabe afstand mellem forskellige grupper i stedet for at åbne op for en tættere dialog i forsøget på at finde fælles referencer og punkter, hvor man kan mødes og kommunikere frit. Borgmesteren betonedede, at inklusion er utroligt vigtig og noget man efterstræber for at overkomme kløfterne i samfundet. Endvidere lagde han vægt på, at man bør se løsningen på den globale udfordring i et lokalt perspektiv. Mange svar kan findes i skolen, man går i, i byen man bor i, og så videre.

1.2 Åbningssessionen

Åbningssessionen indledtes af fhv. chefredaktør for svenske Dagens Nyheter, **Arne Ruth**, som også er formand for Nordisk Kulturfonds initiativ 'De nye nordboere'. Han kom i sit polemiske indlæg ind på, at vi i øjeblikket oplever den største forskydning i befolkningsudviklingen i historien. En stadig større del af befolkningen lever længere og længere efter pensionsalderens indtræffen. På samme måde som p-pillerevolutionen har ændret vores syn på erotikken og forplantningen har den længere levetid ændret vores syn på alderdommen. Men de ansvarlige politikere tier om den umiddelbare udfordring: kan Europas og den vestlige verdens samfund overleve befolkningspyramidens ændrede sammensætning uden et tilskud af mange nye medborgere? Globaliseringen påvirker os langt mere i dag end tidligere tendenser har gjort. Arne Ruth understregede, at konflikter som bygger på religiøse og kulturelle problemer oftest er sværere at løse end velfærdsproblemer. Desværre leder de nordiske systemer og strukturer til, at der i virkeligheden kan tales om en systematisk undertrykkelse af minoriteter i de nordiske lande. Vi har i Norden en bristende historisk erfaring med indvandring, trods at vi i virkeligheden allerede de facto er indvandrerlande. Skal vi lykkes med at forandre dette, er det helt afgørende at arbejde for at slippe af med indvandrerstemplet, at forsøge at udnytte at indvandringen til Norden ikke er belagt med en historisk skyld. Uden indvandrere kan Norden ikke hævde sig i en stadig mere globaliseret virkelighed, hvorfor det haster med at lære at håndtere udviklingen. Ruth påpegede blandt andet, hvordan de nordiske lande er meget modvillige til at se på, hvordan sproget fungerer som hindring og som ekskluderende element i forhold til at blive en del af det nordiske samfund. Man ser oftere til forskellene end til lighederne. Vi burde tale om "blandkultur" frem for at tale om "flerkultur" for at få en term, som kan omfatte os alle sammen, både de med udenlandsk herkomst og de som er fødte i Norden. Afsluttende pegede han på erfaringerne fra Sverige, hvor stadig flere aktører på det kunstneriske område slipper nye talenter frem med en anden baggrund end svensk.

Den finske forsker og professor ved Helsinkis Universitet, **Matti Similä**, fulgte op ved at forsøge at indkredse selve kulturbegrebet ud fra henholdsvis en klassisk tolkning, en antropologisk, en hverdagslig og en administrativ. Først og fremmest, betonedede han, er det vigtigt at huske på, at kultur ikke er statisk, at kulturelle udtryk og dermed også kulturelle erfaringer hele tiden flytter sig, forskyder sig. Ofte når vi bedømmer kulturens dimensioner, forholder vi os til udtrykkets kunstneriske værdi og dets æstetik. Derimod er det langt sværere at forholde sig til de etiske dimensioner. Traditionelt har man set på kulturens betydning for nationalstaten og den nationale selvforståelse, men i dag er behovet snarere at se på kulturens betydning som identitetsskaber af kollektive, etniske og hybride identiteter. Tidligere så faste identiteter og forestillinger udfordres i dag og forudsætningerne for identitetsprocessen forandres. Similä spørger retorisk, hvorfor en tidssvarende kulturpolitik skal forholde sig til mangfoldighed og interkulturel dialog. Det skal den for dels at værne om de kunstneriske udtryk, den videre integration, for at understøtte en yderligere empowermentproces og ikke mindst for at virke mod ekskluderende faktorer som nationalisme, kunstnerisk isolationisme forklædt som autonomi og tanken om at høj kvalitet, værdier og attituder hos kunstnerne hænger sammen med deres etniske baggrund. Alt sammen faktorer som bidrager til at skabe en afstand, hvor indvandrergrupper og minoriteter klassificerer sig selv på en anden måde end den måde

samfundet i øvrigt ser dem. Similä peger på tre begreber, som hver for sig kan bistå de professionelle kulturfolk til at forholde sig til det multikulturelle samfund - celebrational (musik, dans, og så videre), **tolerational** (demokrati) og **recognitional multiculturalism** (fælles og almene historier).

Den danske musiketnolog og forfatter **Eva Fock** præsenterede under overskriften "Hvorfor, hvorfor dit og hvorfor dat" en række strategier for og refleksioner omkring kunstnerisk mangfoldighed. Med afsæt i sine teorier om bevægelserne og forskydningerne mellem på den ene side de nationale kulturpolitikernes fokus på mainstream og "monokulturelle" kulturelle udtryk og på den anden side de mere private og ofte etniske kulturudtryk, betonedede Eva Fock vigtigheden af at forstå de forskellige udtryks flerkulturelle og sammensatte karakter. Hun præsenterede tanken om kulturelle hybrider, blandingsformer hvor det er svært at identificere oprindelsen ud fra traditionelle kulturelle kriterier. Hun argumenterede for, at hvor man oftest ser multikulturen på den globale og på kulturmødescenen og monokulturen på mainstreamscenerne og de nationale scener og arenaer, så finder man hybridkulturen på den eksklusive kunstscene, på populærscenen og den globale scene. Hybridkulturen bærer mange af de to andres karakteristika, men den er helt fri for de nationale (vestlige) bindinger og evt. begrænsninger. På sæt og vis er det måske dér globaliseringen ses tydeligst. Eva Fock pegede på faren ved at opnå etnisk repræsentation i kulturlivet gennem eksempelvis typecasting af indvandrere til f.eks. film og teaterstykker. Det vil snarere understøtte den marginaliseringskultur, som man allerede ser klare tendenser til i Danmark. I stedet bør man spørge sig, hvem som deltager, hvem publikum er, hvem der tager initiativet og hvem der betaler. I det hele taget forudsætter en øget kulturel mangfoldighed en bredere forståelse for af alle dele af kulturlivet og dets vilkår.

1.3 Kulturel mainstream (Spor 1, session 1)

Oplæg ved: Oscar Pripp, S (forsker og etnolog, Södertörns Högskola) og Erling Kittelsen, N (poet, dramatiker, gjendikter)

Sessionen indledtes med spørgsmålet: Hvordan fremmer vi etnisk og kulturel mangfoldighed og den kulturelle diversitet? Hvor mainstreaming satte dagsordenen i 1970'erne, begyndte man i 80'erne og 90'erne at praktisere en multikulturel strategi med etnicitet som det egentlige udgangspunkt. Men hvor er vi i dag? Tingene synes svære at adskille, når det kommer til praksis.

Oscar Pripp tog i sit indlæg afsæt i en undersøgelse, hvor man kiggede på 63 kulturinstitutioner i Sverige. Inspireret af danske undersøgelser i starten af 2000 fremsatte man en række kriterier for at kunne sammenligne institutionerne: om, for, med, af, hvordan og hvor. Disse skulle hjælpe til at identificere den kulturelle mangfoldigheds gennemslag på den svenske kulturscene, særligt de strukturelle sammenhænge. Undersøgelsen viste en tydelig brist på kompetencer og engagement på institutionerne – ikke mindst hos folk med ansvar og indflydelse. Kultursektoren består i vid udstrækning af en række effektive netværk, som kan beskrives som eksklusive og homogene, men som også ofte modvirker mangfoldighed. Institutionerne når ikke ud til medborgerne. Pripp mener, at man i højere grad skal arbejde for at fremme nye 'svage netværk', grænseoverskridende netværk, som kan overskride grænserne mellem arbejdslivet og det Pripp beskriver som **the housing market**. Kun derved kan

der skabes plads til de nye fortællinger og verdener. I Portfolio show som det svenske Statens Kunstråd etablerede, anvendte man sig bevidst af 'svage netværk'. 80 nye kunstnere kom frem gennem projektet. Det afgørende var, at man ikke havde defineret hverken form, udtryk eller hvilken baggrund kunstnerne skulle komme fra. I stedet forsøgte man at arbejde med et mangfoldigt og åbent kulturbegreb, som kunne favne forskellige faktorer som klasse, køn, værdier, ideer, traditioner, kunst og form, etnicitet, stilarter og genrer, og så videre.

Pripp pegede på en række strukturelle udfordringer. Mange chefer viste sig usikre omkring mulighederne og udtrykte en ambivalens i forhold til etnisk mangfoldighed. Flere fandt at problemerne var langt flere end fordelene, i form af amatørisme, forstads- og undergrundskultur, bristende sprogkunderskaber, kommunikationsproblemer, lavere kvalitet, forældreforbud, etniske historier. Generelt mener Pripp, at vort kultursyn fortsat er præget af et typisk kolonialt billede af mangfoldighed. For at modvirke det, skal man bevidst søge at skabe åbninger for det nye, det andet. Man skal insistere på, at mangfoldigheden er en positiv faktor, som udligner evt. niveauforskelle. Man kan tilmed vælge at se mainstreamkulturen som en metode til at sikre mangfoldighed.

Erling Kittelsen fulgte op med at slå fast, at kommunikation som regel betyder samtale på samme niveau, hvorimod dialog ofte indebærer en samtale mellem to, som ikke er på samme niveau. Kittelsen løftede i sit indlæg opmærksomheden på 'Det fremmede', forstået ikke bare som de fremmede, men alt det fremmede i vores kulturer. Hvis vi eksisterer for det som allerede er intakt kommer vi ikke til i verden. Vi bliver ikke set. Kittelsen påpegede, at vi mennesker udvider vores kerne indefra og kontrollerer den indefra. Verden er ikke færdig. Den er ikke en præmis. Både i diktaturer og i de kapitalstyrede systemer er verden ufærdig, i udvikling og bør altid være til debat. Men både systemcensur og selvcensur spiller en betydende rolle, - ikke mindst selvcensuren. Er vi ved at forstå os selv ihjel indefra? Vi er ved at skabe et nichesamfund, hvor alt kan blive en niche, kan blive smalt og eksperimentelt, men måske er dette bare endnu en kontrolfunktion. Kan vi - tør vi - stille spørgsmålstejn ved kulturbegrebet, ved kulturen, når tænkningen og formsproget er udsat for (selv)censur? Kittelsen gav udtryk for, at vi befinder os i en værdikrise, at det vestlige kulturbegreb, som det ser ud i Norden, er udvandet. For at komme forbi dette, må dialogen ses som en slags nøgle, hvorigennem vi kan modtage den verden, der kommer til os. Selv forsøger Kittelsen at anvende dialogen som poetisk metode, som en undersøgende og eksperimenterende måde at komme nærmere det, de andre vil. En dialog med andre kulturer, en anden 'tekst'.

I den efterfølgende debat, var der flere som gav udtryk for, at krisen er i hele vores apparat, at selv de kulturelle netværk er ekskluderende. Et centralt spørgsmål bliver derfor, om det er muligt at konstruere fællesskabet, så det fælles kan rumme forskellighederne. Kittelsen argumenterede for, at man i så fald skal turde tage debatten - dialogen, frem for hele tiden at stræbe efter harmoni og dermed udvande mangfoldigheden. Vi må lære hinanden at kende. Pripp var inde på samme linie, da han pointerede, at han tror på fællesskabet, ikke det etniske fællesskab. Det stiller krav til den privilegerede gruppe af højtuddannede chefer i kultursektoren, som traditionelt ansætter 'kloner' af sig selv. Man har f.eks. ikke en rekrutteringsstrategi, der sikrer at man når folk med andre kompetencer eller uddannelser end de traditionelle. Der går mange kompetente kulturarbejdere rundt uden at de nogensinde får en reel chance.

1. 4 Multikulturalisme (Spor 1, session 2)

Oplæg ved **Shanti Brahmachari, NO (Dgl. Leder Norsk Skuespillersenter)**, **Manu Sareen, DK (Integrationskonsulent, grp.fmd. Det Radikale Venstre, Borgerrepræsentationen, Københavns Kommune)** og **Alejandra Fuentes, SE (fmd. for foreningen Sprong)**

Sessionen præsenterede tre personer med meget forskellige baggrunde både nationalt og professionelt. Alligevel var de temmeligt enige i at slå fast, at kulturområdet er tilbagestående hvad angår mangfoldighed.

Den københavnske lokalpolitiker og integrationskonsulent **Manu Sareen** indledte med at berøre de splittede identiteter ved at fortælle om, hvordan den danske kanondebat og kanoniseringen af det særligt danske snarere har modvirket integrationen end fremmet den. Den danske kanon udelukker de mange vigtige fortællinger og referencepunkter, som en stor del af befolkningen ellers orienterer sig imod. Indvandrere og de etniske minoriteter kan ikke genfinde sig i den kulturelle danske historieskrivning, hvilket naturligvis forstærker billedet af et 'udenforskab'. Det er vigtigt, at få andre fortællinger på banen, for at kunne mødes i ligeværd og for at nedbryde de mange forestillinger og fordomme, som præger debatten i Danmark. I virkeligheden understøtter den danske kanon bare det allerede eksisterende billede af Danmark som xenofobisk, og kan derfor ses på linie med Muhammedtegningerne. For de nye danskere er den udvikling ødelæggende. Mange minoritetsunge har ikke et særligt værdigt eller stolt billede af deres eget ophav eller kulturelle baggrund. Den marginalisering og oplevelse af at befinde sig uden for samfundet gør det endnu sværere at agere i det. Sareen efterlyste en mere nuanceret tilgang til minoriteterne og deres kultur. I dag er der meget få danske forfattere med en anden etnisk baggrund, som eksempelvis skriver litteratur for det brede publikum. Sareen er selv en af dem (han skriver børnebøger). Men for det store flertal er det en umulig ligning at få til at gå op. For mange hvide børn er Sareen først og fremmest en minoritetsforfatter. For mange minoritetsbørn er han en løgner, for minoritetsrepræsentanter kan da ikke blive forfattere. Sareen ironiserede over den polarisering, som leder til at hele befolkningsgrupper stigmatiseres i forhold til nogle herskende fordomme. Han gav flere personlige eksempler på, hvordan han oplever denne tendens i sin egen daglige tilværelse. Ghettoisering, marginalisering af særligt de unge, tydeligere grænser mellem flertallet og indvandrerne skaber en stadig fastere oplevelse af at være andenrangs borgere i Danmark. Vi har i Danmark nået et niveau, hvor vi ekskluderer de unge indvandrere, deres faglighed og drømme – og hvor de hele tiden skal arbejde mod et normativt billede af dem, som utilpassede og inkompetente i forhold til det samfund, de er en del af. Det er diskrimination, og den fylder meget i Danmark.

Sessionens norske taler, **Shanti Brahmachari**, kom i sit indlæg ind på, hvordan norsk kulturpolitik forsøger at komme rundt om problemstillingerne omkring det flerkulturelle Norge. Med afsæt i mangfoldighedsåret 2008 ønsker den norske regering at øge alle borgeres inklusion, gennem en stimulering af mangfoldigheden i kulturpolitikken. Men er dette ikke bare gammel vin på nye flasker? Brahmachari belyste situationen gennem eksempler fra norsk scenekunst, som i slutningen af 90'erne var helt domineret af to monokulturelle strukturer. Den første var den omfattende støtte til de store nationale, regionale og kommunale scener. Den anden var den begrænsede støtte til de såkaldt 'frie grupper', dvs. den eksperimenterende scene. Begge tildeltes de støtte på en

ganske traditionel kulturpolitisk baggrund. Men da Norge blev defineret som flerkulturel, fik det konsekvenser for kulturpolitiken og dens udformning. Den eksisterende praksis skulle nu omlægges og en øget tildeling skulle ske til de små scener og grupper, samtidig med at de store institutioner fik i opdrag at åbne op for flere publikumsgrupper. Det rejste en lang række spørgsmål omkring kvalitet, repertoire, magt, repræsentation og så videre. Hvem definerer dette?

I dag 10 år efter er forandringerne stadig minimale. Der findes vist et politisk ønske, og der er givet bidrag til at opgradere finansieringen for de små, men de får stadig for lidt penge. Noget er der selvfølgelig sket. Flere får direkte støtte, der gør det muligt for minoriteter at få støtte til egentlige projekter. Der er skabt lidt bevægelse og flere får offentlig støtte. Men, langt de største midler og bidrag gives fortsat til de store, som i mellemtiden er blevet endnu større. Sektoren præges af noget, som i betænkelig grad ligner nepotisme. Ikke mindst i kulturpolitikken og i forhold til repræsentationen af de etniske minoriteter, som fortsat ikke har en tilgang til den 'norske' scene, som spejler deres kompetencer og andel i miljøet. Sproglige, kulturelle og strukturelle hindringer fremhæves som anledningen til dette, men reelt er der tale om, at de står udenfor de herskende magtstrukturer og derfor ikke repræsenteres i politikken. Der er ændringer på vej, bl.a. gennem 'integrated casting', men der er stadig lang vej at gå.

Alejandra Fuentes fra Sprong i Stockholm kom i sit indlæg ind på deres konkrete erfaringer med at arbejde med mangfoldighed og indvandring, særligt i forhold til nye kompetencer og rekruttering i kultursektoren. Til at begynde med etablerede de kontakt med en hel del institutioner for at adressere mangfoldighed og forstå hvordan man tænker i institutionerne. Det medførte en vis allergi overfor begrebet mangfoldighed, som ofte låste diskussionerne. I stedet begyndte Sprong at identificere mulighederne, at tale om muligheder. De undersøgte f.eks. hvordan man tager praktikanter ind på institutionerne, om der findes et udformet praktikprogram og lignende. For at skabe en stærk forankring samarbejder Sprong systematisk med uddannelsesinstitutioner. Konceptet er enkelt. Sprong fungerer som et kommunikationsbureau, som sigter på kultursektoren og relaterede sektorer (private som offentlige). De er platform for en række uformelle, kreative netværk, som hver især kan initiere nye tiltag omkring mangfoldighed og integration. Man ringer institutionerne op og giver dem gode ideer på baggrund af en research, som er lavet forud. Så kan de sige ja eller nej. Mange siger ja, da de ofte helt savner kundskab, værktøjer og metode til det forandringsarbejde, de står ind for. Fuentes betonedede, at det selvfølgelig er vigtigt, at man har retningslinier ovenfra i form af lovgivning, men at meget af det seje arbejde, alligevel skal gennemføres på mikroniveau. Det er derfor vigtigt, at både chefer og medarbejdere tør flytte sig og bevæge sig udenfor deres 'tryghedszoner' – faglige som private. Det er en udfordring og den er opfattet ofte som problematisk. Men man kan begynde meget enkelt, ved simpelthen at møde udfordringen, møde andre mennesker, andre historier og forudsætninger.

Sprong arbejder i et reelt informations-gap, hvor mange ved at noget skal gøres, men få ved hvad de skal gøre og endnu færre hvordan de skal gøre det. Alt for mange kender ikke til udfordringerne. Man skal søge nye arenaer, annoncere på anden vis og ikke hele tiden fokusere, som man altid har gjort.

Den efterfølgende debat samlede op på problemstillingerne omkring, hvordan man kan modvirke at skabe

parallelsamfund. Hvordan man kan skabe en bedre sammenhængskraft lokalt som nationalt. Manu Sareen betonedede, at man i Danmark gennem hele tiden at 'kræve' assimilation, om man skal blive en del af danske samfund, stille og roligt er ved at umenneskeliggøre en stor gruppe mennesker. Det bliver stadig sværere for dem at bevare deres egne kulturelle rammer. Brahmachari påpegede, at en del af fokus må lægges på at gøre op med de ekskluderende mekanismer, at der må tænkes og handles ud fra en demokratisk værdi, hvor alle har ret til at definere sig selv, til at tage del af samfundet. Men selv når strukturerne er der, vil det blive nødvendigt at støtte processerne, da man overhovedet ikke kan tale om en funktionel kritisk masse blandt indvandrerne. Mange års udenforskab har gjort det svært, at opfatte sig selv som ligeværdig. Som norsk eller dansk behøver man ikke forklare noget som helst, som immigrant skal man forklare alt.

1.5 Hybrid kulturer (Spor 1, session 3)

Oplæg ved Jette Sandahl, DK (Dir. Københavns Bymuseum),

Hans Hamid Rasmussen, NO (kunster, research fellow)

og Elisabeth Delin Hansen, DK (Dir. for kunsthallen Nikolaj i København)

Jette Sandahl tog i sit indlæg afsæt fra en mangeårig erfaring i både Danmark og i udlandet. Just hjemkommen fra New Zealand, hvor hun havde levet og arbejdet i et samfund med en bikulturel dagsorden, var der særligt en ting, som havde chokeret hende ved at vende hjem. Det er sprogbrugen i Danmark! Hun udtrykte forundring over, at der i Danmark er opstået en systematisk diskurs, der er ekskluderende overfor hvad der er anderledes og beskrives som sådan. At man overhovedet finder det tilstrækkeligt at dele folk ind og tale om danskere og ikke-danskere, at man udlændigegør folk, der er født i landet er meget chokerende.

Under sin tid som chef på verdenskulturmuseumet i Göteborg, havde Sandahl privilegiet at arbejde på og med en institution, som hele tiden søgte at være i dialog med den omgivende verden gennem en bevidst hybridisering og dekonstruering af såvel metoder som udtryk. Sandahl berettede, at museet havde indtaget den position som Levi Strauss har formuleret: "Det er ikke det specifikke indhold i forskellighederne, der skal fastholdes, men princippet i mangfoldigheden, der skal inkluderes (...) det specifikke er foranderligt." På museet tog man nogle klare udgangspunkter omkring globalisering, kolonialisme, internationalisering, og så videre. I en global sammenhæng bliver det homogene og monokulturelle en anelse provinsielt. Med udstillingen "Horizons" som eksempel, viste Sandahl hvordan museet havde forsøgt at give eksempler på de afrikanske kulturers globale indflydelse. Væk fra ideen om Afrika som ét land med én kultur. Snarere rettedes fokus på eksempelvis musikken og den indflydelse afrikansk musik har haft på verden. Ændringer manifesterer sig hele tiden. I alt hvad vi gør findes der opbrud. Tingene dekonstruerer sig for os, om vi tør møde dem der.

På museet arbejder man meget bevidst med strategier ud fra bl.a. andet assimilation, fusion og integration. Alle tre moderniteter, som bør have deres selvklare plads i de kulturpolitiske strategier. Som museumsmenneske er man meget bevidst om, at disse strategier ikke er nye. Hvilket rejser spørgsmålet om, hvornår og hvorfor et samfund pludselig har travlt med at fornægte heterogeniteten. Hvorfor samfundet, i givne perioder, lader som om,

det ikke er foranderligt. Sandahl understregede at integration og assimilation handler om hvordan vi positioneres og positionerer os i magtrelationer. Fusion eller det hybride derimod er kontinuerligt dynamiske begreber, som handler om og tillader overlapninger og overlappende kulturer. Hun afsluttede med at henvise til erfaringerne fra hendes årelange ophold i New Zealand, hvor transition er uproblematisk og hvor man mere arbejder med et begreb som "Indifference". For at kunne indgå i en reel dialog, bør vi helt aflægge os forventningerne om assimilation i en vestlig civilisation, som langt fra er så god, som vi gør den til.

Den norske billedkunstner og forsker **Hans Hamid Rasmussen** fortalte i sit indlæg om et forskningsprojekt, *Homage to the hybrid*, i Trondheim, hvor han skriver på refleksioner over sin visuelle praksis. Han er indvandrer, og skjulte sit arabiske navn i mange år - Hamid - og kaldte sig for Hans Rasmussen. I det valg ligger der en kompliceret historie om at komme til en norsk landsby, hvor ingen kunne hans sprog foruden hans søster og mor. Det var et sprogligt chok. Hans franske blev revet væk. Hans kundskaber blev rystet. Han har mærket på krop og psyke, hvordan det er at være en af de fremmede. Det har skærpet hans interesse på et fænomenologisk niveau, for at åbne op for sin egen historie. Han er inspireret af Walter Benjamin og hans erfaringer omkring fremmedhed i Europa. Han har mange referencer til jødiske kunstnere og forfattere, der havde fremmedheden som identitet. Målet for projektet er, at udvikle en måde at tænke på, som er kapabel til at kortlægge og forstå interkulturelle erfaringer. Begrebet 'interkulturelle erfaringer' skal her forstås som erfaringer af, når mennesker enten af egen vilje eller tvang, har flyttet sig fra en geografisk plads til en anden. Et element han selv bærer med sig hele tiden, er en udviklet sensitivitet overfor lyden i hans accent. Den iboende fremmedhed gestalter sig hele tiden, og det interesserer ham.

Hans Hamid Rasmussen gav et par illustrative eksempler på, hvordan hans fremmedhed både er blevet synlig og har ledt til en kunstnerisk metode. Han var i Algeriet, da Golfkrigen brød ud og araberne blev fjenden. Han oplevede pludselig, at det at have et arabisk navn var problematisk her, og et vestligt navn kunne være problematisk der. Men med hans overklasse baggrund lykkedes han alligevel at få støtte blandt journalister og intellektuelle. Han begyndte at arbejde med tekstiler og andre ikke typisk vestlige materialer i sin kunst, og motiverne fandt han i de arabiske miljøer. Ikke mindst i Kashbaen, som mere end nogen anden urban struktur kan oversættes til både teoretiske og praktiske modeller. En slags imaginært sted, hvor nye døre åbnes. En fysisk metafor for hvordan man kan skabe et illusorisk rum – og i videre bemærkelse for hvordan vi ser på ting.

Direktøren for kunsthallen Nikolaj i København, **Elisabeth Delin Hansen**, kom i sit oplæg ind på kunsthallens overordnede strategi, som går ud på at vise fem-syv udstillinger om året med international samtidskunst, som et visuelt bidrag til den sociale og politiske debat om, hvad det vil sige at være menneske i det 21. århundrede. Kunsthallen spejler derved en udvikling, som for alvor sættes i gang i midt-1990'erne. Indtil da hed det dansk kunst, fransk kunst, norsk kunst, og så videre. Man identificerede sig med gruppen, traditionen, inspirationen, og relativt få kunstnere fik internationale karrierer og opnåede at blive vist udenfor deres eget land. Men i løbet af 90'erne internationaliseredes og globaliseredes kunstverdenen og en opblomstring af kunstmarkedet fandt sted. Nu behøvede man ikke længere tage via Paris for at komme ud i verden. Kunstudstillinger og biennaler eksploderede, og det er i dag muligt for en kunstner at blive set af hele verden. Men det er stadig meget på vestlige præmisser.

De fleste kunstnere, der kommer fra Asien, Mellemøsten, og så videre, har en eller anden form for base i vesten. I Nikolaj har man i mere end ti år vist en række ikke vestlige kunstudstillinger (asiatiske, tyrkiske, cubanske udstillinger etc.), men der er næsten konsekvent tale om udstillinger, hvor kunstnerne bruger vestlige sprog. Bedømmelses- og succeskriterierne er stadig dikteret af vestlig kunst og vestlig kunstopfattelse. Hvori består det hybride, spurgte hun. Er det etnicitet? Udtrykket? Udgangspunktet? Hvem taler vi med? Hvem går vi i dialog med? Hvem ser vi? Det er nogle af de centrale spørgsmål, man på Nikolaj stiller sig, når en udstilling antages at kunne bidrage til beskrivelsen af de sociale og politiske forhold i det 21. århundrede.

Kunsthallen har haft svært ved at etablere kontakt til såvel etniske danskere men også til danskere med anden etnisk baggrund. Man har derfor lanceret nogle nye strategier, for at stimulere til flere kulturmøder. Et eksempel var en kunstner fra Trinidad, som byggede et trådned op omkring en af de bænke, der står på Nikolaj Plads. Han satte hængelås på og skrev strengt forbudt på dem. Isoleret område. Han havde lavet et skema man kunne udfylde med spørgsmål på to sider, som udleveredes ved museets skranke. Han kunne så afvise (tilfældigt måske) eller godkende en, så man kunne få en nøgle og sidde på bænken og kigge på de andre, der ikke kunne komme ind til bænken. En lille procentdel fik adgang til bænken, som blev en spejling på de vestlige lande, der gør det svært at komme ind - og isolerer dem, der er kommet ind. Værket afstedkom debat i kunstverdenen, men blev ellers forbigået af både politikere, opinionsdannere og borgere. Men både dette projekt og andre lignende har dog i et vist omfang haft held med at skabe kontakt til dele af kunsthvervet, som ikke normalt nås ved mere traditionelle udstillinger. Derfor er det væsentligt at arbejde videre ad denne bane. Berlin er et godt billede på den situation, kunsten befinder sig i. Det er nemt at finde kunstnere fra alverdens forskellige lande, men det er meget svært at finde kunstnere fra de berlinske indvandrer miljøer. Det gælder i endnu højere grad i København.

Sessionen afsluttedes med en diskussion omkring skismaet mellem et stramt kunstbegreb og et mere antropologisk kulturbegreb, og den deraf følgende låsning af relationen mellem individuelle og kollektive udtryk. Elisabeth Delin Hansen udtrykte, at mange kunstnere vægrer sig ved at blive bundet op på en etnisk identitet. De har snarere en nuanceret relation til de moderne traditioner i deres respektive tidligere lande. Sandahl var mere inde på, at kunstnere som alle andre mere og mere forholder sig til globaliseringen, og regner sig som en del af et meget stort rum – eller rettere til myriader af rum.

1.6 Lokal praksis (Spor 2, session 1)

Oplæg ved Uffe Elbæk, DK (Dir. Outgames 2009 og fhv. formand for Kulturudvalget, Århus), Rasoul Nejad Mehr, SE (Mångkulturkonsulent i Göteborg) og Arve Vannebo, NO (Projektleder Union Scene, Drammen)

Uffe Elbæk talte i sit oplæg om interkulturelle politikker, om hvad det er og hvad der kan gøres for at stimulere for at øge de interkulturelle initiativer og strukturer. Et første mål må være, at bryde dets koder og finde ind til den egentlige betydning. Interkulturelle initiativer har længe været borte fra agendaen i Danmark, men med NFI's initiativ kan det forhåbentlig finde vej tilbage. Han refererede til et inspirerende ophold på Island for mere end 10

år siden, hvor han blandt andet fik lejlighed til at spørge verdens første kvindelige præsident om, hvad det betød for hende som kvinde at træde ind i en så magtfuld position, - også som en outsider i traditionel forstand. Hendes hovedpointe var, at både angst og håb havde været faktorer, som hun havde været nødt til at forholde sig til. Men håbet, er den eneste mulighed for os at følge, hvis vi ønsker at udvikle en positiv strategi for, hvordan vi skal leve sammen. Vi er, udtrykte Elbæk, simpelthen nødt til at lære at leve sammen. Her befinder Danmark sig ved et afgørende vendepunkt.

Kulturel diversitet er en forudsætning for at skabe grundlag for innovation - på lige fod med økonomisk vækst. Udfordringen er, hvordan vi kan sikre kæden: diversitet - innovation - vækst. Det er ganske barske og store spørgsmål. Vi ønsker jo at forandre spillet; det politiske spil - og samtidig diskutere reglerne for det nye spil. Det vil sige, hvordan vi skal leve sammen. I Århus har man forsøgt at gøre det, ved at implementere en strategi for kulturel diversitet i byens overordnede policies og styredokumenter. Logikken er enkel. Hvis man vil attrahere talent, investeringer og skabe en by, hvor folk ønsker at leve, er du nødt til at kigge ud i verden, at lade verden komme til dig. Man er nødt til at højne tolerancen. Ikke mindst i Danmark, hvor vi lever i et stadig mere forurenede politisk miljø, frem for at søge forståelse med 'de andre' og stadig være tro mod egne overbevisninger. I Danmark er vi formentlig nødt til at skabe et helt nyt sprog omkring det, vi taler om. Det eksisterende sprog er ødelagt og forurenede af fordomme og begrænsninger. Det er et stort problem. Der er for eksempel meget langt mellem politikerne i Århus by og politikerne på nationalt niveau, som har en helt anden agenda, styret af Dansk Folkeparti. Det er på høje tid at flertallet i Danmark begynder at forstå sig selv, som medlemmer af det globale samfund, med alt det indebærer.

Rasoul Nejad Mehr som til daglig arbejder som Mångkulturkonsult i Göteborg præsenterede i sit indlæg de metoder og begreber, han benytter sig af i sit professionelle virke. Født ind i en nomadefamilie er det at flytte sig fra sted til sted intet mærkværdigt. Hele livet har han stillet sig spørgsmålet: Hvem er jeg? Hvem er I? Hvordan kan vi leve sammen? – og få et liv som er værdigt og værd at leve? I Västra Götalandsregionen findes der 50 kommuner og byer, med et både stort og livligt kulturliv. For at kunne navigere i en så stor region og for at kunne tage afsæt i sine egne spørgsmål, har Rasoul Nejad Mehr opstillet en række væsentlige udgangspunkter for sit arbejde:

1. Det lokale er globalt, det globale er lokalt. En god global teori kan altid oversættes til det lokale og vice versa. De er to sider af samme sag, og det går egentlig ikke at lave en distinktion imellem dem.
2. I kulturelle spørgsmål behøver vi en god teori: ingen god handling eller praksis uden en god teori.
3. Der er forskel mellem mångkulturalism og mångkultur. Politics of Recognition.
 - Folk befinder sig i forskellige kategorier.
 - Mångkultur som mangfoldigheden af perspektivet. Når en aktivitet udføres bør den ses fra flere perspektiver, klasse, køn, alder, og så videre.
 - Mångkultur bør anvendes som en kvalitet for forskellige aktiviteter.
4. Delagtighed: De som befinder sig på institutionerne befinder sig i en kreativ ghetto! *Rasoul Nejad Mehr* forsøger at skabe en attitude som er baseret på delagtighed. En mere interaktiv kunst er nu ved at tage form.

5. Tilgængelighed er ikke det eneste, som er vigtigt for at løse problemet.
6. Man er nødt til at inkludere mennesker. Delagtighed leder til inklusion!
7. Relationen mellem jeg og den anden.
 - Vi er sokratiske som vesterlændinge. Platon delte verden mellem den evige verden og den åndelige verden
 - Vi bør være anti-sokratiske, så vi bedre kan skaffe os kundskab om de andre.
8. Vi må lære AF hinanden og ikke bare OM hinanden
 - Om ikke at objektificere den anden.
 - Tænk på hvor mange museer vi har bygget for at lære om hinanden
 - Epistemologisk vold finder sted hver dag, til og med i det dette museum. Vi objektificerer hinanden.
 - Når vi lærer af den anden, er den anden på samme niveau.
9. Gør ikke noget FOR dem, forsøg i stedet at etablere en dialog. Så når man de bedste resultater.
10. Man undervurderer folks kundskaber, deres "passive knowledge".
 - Folk i ledende stillinger tror at de kan alting bedre end manden på gaden.
 - Kompetenceudvikling indebærer at sætte folk fra gaden sammen med chefen fra kulturhuset.
11. Vi må udvikle kompetencen på institutionerne, skærpe direktiverne, få institutionerne til at øge kompetencen inden for dette område.
12. Det går ikke at tvinge folk til at gøre det, man vil at de skal gøre. De skal udvikles, og det fører altid til nye løsninger og muligheder.

Vi må kort sagt til at dele metoder og mål, og nøje os med at dele ideologi. Det er en udfordring. Indlægget sluttede med en opfordring til at lade sig inspirere af forskellige måder at arbejde med inklusion på.

Arve Vannebo indledte med at fortælle lidt om Drammen og baggrunden for Union Scene. Drammen har i dag en befolkningsandel på 17 procent, som har en minoritetsbaggrund. Om bare 10 år vil de udgøre 25 procent af kommunens indbyggere. Debatten ligner på ingen måde den, der er i Danmark. I stedet taler man nu om det flerkulturelle Drammen. Det er på den baggrund kulturcentret Union Scene bygges op. Målet for virksomheden er at skabe en scene, et sted for alle borgere i byen, uanset deres baggrund. Målet er ikke at skabe et specifikt multikulturelt hus. Det bliver en naturlig konsekvens af, at ville skabe en scene for alle. For at nå det mål, arbejder man meget målrettet mod universitets- og højskolemiljøer, etablerer samarbejder omkring udvikling af ny pædagogik og uddannelse. Man engagerer meget bevidst både brancheprofessionelle og forskere.

Der er et stort fokus på de skabende processer, på produktion og kreativ læring. Huset er udrustet med både scener og repetitionslokaler. Metodisk arbejder man ud fra en kulturel triangel, hvor kraften lægges i spændingsfeltet mellem børn/unge, de voksne og de overordnede langsigtede planer for fremtiden, for at sikre at huset hele tiden spejler sin egen tid. Derfor har særligt publikumsarbejdet mod dels de unge grupper og mod minoritetsgrupperne været vigtige. For kun ved at få dem ind og ved at udvide mainstreamen til også at omfatte dem, kan Union Scene tilbyde et programudbud og nogle aktiviteter, som reelt spejler den flerkulturelle befolkning.

Der arbejdes derfor hele tiden med at nå nye publikumsgrupper, og der et stort fokus på at 'gå' ud i skolerne, være der og komme i kontakt med eleverne og deres kulturelle fixpunkter.

I den efterfølgende samtale med tilhørerne kom det tydeligt frem, at arbejdet med at inkludere og udvide de traditionelle begreber oftest finder sted på det lokale niveau, hvor det helt enkelt bliver et spørgsmål om demokrati og retten til kultur, som går hånd i hånd. På det nationale niveau søger man i stedet homogene, integrerende og harmoniserende løsninger, som gør det svært på det lokale plan.

1.7 National praksis (Spor 2, session 2)

Oplæg ved Mads Øvlisen, DK (Formand for Kunstrådet og bestyrelsesformand for Det Kongelige Teater), Yvonne Rock, SE (fhv. ordfører for Mångkulturåret 2006), Bente Møller, NO (National koordinator for Mangfoldsåret 2008) og Finn Andersen, DK (dir. for Det Danske Institut)

Mads Øvlisen indledte sit oplæg med at præsentere Kunstrådet og dets ansvarsområder. Han betonedede det vigtige i, at forstå Kunstrådet som en bevilgende og støttende statslig instans i forhold til de kunstneriske udtryk. Rådet har i sin handlingsplan for de kommende fire år, lagt stor vægt på, at det afgørende støttekriterium handler om kunstnerisk kvalitet og ikke på kunstens eventuelle sociale eller lokale funktion. Det betyder blandt andet, at rådet ikke har til hensigt at støtte integrationsprojekter eller forskellige sociale initiativer. I stedet vil man støtte kulturelt berigende kunst, kunst som har en stærk og tydelig profil, uanset dens baggrund. Mangfoldigheden er naturligvis vigtig, men det må være kunstens egne præmisser som driver udviklingen og kvaliteten i arbejdet. Men det betyder ikke en modsætning. Mangfoldigheden er en rigdom og en mulighed. Kunstrådet er en paraplyorganisation, som støtter dansk kunst og danske kunstnere, uafhængigt af deres baggrund i øvrigt. Øvlisen var tydelig med at understrege, at rådets prioriteringer også har at gøre med at ville undgå at stigmatisere det kunstneriske arbejde med sociale aspekter.

Yvonne Rock berettede indledningsvis om det tydelige direktiv, som komiteen for Mångkulturåret 2006 i Sverige fik. Opdraget var at se på og udfordre de statslige myndigheder, de 56 statslige institutioner og 10 frie organisationer med stor statslig støtte. Allerede i dag har ca. 20 til 25 procent af Sveriges befolkning en udenlandsk baggrund. Med en sådan procentuel tyngde, så er de nye aktører allerede på arenaen. Spørgsmålet er ikke om men hvordan, de kan inkluderes i de nationale politikker. Der var fra starten en stærk dynamik i projektet. Mange aktører var vrede over at blive tvunget til at skulle forholde sig til området - lige fra de frie aktører til de statslige myndigheder. Mange svære spørgsmål og problemstillinger havnede i knæet på Yvonne Rock og hendes medarbejdere: Mangfoldighed, interkulturalitet, hybridkultur og så videre. En mængde begreber, som skulle defineres og formidles til aktører over hele landet. Og en række spørgsmål trængte sig snart på. Den kulturelle mangfoldighed må være et samfundsanliggende og ikke bare et kulturspørgsmål, hvor mangfoldigheden også må spredes til andre af samfundets politikområder.

Rock udtrykte en generel forundring over, at det flerkulturelle alt som oftest er henvist til de mindre scener,

til den kulturelle scenes margin. Det skal der ændres på, om de store scener virkelig skal og vil spejle den befolkningsmæssige virkelighed. Man er nødt til at mainstreame debatten og sætte fokus i diskussionerne. En sådan fokusering kan bare lykkes, om cheferne rundt omkring i sektoren vil det. De har den kraft og position, som gør det muligt at drive udviklingen. Et sådant ansvar kan man ikke lægge på de små institutioner eller foreninger. Selvom de bliver stadig vigtigere og helt tydeligt har en meget større kompetence på området, så hindrer strukturerne fortsat udviklingen. Cheferne må på banen. Vi må ikke glemme den stærke kobling der er mellem struktur og individ. Men hele sektoren er præget af tradition og forsigtighed. Komiteen udgav tidligt en publikation under titlen 'Mångfald är Framtiden', hvor 10 forskellige artikler gav frie og nye perspektiver på debatten. Et af de problemer, vi står overfor, er at den fjerde statsmagt - medierne - ikke ønsker denne forandring, og stort set ikke dækker det flerkulturelle, med musikken som en undtagelse. De spejler i virkeligheden det traditionelle kultursyn af i går. Derimod kan vi inden for kulturen lære meget af erhvervslivet, som for længst har set og forstået at udnytte de ressourcer, som en blandet befolkning giver. Hele samfundet er jo faktisk berørt af disse spørgsmål. Vi bør derfor give folk plads, byde dem velkommen ind i samtalen.

Bente Møller begyndte med en personlig refleksion over, at hun nok aldrig har lært sig mere end hun har lært fra dialogen med hendes elever. Dialogen er essentiel, for dér må man turde eksponere sig selv, sine holdninger og tanker. Og skal dialogen føre til noget, må den være ligeværdig. Den kan ikke finde sted på den enes - magthavernes - præmisser. Det er dialogens væsen. Man skal turde anvende sin egen sårbarhed for at forstå den anden. Det er derfor en åben og mangfoldig kulturscene er så vigtig. Kunstverdenen er jo fuld af mennesker, som tør eksponere sig, tør blotte sig, tør være både sårbare og 'svage'. Deri ligger selve kunstens styrke. Men den er desværre ikke tilgængelig for alle. Hverken som aktiv eller som besøgende. Det må og skal den blive, om forandringerne skal kunne realiseres. I Norge sker der en masse nu. De uendelige møder og gode viljer er nu afløst af initiativer og handling. Mangfoldsåret 2008 er et udtryk for det. Men det rækker selvfølgelig ikke med et år. Det er et langt træk, der skal til. Det tager tid. Arbejdet må derfor få et langsigtet perspektiv. Bente Møller kom ind på de mange udfordringer og dilemmaer, som 2008 har kastet lys på i Norge. Ikke mindst spørgsmålet om hvem "vi" er, er centralt. Hvem driver udviklingen, hvem dikterer vilkårene, hvem holder spejlet for de institutioner, som har i opdrag at spejle samfundet? Hun berørte nødvendigheden af at forstå, at forandringerne sker lokalt, men at de ikke må være begrænsede til det lokale. I stedet introducerede hun tanken om at tænke "glokalt", at hele tiden forstå det lokale i forhold til verden udenfor. I Norge tales der meget om lighed, men alt for ofte betyder det at vi skal være ens, og det er farligt.

Finn Andersen præsenterede i sit indlæg en sammenslutning af nationale aktører og institutter i Europa, EUNIC i Bruxelles, som gør det muligt at engagere sig i projekter og initiativer uden for de traditionelle sammenhænge, tilmed med en vis autonomi fra de respektive regeringer. EUNIC er engageret i en mængde kulturprojekter og initiativer over hele Europa. Som et eksempel på et sådant, præsenterede Finn Andersen The Alter Ego Project, som er en kontinental konkurrence for og med unge, organiseret og gennemført i 22 medlemslande. Konkurrencen har til hensigt at anspore de unge til at undersøge forskellige identiteter og kulturer i deres lokalsamfund. Der findes en interaktiv website, hvor de unge kan uploade deres dobbelte selvportrætter, og hvor sitets brugere kan

stemme på de portrætter, de synes bedst om. Projektet afsluttes med en 3-dages interkulturel workshop for vinderne af de nationale konkurrencer, hvor de unge coaches af europæiske kunstnere fra forskellige minoritets- og immigrantmiljøer. Under hele projektet vil der være et fokus på at lære de unge immigrationen og minoriteterne i Europa.

1.8 International praksis (Spor 2, session 3)

Oplæg ved Tomas Bokstad, SE (konsulent i Kulturdepartementet) og Bente Møller, NO (National koordinator for Mangfoldsåret 2008)

Tomas Bokstad fortalte om departementets bestræbelser på at koble det internationale med det interkulturelle. Man har lagt sig fast på at arbejde med tre hovedområder:

- at arbejde for børn og unge
- at arbejde for tilgængelighed
- at arbejde med et internationalt og interkulturelt perspektiv.

For at nå disse mål har det vist sig helt afgørende at finde koblingerne mellem det lokale, nationale og internationale. Det har ledt til en utrolig blanding af aktører på helt forskellige niveauer. Man forsøger eksempelvis at anvende den lokale arrangører, aktører og det lokale publikum som ressourcer - og tage dem videre til f.eks. Tyrkiet. Men det allervigtigste er at finde og udvikle en måde, som kan gøre det muligt at overføre den kundskab, de frie aktører har til myndigheder og institutioner på alle niveauer. Et politisk mål er selvfølgelig at promote og udnytte den svenske model som en døråbner i forhold til fremme kulturel diversitet i de lande, man engagerer sig i - og i Sverige. Men i lighed med de øvrige nordiske lande, så tales der meget om nødvendigheden og behovet for en øget interkulturel forståelse, men det udløser ikke de store penge i investeringer og andet. Der findes altid en risiko for en reproducerende effekt i dette.

Bente Møller tillagde at det er helt afgørende at man ikke forsøger at finde enkle svar på komplicerede spørgsmål. Det er vigtigt, at man forholder sig seriøst til kompleksiteten, og at man hele tiden har for øje, at det som gælder i dag ikke gælder i morgen. I det ligger der en respekt, som også gør, at man møder folk på forskellige niveauer.

1.9 Publikumsudvikling (Spor 3, session 1)

Oplæg ved Gavin Clarke, DK (projektleder Brændstof) og Niels Righolt, DK (Kulturkonsulent, KIT, tidligere direktør Dunkers Kulturhus i Helsingborg)

Denne session handlede primært om de forskellige måder institutioner kan knytte et nyt publikum til sig og varetage det eksisterende gennem eksempler på tiltag og arbejde med at udvikle et mangfoldigt publikum og de udfordringer som foreligger i et sådant arbejde. Der blev reflekteret lidt rundt om forskellige opfattelser

af institutionerne og deres roller i samfundet generelt. Sessionen bød også på konkrete forslag til forskellige strategier i arbejdet med at knytte et mere mangfoldigt publikum til sig.

Gavin Clarke holdt et indlæg om, hvorfor det er vigtigt med mangfoldige institutioner og udfordringer i arbejdet med at skabe oplevelsen af rummelige institutioner med udgangspunkt i tanken om, at publikum som masse skal have de samme tilbud - det vil sige en ligeværdig tilgængelighed til kulturtilbudene; enten man er majoritets- eller minoritetsrepræsentanter i samfundet eller som besøgende i institutionerne. Clarke definerede nogle centrale strategiske træk og visioner, hvor institutionerne vil have behov for at 'opbygge' nye repræsentanter både inden for og uden for sig selv. Det er derfor særdeles vigtigt, at der etableres en symbiose mellem institutionen, publikum, aktører og kunstnere. Hovedansvaret bør ligge hos institutionerne. De bør have som mål at reflektere deres eget publikum gennem organisationen så vel som i aktiviteterne. Ifølge Clarke, bør strategier for at opnå en sådan mangfoldig institution indeholde en aktiv ansættelsespolitik med målet at fremme etnisk ligestilling i organisationen. Videre bør en sådan ansættelsesform have mulighed for at tage vare på forskellige kompetenceniveauer i bestræbelserne for at fremme etnisk ligestilling. Visioner omkring sådanne processer bør gennemsyre alle led i organisationen. En mangfoldig organisation vil opbygge en mangfoldig kundskab om sig selv og sit publikum, noget som vil gøre bl.a. markedsføringen lettere på sigt. Clarke betonedede det vigtige i, at arbejde med et personligt forhold til publikum som baserer sig på udviklingen af konkrete handlingsstrategier, som "åbent hus" initiativer; at institutionen metodisk søger at tilegne sig kundskab om sit faktiske publikum gennem undersøgelser; at man skaber konkrete publikumsrettede produkter; at man forsøger at skabe plads for møderne mellem publikum og kunsten såvel inden for institutionen som udenfor; at man skaffer sig nogle ambassadører i bestræbelserne på at opnå forankring i lokalsamfundet.

Niels Righolt talte om de udfordringer, han har mødt i sine bestræbelser for at fremme en øget mangfoldighed inden for rammerne af en traditionel stor institution. En hovedpointe er behovet for, at institutionen strukturelt spejler det samfund, den indgår og fungerer i. Institutionerne bør være mere åbne for at rekruttere medarbejdere med andre kompetencer end de traditionelle, for bl.a. på den måde at øge forankringen. Når opdraget er, at nå alle medborgere, må institutionen forholde sig til spørgsmålet, om det betyder public service eller at producere mere mainstream for flertallet og udelade mindretallene. Når målet er flere besøgende, bør institutionerne være bevidste om, at publikum altid har ret. Men det mål hænger ikke altid sammen med kvalitetskriterier, spredningskriterier og lignende. Udfordringen bliver derfor, hvordan institutionen på bedste vis når sit publikum, om dette skal kendetegnes af mangfoldighed? Traditionelle veje og markedsføring viser sig hurtigt at være utilstrækkelige. Det er helt afgørende, at institutionerne faktisk vil i dialog med sit publikum, er beredte på at arbejde på nye måder og ad nye kanaler og er indstillet på selv at ændre metode og tiltale. Mange institutioner bakker i forhold til den udfordring, fordi den er besværlig, dyr og kræver ændringer i rutinerne. Men har vi noget valg? I stedet for at undvige at forholde sig til det, ved at opstille en masse hindringer, kan man flytte bjerge ved bare at handle, om institutionen tør. Det er mange gange lettere bare at starte et sted, og se det som en del af institutionens læringsproces.

Der var enighed om, at institutionerne opleves som tunge og vældigt resultatorienterede. Bevilgende organer er ofte ude efter tal, noget som gør det vanskeligt at finde plads i budgetterne til aktivt publikumsarbejde og langsigtede strategier for at oparbejde nye publikumsgrupper. Videre satser man ofte for meget på medierne som den eneste kanal i forhold til at nå publikum. Det er en stor misforståelse at publikumsarbejdet ofte er den budgetpost som reduceres først. Investeringer i publikumsudvikling vil på længere sigt skaffe institutionen et mere interessant repertoire for befolkningen og samtidig øge indtjeningen til institutionerne. Et vellykket publikumsarbejde sker oftest i samarbejde med målgrupperne.

1.10 Gatekeepers/kuratorer (Spor 3, session 2)

Oplæg ved Marith Hope, NO (projektleder Mangfoldsåret 2008 ved Nasjonalmuseet for Kunst, Arkitektur og Design) og Henrik Hartmann, DK (direktør for Betty Nansen Teateret og C:ntact)

Sessionen skulle reflektere og præsentere konkrete tiltag og processer som er sat i gang i arbejdet med at påvirke beslutningstagere og ambassadører på institutionerne. Gatekeepers og kuratorer må regnes som vigtige døråbnere til institutionerne. De er vigtige i arbejdet med at præsentere, formidle og skabe nye rum og forståelse for både publikum og institution. Der blev reflekteret lidt rundt om forskellige metoder, som er bedst egnede til at åbne døre og skabe arenaer. Deltagerne blev præsenteret for to vellykkede eksempler på tiltag som er blevet gennemført med målet om at åbne institutionens døre for et nyt publikum.

Marith Hope præsenterede et projekt, som kan vise vej i arbejdet med at skabe viden om forskellige religioner. **"Våre hellige rom"** er et politisk initieret projekt med den klare målsætning, at skabe indsigt om nye norske religioner. *Våre hellige rom* er en multimedie installation med udgangspunkt i de største religioner i Norge ved siden af statskirken. Udstillingen henvender sig til børn, som inviteres til at placere relevante elementer rundt omkring i rummet. Hensigten er at skabe dialog og forståelse for hvad et helligt rum er, hvordan de bruges, og så videre. Ritualer knyttet til de berørte religioner bliver også belyst og forsøgt praktiseret. Projektet, som er et neutralt rum, har været på turné med 'Den kulturelle skolesekken' i store dele af Norge med god respons og resultater til følge. Det har skabt engagement blandt børnene, og aktiviteterne rundt om udstillingen har ført til øget forståelse for hverandres kultur og baggrund - og udstillingen har fungeret konflikt-dæmpende mange steder. Udstillingen viser, hvordan en institution kan lave langsigtede projekter for at skabe forståelse for etniske forskelle i et samfund. Udstillingen er pædagogisk, så vel som holdningsskabende over for potentielle publikum og aktører i fremtiden og ikke mindst deres forældre. (Mere om udstillingen: www.nasjonalmuseet.no).

Henrik Hartmann introducerede et ungdomsprojekt med forankring i Betty Nansen Teateret i Danmark. Målet er at skabe kontakt mellem unge fra forskellige etniske grupper i dagens Danmark. Baggrunden for projektet er også politisk initieret, men da med udgangspunkt i en valgkamp, som viste sig at have et stærkt fokus på nye indvandrere i Danmark. Valgkampen genererede mindre grupperinger i samfundet, som resulterede i nye netværk. I arbejdet med ungdomsteateret **C:ntact**, lægges der vægt på formidling af noget, som publikum kan genkende sig i.

Dette giver grundlag for en fælles følelsesmæssig forståelse. Tiltaget gav et kick blandt de unge, som var aktive og dermed også større mod. Gennem teateret blev der skabt rum for empati og relationer på tværs. Teateret er i dag Danmarks største ungdomsteater med et trofast publikum. Det viser sig også at de unge er gode ambassadører for teateret og rekrutterer hinanden til forestillinger og andre aktiviteter. Det blev en udfordring for organisationen, at måtte finde løsninger på tværs af sine egne traditioner. Det er heller ikke altid sådan, at politisk god vilje fører til en positiv tilslutning. Teateret måtte derfor skabe vigtige og solide rum, samt kompetence både indenfor og udenfor. Det måtte skabe dynamiske samspil i grupper på tværs af kultur og religion. Alt dette er udfordringer som organisationen har mødt og løst med små, langsomme skridt, for at skabe tryghed, stabilitet og kontinuitet.

Hope og Hartmann gav to vellykkede eksempler, som begge retter fokus på børn og unge. Eksemplerne er begge politisk initieret, men med meget forskellige baggrunde i øvrigt. Hvor det ene er forankret hos politikerne, så er det andet et resultat af et studie under en valgkamp, som vækker nysgerrighed til at tage et eget standpunkt og satse på en overset publikumsmasse. Fælles for begge projekterne er, at de er til for børn og unge med målet om øget kundskab om hinandens ligheder. Begge eksemplerne er pædagogiske, kulturpolitiske og holdningskabende tiltag. Der var efterfølgende en stor interesse omkring begge projekter, ikke mindst omkring de unges og Betty Nansen Teatrets ambitioner og visioner for det virkelighedsteater, som spilles af unge amatører i regi af en etableret scene.

1.11 Kunstnere (Spor 3, session 3)

Oplæg ved Khaled D. Ramadan, DK (kunstner / kurator), Dana Marouf, SE (instruktør og dramaturg ved Folketeateret i Gävleborg), Svend Aaquist Johansen, DK (Dansk kunstnerråd) og Zlatko Buuric, DK (skuespiller og instruktør)

Denne session skulle præsentere deltagerne for et udvalg nordiske kunstnere med ikke-vestlige rødder. Deltagerne fik indblik i, og blev vist eksempler på forskellige udfordringer, metoder og strategier i kunstnernes møde med institutionen / en skabende arena. Deltagerne fik mulighed for at høre personlige historier om de enkelte kunstneres møde med samfundet, institutionerne og beslutningstagerne. Kunstnerne delte sine egne erfaringer, både som aktører og/eller brugere, og fortalte om forskellige tiltag, som er blevet igangsat.

Khaled A. Ramadan belyste lidt af det, som han mener ofte går igen i enkelte nordiske majoritetsopfattelser af indvandrere som et fælles problem mere end som individuelle ressourcer. Dette er særlig tydeligt at mærke blandt de første indvandrere. Indvandrere som senere fik spillerum blev minimeret til at omfatte indvandrere som underholdere mere end som interessante skabende kunstnere. Dette har ofte ført til at kunstnere med ikke-nordiske baggrund ofte ikke godtager sine spillerum. Og det har videre skabt distance mellem potentielle aktører og institutionerne som arena.

Dana Marouf holdt et indlæg med fokus på hvordan enkelte skabende institutioner nærmest har stagneret ved fastsatte nordiske mainstream "skoler". Særlig i kunstuddannelsen er der lagt vældig stor vægt på gamle nordiske udtryk, med meget lidt plads til det samtidige. Det findes en vilje, men manglende beslutsomhed fører til ingen eller

få tiltag. Marouf henviste til et tiltag i Sverige, hvor der blev udlyst en manus konkurrence for at få skrevet nogle nye stykker. Disse stykker skal skrives og sættes op af en bestemt gruppe. Den slags tiltag kan fungere, men de kan også resultere i mindre opslutning fra publikum, og i værste fald også være stigmatiserende og virke mod sin hensigt.

Svend Aaquist Johansen indledte med at tale om Nordisk multikulturalisme. Videre talte han om hvordan mødet med personlige historier kan forme en, og fortalte om sit personlige møde med en ikke-nordisk komponist. Som komponist i dagens nordiske samfund har Aaquist Johansen set det som vigtigt at lade sig inspirere og berøre af de nye indvandrere. Han fortalte om et meget stærkt møde med en iransk klassisk musiker, som kom til at oplyse og berige hans eget virke. Dette var et personligt initiativ fra ham selv ud fra et fagligt ståsted, men havde de skabende- og uddannelsesinstitutionerne kunnet tilrettelægge den slags møder, var vi kommet længere i arbejdet med at reflektere den reelle mangfoldighed i samtiden.

Zlatko Buuric kom ind på de dilemmaer han mødte som førstegenerations indvandrer i Danmark. Han var henvist til en evig kamp om at få lov til at spille teaterroller som ikke associeres med skurke eller minoritetshelte. Han pegede også på de misforståelser som opstår, inden for de forskellige etniske grupper om den skabende kunst som genstand for museerne eller for samtidsinstitutionerne.

Der var enighed om, at de skabende uddannelsesinstitutioner bør formes mere i tråd med sin samtid. Der er ressourcer nok til at kunne begynde arbejdet med at skabe plads til kommende aktører, som har vilje til at satse. Ingen nævnte globaliseringen. Men dette er og har været et hedt tema inden for uddannelsesområdet, hvor de store universiteter og højskoler har gennemgået store reformer for at blive bedre til at møde den globale udfordring. Curriculum har været berørt, og karaktersystemet er blevet ændret for at tilpasse det til det internationale system.

Musik, dans, drama, kunst og mediefagene bør tilpasses og tilrettelægges for at kunne tiltrække sig den kommende nordiske generation, som på mange måder er individuelt mangfoldig. Det har været nogle tydelige eksempler på beslutningstagernes bristende evne til at tage beslutning. Institutionerne trænger til at spille bold med sig selv, sine kunstneriske visioner og mål, og samtidig være aktive i arbejdet med at tilknytte et nyt publikum til sig, skaffe sig nok information om sin egen samtid og skabe arenaer for en aktiv rekruttering inden for alle led i organisationen og i lokalsamfundet. Eksemplerne som blev præsenteret viser, at det ofte er lettere at sætte gang i langsigtede tiltag, hvor viljen ligger hos beslutningstagerne, enten det er politikere, organisationsledere, kuratorer eller samfundsborgeren selv. Historierne som kommer frem, viser at det oftest er op til den enkelte selv at være sig bevidst om egne evner til at være beslutningstager

“In a multicultural society a balanced development of various cultures, their initiatives, organizations and manifestations is a valid and necessary goal of public cultural policy. But this essentially emancipatory trajectory will - despite all the good intentions - ultimately lead to simultaneous development of autonomous cultural domains, perhaps more or less equal but increasingly separated and distant from each other. The end result could well be the emergence of multiple ghettos, with the ensuing reduction and blockade of social communication, a raise of mutual ignorance and prejudice, if not outright hostility - unless the public policy of enhancement of simultaneous multicultural development and infrastructure is supplemented with the strong assertion of intercultural engagements on the basis of continuously developed intercultural competence.”

Dragan Klaić

2

NO MORE TALKING - LET'S DO SOMETHING ABOUT IT!

**Et interkulturelt seminar om samarbejde,
nutidens vilkår og fremtidens muligheder for
kunstnere og producenter i Norden**

Union Scene, Drammen, Norge

Mandag d. 25. og tirsdag d. 26. august 2008

Seminaret **No more talking – let's DO something about it!**, var det andet i rækken af tre seminarer i henholdsvis København, Drammen og Stockholm i 2008 i regi af Nordisk Forum for Interkultur.

De tre seminarer sigtede på at belyse og kortlægge erfaringerne og den aktuelle situation i de nordiske landene. På baggrund af den introduktion til og "mapping" af tematikken, som fandt sted på seminaret i København, skulle **No more talking – let's DO something about it!** særligt fokusere på relationerne mellem kunstnere og producenter/gatekeepers for at belyse potentialet i den kulturelle mangfoldighed i forhold til en række konkrete erfaringer og projekter. Et fælles parameter for seminaret var ting som berørte stigmatisering af kunstnerne, identitet, ansvar, nye referencer for kulturinstitutioner, systemkritik, formidling og kommunikation og publikumsudvikling og erfaringer.

Seminaret i Drammen skulle gøre det muligt i forbindelse med det efterfølgende seminar i Stockholm 12. og 13. november 2008, at afslutte seminarrække gennem at løfte de nordiske erfaringer og diskussioner til et europæisk og internationalt perspektiv og pege på en række konkrete satsninger, som kan videreføres i fremtiden - politisk som institutionelt.

Indhold

Seminarets første dag bestod af en åbnings-session i plenum, to workshopseancer inddelt i tre stationer med forskellige temaer og en opsummering i plenum. Den anden dag bestod af en indledende tale ved kulturminister Trond Giske, en workshop-session i tre stationer, en paneldebat og en afsluttende opsummerende plenumdebat.

Åbnings-sessionen

Åbnings-sessionen bestod af en indledende refleksion over det norske *mangfoldsår 2008* og efterfulgtes af to keynote indlæg, som henholdsvis forholdt sig til udkommet af seminaret i København ud fra et analytisk/akademisk ståsted og var en personlig kunstnerisk refleksion over og kommentar til seminarets tema ud fra en praktisk erfaring. De to keynote speakere var *Trevor Davies* fra Københavns Internationale Teater og *Hannah Wozene Kvam*, norsk skribent og artist.

Hovedmoderator for hele seminaret var Shanti Brahmachari, leder af Norsk Skuespilsenter.

Workshopstationerne

Disse stationer foregik parallelt med egne moderatorer, og havde god tid afsat til, at deltagerne kunne komme med indspil og kommentarer til nogle ressourcepersoners cases og indlæg. Speakerne bestod alene af folk fra de nordiske lande som havde erfaringer og meget konkrete eksempler på relevante tiltag og erfaringer. Det var et hovedmål med de tre workshop-sessioner, at hver workshop skulle gennemføres tre gange, således at alle seminarets deltagere ville komme rundt om de samme temaer og diskussioner i løbet af seminarets to dage. Moderatorer og referenter blev på det samme tema, mens deltagerne flyttede sig fra tema til tema. De tre stationer bevægede sig fra det personlige og institutionelle plan over publikumsperspektivet og nye muligheder til det nordiske. De tre gange workshops søgte at indkredse og favne deltagerens egne personlige og institutionelle erfaringer, muligheder og

holdninger, for at få en så bred behandling af temaerne som muligt. Udgangspunktet var, at deltagernes indspil og sagkyndige medvirken bør være styrende i det videre arbejde med at belyse, udvikle og understøtte den kulturelle mangfoldighed i Norden. De tre workshops kan ses som en 'for dybelsesrejse', hvor deltagerne med udgangspunkt i de indledende keynote indlæg diskuterede de interkulturelle erfaringer og muligheder med støtte i nogle konkrete best practices / worst cases som præsenteredes på de enkelte workshops. Nøgleordene var deltagelse, involvering og dialog.

I tillæg til de tre stationer var der et panel bestående af tre repræsentanter, **Arne Berg** (kultur journalist), **Erling Kittelsen** (forfatter) og **Shanti Brahmachari**, (leder af Norsk skuespilsenter). Disse havde en fri rolle og kunne flytte sig frit mellem stationerne og sessionerne som observatører, og de havde opgaven at stille strategiske spørgsmål til plenum.

Målgruppen

Seminaret var et møde mellem kunstnere, kulturinstitutioner, formidlere, mediefolk, kulturpolitikere og andre centrale aktører i kultursektoren. Målgruppen var bredt defineret for at sikre at nye input og perspektiver fik mulighed for at skabe bredde i diskussionerne om det kommende arbejde i Norden.

2.1 Velkomst- og åbningstaler

Efter en kort velkomsttale fra **Eli Borchgrevink**, fik ordfører (og borgmester) **Tore Opdal Hansen** ordet og bød velkommen til Drammen, "den tyrkiske by" i Norge. Drammen er den by i Norge, som efter Oslo har flest borgere af anden etnisk oprindelse, cirka 18 procent af indbyggerne har anden kulturel baggrund end norsk, modsvarende godt 10.000 personer af i alt 107 forskellige nationaliteter. Det tyrkiske mindretal udgør godt 5 procent af indbyggerne. Netop Drammens internationale profil skal ses som anledning til etableringen af Union Scene, Drammens internationale kulturcenter. Borgmesteren understregede betydningen af, at borgerne i byen tager del i hinandens arrangementer, at kulturen kan fungere som brobygger mellem mennesker med forskellig baggrund. Borgmesteren var tydelig med, at man i Drammen har "plads og råd til alle." Der arbejdes målrettet med at fastholde de etniske identiteter, gennem en filosofi om at ligestilling går frem for lighed. Borgmesteren sluttede af med at udfordre seminarets deltagere til at lade sig inspirere af sportsfirmaets Nikes "Just do it!" filosofi.

Det nybyggede internationale kulturcenter, Union Scene, har 9.000 kvadratmeter fordelt på otte scener, café, øvelokaler og kontorer.

Direktør **Karen Bue** fra Nordisk Kulturfond forklarede baggrunden til fondens seneste initiativ, som kort kan formuleres som et ønske om, at støtte kultur i Norden snarere end nordisk kultur. Baggrunden for initiativet er fondens egne erfaringer med, at ansøgere til Nordisk Kulturfond ikke afspejler de nordiske befolkninger i al deres mangfoldighed. Karen Bue udtrykte ønske om flere ansøgninger fra kulturaktører med andre kulturelle baggrunde end de traditionelt nordiske. Fonden ser gerne ansøgninger, som er tværnationale og bringer flere kulturelle områder i spil. Konkret

nævnte Karen Bue tre emner/områder, som fonden forsøger at fokusere på: Fonden efterlyser forskning på feltet – undersøgelse af hvordan kunstnere (med anden baggrund) arbejder, undersøgelse af udtryk, skal der være særskilte puljer, etc. Hvordan sikrer Nordisk Kulturfond, at organisationen er i stand til at bedømme interkulturelle ansøgninger? Hvordan sikrer man, at de folk som sidder i bedømmelsesudvalgene har de rigtige 'interkulturelle kompetencer'? (Spørgsmålet står åbent!) Nordisk Kulturfond planlægger at arrangere et seminar i marts 2009, hvor man vil invitere en lang række kunstnere og informere dem om deres muligheder for at modtage støtte.

I sin tale kom **Ole Jacob Bull**, direktør i Norsk Kulturråd, indledningsvis ind på kulturrådets lidt dobbelte placering i norsk kulturliv; midt i og alligevel lidt udenfor. I direktørens optik er det især en bredere forankring i branchen, der er behov for. Som det er i dag, er fokus på FoU projekter og på i øvrigt at forvalte de statslige beslutninger og initiativer. Men den lidt ambivalente position gør det svært for rådet at agere proaktivt og med bred forankring. Et andet spørgsmål som Bull tog op i sin tale, er bristen på kvalificeret forskning i og kundskab om de politiske initiativers gennemslag i branchen, særligt hos kunstnerne. Han reflekterede over det norske mangfoldsårs resultater og de træk, han mener man kan se allerede, på baggrund af de seneste års erfaringer. Et af de helt centrale problemer er, at de mange nye unge netværk, udtryk og grupper ofte eksotiseres eller marginaliseres i de nationale politikker. Dette på trods af at signifikante udtryk oftest er uafhængige af etnicitet. Interdisciplinære og interkulturelle processer og projekter rummes ikke i tilstrækkelig grad i de statslige strukturer. Det er den helt store udfordring for de nationale kultur- og kunstråd. En udfordring man fra Norske Kulturråds side forsøger at møde gennem kompetenceudvikling. I den forbindelse er det blevet tydeligt, at der er behov for en tydeligere skelnen mellem kultur og kunst, hvor det i det første kan være legitimt at understøtte forskellige kulturelle identiteter, mens en kunstpolitik må handle rent om det kunstneriske udtryk og sikre en udtryksmæssig diversitet. Men et spørgsmål som rådet slås med er, hvordan de hybride udtryk og processer bliver til, hvordan man kan forme strukturerne for også at kunne åbne op for det nye på en ikke ekskluderende måde. Afslutningsvis rettede direktøren opmærksomheden mod de offentlige rapporter, som sjældent kan opfattes som neutrale. Man opererer ofte med mere eller mindre hierarkiske inddelinger, som indirekte leder til stigmatisering af 'de andre'.

2.2 Keynote speeches

Under overskriften "**Why we will continue to talk about it**" begyndte **Trevor Davies** sin tale med at opsummere statements og konklusioner fra konferencen på Nationalmuseet i København i marts måned 2008. Han sagde blandt andet, at "institutionerne skal konfronteres med denne virkelighed. Kunstnere med anden kulturel baggrund bliver diskrimineret og negligeret. De anses ikke som støtteværdige." Der er tale om en konsekvent strukturel undertrykkelse i det politiske system, en slags institutionaliseret diskrimination af det ikke normative. I det lys er der behov for en tydeligere distinktion mellem kunst og kultur, og hvor vi politisk begynder at formulere nogle centrale spørgsmål, for at kunne indkredse de egentlige kernes spørgsmål om kunstens vilkår: Skal kunsten afspejle sin kultur? Er vi villige til at lade kunsten være fri og uafhængig? Hvem definerer kunstnerisk frihed? Hvem er kunstnerne? Skal der være et etisk udgangspunkt for det æstetiske? etc.

Davies nævnte også, at en kortlægning af kulturinstitutionernes indstilling til kulturel mangfoldighed i alle nordiske lande entydigt pegede på mangel på motivation og mangel på interkulturel kompetence. "Samtlige rapporter peger på, at der sker for lidt, det sker for sent, der er mangel på nytænkning og for få ressourcer," sagde han. Derfor kan der være en pointe i at ændre diskursen, i at forsøge at skabe forudsætninger for en større rummelighed, kulturel og kunstnerisk diversitet. Om vi kan acceptere alle de tre positioner, som den danske etnolog **Eva Fock** har beskrevet - mainstream, cultural diversity, hybridity - vil vi givet kunne sætte nye standarder og favne bredere i vores udvikling af samfundet, noget som er ret tydeligt i de urbane områder i verden, som har komplekse city development strategier. Det vil også gøre det lettere at overskride de fysiske, ideologiske, kulturelle og emotionelle barrierer. Der er måske behov for, at de kulturelle beslutningstagere går forrest i en dekonstruktion af eksisterende begreber og praksiser.

Trevor Davies afsluttede sin tale med en søgning og efterlysning efter nye interkulturelle fora, som for eksempel kunne tage afsæt i "den interkulturelle medborger" eller "**den interkulturelle by**". Nye rum, nye processer, nye miljøer, nye broer. "De gamle kort fører os ikke frem til noget nyt. Vi trænger til en ny form for kortlægning af byen og af andre kulturer. Rigtigt mange mennesker har efterhånden en såkaldt "**bikulturel baggrund**", og de er i gang med at forandre kortene. Men statsinstitutionerne er ikke engang klar over, at disse forandringer finder sted," sagde han.

Hannah Wozene Kvam tog afsæt i et sæt meget personlige refleksioner og erfaringer fra hendes eget liv som artist, skribent, musiker, producent og kulturel entreprenør. En begyndte med at lade pilen pege mod hende selv og hendes kunstnerkollegaer, som alt for ofte også selv falder i fælden, og bare snakker og snakker og snakker... Vist er samtalerne, refleksionerne, dialogen både vigtig og nødvendig, men ind imellem tenderer det til at blive læbernes bekendelse, masser af god vilje, men meget lidt reel forandring. Vi synes besatte af at reproducere os selv i en uendelighed, og dermed bekræfter vi blot den herskende orden. Det er ikke kun institutionerne som altid synes at vælge de letteste løsninger. Hendes egne erfaringer har flere gange vist hende, at den letteste vej til at bryde de normative og reproducerende mønstre bare er "at gøre det", blot at handle. Hun sluttede sit indlæg med en opfordring til seminariedeltagerne om at turde se mulighederne og forfølge dem.

I den efterfølgende plenumdebat kredsede diskussionen omkring en konstatering af, at organisation og ledelse i nordiske kulturinstitutioner er præget af mennesker med monokulturel baggrund, og at fornyelse i disse strukturer - i retning af at åbne op for øget kulturel mangfoldighed - ikke er noget, som bare kommer af sig selv. Strukturelt er både institutionerne og kulturadministrationen handlingslammede. Der er behov for at skabe kompetenceinvolvering, for at åbne for nye og anderledes kompetencer, for at de magtfulde gatekeepers deler magten. Det ledte til en diskussion omkring forholdet mellem magt og bl.a. interkulturelle udtryk, beslutningsprocesser og pengetildelingen. Det er hierarkierne, som styrer, og begreber som eksempelvis mangkultur kan ses som et træk for at beskytte den normative struktur og kunst.

2.3 Workshops

For overskuelighedens skyld beskrives de forskellige diskussioner samlet under hvert sit delkapitel. Denne inddeling følger den 'stationsinddeling' som seminaret var struktureret efter.

2.3.1 Station 1:

Kunstnere og gatekeepers - konflikter og muligheder i relationen mellem kunstnere og gatekeepers. Hvordan kan man skabe bedre forudsætninger for kunstnere og producenter og undgå yderligere stigmatisering?

1. session

I den første session var der mange udsagn, som pegede på problemerne ved stigmatiseringen af kunstnerne uden for mainstream. Flere af deltagerne kommenterede og fortalte anekdoter om, hvor galt det står til og hvor galt det kan gå. Der var færre åbenlyse bud på løsninger. Men det overordnede udsagn fra gruppe 1 var, at forandringen reelt skal starte oppefra. Hvis de kvalitetsstemplede institutioner formår at forandre sig, vil det sive ned gennem systemet og brede sig ud i miljøet - ud til kunstnerne og publikum. Det er centralt, at de ledende nationale eller offentlige institutioner føler et ansvar og tager opgaven på sig i forhold til at inddrage kunstnere med anden etnisk baggrund.

Et bud på hvordan den forandringsproces skal kunne ske, er gennem nye ansættelseskriterier, publikumsudvikling og en omlægning af strukturer, der åbner for adgang til systemerne og institutionerne. Der var udtalt modvilje til positiv særbehandling, i særdeleshed fra minoritetskunstnerne, som føler at den er roden til stigmatisering. Særbehandling er ikke løsningen, det er strukturerne og traditionerne, der skal kigges på. Gruppen fremkom ikke med konkrete løsningseksempler på, hvordan man ændrer disse, men væsentligt er det, at institutionerne er sig ansvaret bevidst og har en løbende diskussion og derigennem en udvikling.

Derudover er der en udtalt brist på viden om etnisk kunst, som derfor ofte formidles på en amatøragtig måde. Den eksotiseres, både i medierne og fra institutionernes side. Det er et stort problem ifølge minoritetskunstnere, som føler sig overfladisk formidlet og derigennem reduceret og eksotiseret. Her har medierne og journalisterne et stort ansvar og måske tilmed mulighed for at omkategorisere og tildele status, ligesom de jo kan fratage status .

Der er oftest tale om en fastholdelse af én kunstopfattelse, som forhindrer udviklingen af et nyt kunstbegreb, der følger med den generelle udvikling, globaliseringen og kunsten, som er grænseløs og 'rejser' over hele verden. Der er behov for nye kvalitetskrav, der er opdaterede og matcher potentialet. Der mangler åbenhed og nysgerrighed, udsyn og en forståelse for samtiden og dens muligheder. Det gælder i særlig grad blandt institutioner og beslutningstagere.

En del af diskussionen handlede om fraværet af kuratorer på seminarerne, dvs. det at programlæggerne ikke var særligt godt repræsenterede. Særligt gjaldt den kritik de store ansvarsbærende institutioner, hvis kulturopfattelse ofte er forankret i en eurocentrisk verdensopfattelse, hvor alt andet er eksotisk. Særligt

billedkunstinstitutionerne kritiseredes for at være de tungeste, hvorimod musikken fremstår som lysår foran. Norden er ingen undtagelse. Her har vi et nationalt defineret kvalitetsbegreb, som forhindrer opkomsten af et 'nyt' kvalitetsbegreb. For at kunne opretholde et kvalitetsbegreb, som man kan bedømme kvalitet ud fra uanset baggrund er man nødt til at revidere det gamle.

2. session

Debatten på denne session var præget af en diskussion om sproget og begreberne vi anvender, når vi taler om disse problematikker. Diskussionen kom til at handle om, hvad man kunne kalde en berøringsangst og som en af deltagerne udtrykte det: "Vi kan ikke bare kalde det hele det samme, når det ikke er det."

Der var delte meninger om, hvorvidt der egentlig skal være særpuljer eller særlige indsatser, men der var bred enighed om, at puljerne kan være et godt redskab, blot ikke målet i sig selv. Men puljer gør det ikke alene. Det handler om at få kompetencer ind i råd og udvalg. Og her er et af de helt centrale problemer, at kriterierne er så himmelråbende "hvide, nordiske, klassiske". Det er en udfordring for systemerne, som jo bør tilpasse sig kunstnerne og ikke som nu, tvært imod. Det er de kulturelle magthaveres ansvar at skabe muligheder.

Der var bred enighed om, at den politiske korrekthed i tiltag som Mangfoldsåret og lignende initiativer i sig bidrager til stigmatiseringen, men spørgsmålet om det overhovedet er muligt at skabe ligeværd uden at stigmatisere hang i luften. Flere minoritetskunstnere gav udtryk for synspunkter, der bredte billedet lidt ud, i den forstand at det blev tydeligt, at der er forskellige tilgange til det at være etnisk kunstner, og ikke alle oplever det stigmatiserende at blive kategoriseret som minoritetskunstnere. For nogen kan det faktisk være en profil, der giver pote.

Institutionernes hierarkiske og pyramidiske opbygning, den bristende etniske repræsentation i institutionerne skal forandres. Det er ikke kun repertoire og publikum der skal udvikles. Der skal en helt anden rekruttering til, som sikrer mangfoldighed og forskellighed.

Sessionen sluttede med en diskussion omkring værdien af Mangfoldsåret i forhold til debatten om strukturelle ændringer. Flere støttede tanken om, at mångkultur er til at arbejde med som redskab men ikke som indhold. Men at det bidrager til at sætte agendaen, at det på mange måder kan sammenlignes med den proces, kvindernes ligeberettigelsesbevægelse var igennem i 1970'erne.

3. session

Debatten i denne session handlede i et vist omfang om de samme problematikker, som diskuteredes i de foregående. Der blev dog tilføjet nogle interessante kommentarer omkring etniske kunstneres eget ansvar for at synliggøre sig selv.

Men her fik diskussionen også et andet omdrejningspunkt; dilemmaet mellem samtidskunst og traditionel kunst - og den efter mange deltageres arrogante holdning til den traditionelle kunst som lavkulturel og eksotisk. Er kvaliteten i orden - hvilket den ofte er - bør kunstnere med en anden etnisk eller æstetisk baggrund have sin

berettigelse. Eller som en deltager udtrykte det: "hvis vi kan spille Beethoven, kan vi også præsentere salsa. Det må handle om fortolkning, talent og kvalitet." Flere udtrykte i den forbindelse vanskelighed ved at operere med opdelinger i mainstream og flerkulturelt. Det handler måske mere om at branchen begynder at forholde sig til sine aktiviteter, med udgangspunkt i at se minoriteter som diversitet i sig. Det kan handle om en attitudeforandring, om at skabe *sammen med* diverse grupper frem for *for og om*. Det kan også være en måde at komme ind på livet af det gab, der er mellem, hvad kunstnerne vil have og hvad publikum vil have.

Der var flere kommentarer til betragtningerne omkring behovet for en skelnen mellem kunst og kultur, og en påpejning af at kultur handler om identitet, hvorfor man ikke blot kan afskrive den, fordi nogle progressive kuratorer bare vil se det sidste nye. Der skal være plads til begge dele, men altid med kvaliteten for øje. Det er vigtigt at acceptere distinktionen mellem kunst og kultur, hvor man kan sige at kunsten fokuserer på det nyskabende, hvorimod kulturbegrebet ofte er mere identitetsbaseret. De er begge legitime.

Det interessante ved alle tre sessions er, at der stadig er en tydelig opdeling mellem hvide og 'brune', for nu at være helt politisk ukorrekt. Etniske minoritetskunstnere har sjældent 'ondt' af sig selv og der er ikke megen offerholdning at finde blandt dem. De er ikke tilbageholdne, når det gælder om at stille, forvente og opfylde krav. Og de er ofte meget præcise omkring, hvad de mener skal ændres og hvad de vil. De etniske nordboere er mere lange i spyttet og berøringsangste og der var på sessionen enighed om, at dette forhold bidrager til at sænke udviklingen og skabe nogle blinde vinkler.

Et andet tema som berørtes på alle sessionerne er rekrutteringsprocessen til kultursektoren, den herskende norm og tradition byder, at man ansætter folk med ens baggrunde og uddannelser, hvilket i sig er ekskluderende. Vi er nødt til at udvikle nogle nye kompetencebegreber, som i højere grad afspejler de samfund, vi agerer i og er en uadskillelig del af.

Diskussionerne på alle tre sessioner afslørede, at der stadig ligger en stor opgave i at finde et sprog. Der er megen usikkerhed og mangel på præcision i forhold til hvordan man i branchen benævner ting og begreber. Og dette afspejler et generelt problem i debatten og indvirker på måden, man griber problematikken an.

2.3.2 Station 2:

Kunsten og publikum - forholdet mellem kunsten og publikum.

Hvilken rolle har kunstnerne og institutionerne/gatekeepers i forhold til publikum?

Hvad betyder nye medier og produktionsformer for publikums tilgang til kunsten?

Hvordan bevæger institutionerne sig mellem mainstreamkulturen og det multikulturelle?

1. session

I det første pas berørtes spørgsmålet, om vejen at gå er at tale til mennesket - som er publikum - for lettere at kunne nå frem til alle. Det er når kunsten møder sit publikum at "kultur" opstår. På den måde vil det være muligt at afgøre, om publikum spejler samfundet. En del af deltagerne argumenterede for, at det er kunstnerne selv, som bør definere

sit eget publikum, opsøge det og tage udgangspunkt i sig selv. At relationerne og spillereglerne mellem publikum, kunstarenaen og samfundet i vid udstrækning sættes i det kunstneriske møde. Det kom frem, at det under den kreative proces er vanskeligt at definere sit eget publikum. Det er ofte det endelige resultat som præsenterer sig for og relaterer til en defineret publikumsgruppe og arena og derved skaber et eget spillerum. Kunstnerens ansvar kan derfor formuleres som en ambition om, at gøre sit bedste som kunstner til enhver tid for at knytte en ny publikumsmasse til sig og tage vare på den gamle.

Spørgsmålet om publikum oplevedes også som et i høj grad politisk spørgsmål; hvem er publikum? Er det skattebetalerne?, de interesserede?, alle? De kommunale og statslige opdragsgivere må tænke publikum hele tiden – for at kunne skabe relationer til samfundets befolkning og deltagere. De offentlige beslutningstagere og bestillere bør udtænke strategier i forskellige samfundskredse for at åbne op for publikum. Kunst kan ganske vist ikke laves i en demokratisk proces. Men det er heller ikke demokrati når offentlige institutioner ikke klarer at afspejle det samfund, de er en del af. Arrangørerne / institutionerne har et stort ansvar for at se hvad de selv får ud af at øge kundskaben om deres publikum, som også er skattebetalende, og de må udvikle strategier for at nå publikum. Institutionerne må gøre sig relevante for deres eget samfund.

Man tænker ofte på formidling og publikum og trækker slutninger fra den repræsenterede publikumsgruppe omkring kvantitet / kvalitet. En lige behandling af kvalitetsbegrebet er derfor også vigtigt. Der bør være en lighed i kvalitetsbedømmelsen ud fra en indsigt om, hvem som er publikum og hvor vil vi have dem? Når det handler om et ungdomsståsted er det noget mere diffust, da de som målgruppe sjældent eller aldrig kan definere sig som tilhørende en bestemt publikumsgruppe.

2. session

Samtalen på denne session tog indledningsvist afsæt i en diskussion om, hvordan man kan få i gang en hybrid blandt publikum, om enkeltindividets eget ståsted i forhold til mødet med kunsten / kulturen som en del af et publikum. Særligt drøftedes dette i forhold til de kulturpolitiske mål, undertoner og formål med kunsten / kulturen som skaber direkte holdninger og standpunkter hos publikum. Flere deltagere var inde på nødvendigheden af, at udarbejde strategier for hvordan man ønsker at nå og blive forstået af sit publikum, hvilke målgrupper man ønsker at nå og hvorfor. Øget deltagelse skaber spillerum for at publikum lettere kan identificere sig med mødet, og videre lægge grunden for sit eget personlige forhold til mødet med forskellige kunstformer, kunstnere og arenaer.

Diskussionen afslørede mindst to forskellige men parallelle indgange til problematikken. Dels er der institutionernes behov for at nå længere ud og få nye publikumsgrupper i tale og dels er der kunstnerne selv, som også ønsker at opbygge relationer til nye publikumsgrupper og brugere. Et indspil vægtede det perspektiv, at kunsten selv skaber sit eget publikum, at de forskydninger fra den offentlige kultur, vi ser i dag, til det mere private i vid udstrækning er styret af publikums egen interesse for specifikke kunstudtryk, fri af de traditionelle institutionelle afsendere. Nye medier og communities styrker det billede, særligt blandt de unge som mere og mere hopper af det "formelle kulturtog", skaber sine egne præmisser og fremtræder i andre arenaer. Den alternative ungdomsscene er måske det sted, hvor vi tydeligst ser forskydningerne, ikke mindst blandt unge med andre kulturelle baggrunde og

referencer. Tilsyneladende vender de unge sig imod at blive placeret i et publikum. De vil selv vælge.

Der er behov for en kompetenceforøgelse, ikke mindst på institutionerne. Flere indlæg handlede om vigtigheden af, at institutionerne anvender den nødvendige tid og de krævede ressourcer på at researche på sit publikum, lære det at kende. Identifikation er et nøgleord i den sammenhæng. Man er nødt til at identificere sine brugere for at forstå hvilke "fortællinger", som skal fortælles. Det har man længe været bevidst om i medierne, men den indsigt er endnu ikke forankret i det store flertal af nordiske kulturinstitutioner. Et finsk eksempel bekræftede det billede, gennem den totale brist på repræsentation fra majoritetspublikummet i landets teatersale. En opfordring fra sessionen var at få gode eksempler på publikumsdifferentiering, en showcase som kan fungere som værktøjskasse for branchen.

3. session

Efter et kort indlæg omkring nogle af de udfordringer, institutionerne står ind for, kom diskussionen til at handle om sprog og bevidsthed om, hvem som udgør publikum og hvem som ikke gør det. Der blev talt om publikums majoritet kontra minoritet, samfundets forventninger kontra publikums egne personlige valg. Diskussionen tog afsæt i deltagernes erfaringer og resultater fra deres eget publikumsrelaterede arbejde og mål. Flere var inde på, at man for at kunne tale om inklusion, om det deltagende publikum, er nødt til at kigge på mange forskellige faktorer, som eksempelvis forholdet mellem det skabende publikum og rummet, publikums tilhørighed til stedet og eller genren, hvilke tærskler publikum skal overvinde, konkrete hindringer for deltagelse (logistik, økonomi, og så videre), kvalificerede og kontinuerlige analyser af publikum, forholdet mellem centrum og periferi, mainstream og "kändisfaktorens" betydning for publikumsinteressen, populisme og popularitet, behovet for netværksopbygning og strukturforandring.

Flere gange i diskussionens løb, blev det klart, at både ejerforholdet og arenaen er helt centrale i forhold til at brede publikum ud og måske i særlig grad i forhold til at videreføre arbejdet med at skabe forståelse for kunstneriske præsentationer. Flere berørte netop afsenderperspektivet i deres indlæg, at forholdet mellem privat og offentligt finansieret kunst tilsyneladende også spiller en rolle for hvilke samfundsgrupper, som føler sig attraherede af et bestemt tilbud. Også arenaernes tilgængelighed er et centralt spørgsmål, lige fra placering i nærområdet, prisbillede på arrangementerne, handikaptilpasning, sprog og tiltale i markedsføringen, og så videre. Der var bred enighed om, at institutionerne i højere grad end det er tilfældet, må bygge deres publikumsarbejde ud fra grundige studier af og stillingstagen til den umiddelbare omverden.

2.3.3 Station 3:

Grænseoverskridende samarbejde - erfaringer fra grænseoverskridende samarbejde ud fra helt konkrete og forskellige praktiske erfaringer; særligt med henblik på at belyse muligheder, rammer og forhindringer.

1. session

I det første pas berøres alle de forordninger, regler og kriterier som skal følges og opfyldes for at en musiker eller en gruppe skal kunne deltage i projekter og events, som er et problem i forhold til at øge samarbejdet, både inden for Norden og indenfor Europa. En deltager lagde til, at omkostningerne også ofte forhindrer konkrete samarbejder. Logistik er dyrt, og hvordan skal man kunne drive et projekt som har logistikomkostninger som koster lige så meget, om ikke mere end selve projektet. Flere deltagere var enige i at et af de største problemer i internationale, tværnationale projekter er rejse- og logistikomkostninger. Disse er ofte så store at de sætter en kæp i hjulet for projektets udvikling.

Diskussionen kom også ind på problematikken omkring nedlægningen af organer som finansierer forskellige kunstformer. Man underminerer strukturen som fandtes der og hvis mål var at underbygge og støtte kulturen. Det langsigtede perspektiv forsvinder når man ikke har centrale komiteer, eftersom kulturstrukturen bliver fragmenteret og det bliver sværere og sværere at holde rede på hvilke projekter som pågår hvor og hvornår. Hvad værre er at kundskaben, som skal ligge til grund for et kontinuerligt kulturudøvende og -udbytte, ikke plukkes op. I stedet begynder man om fra begyndelsen med hvert nyt projekt.

Fra institutionel side kommenteredes det at penge fra offentlige organer ikke bør gives til projekter med et kommercielt præg. Offentlig støtte skal gives til projekter som har en afslutning. "Tabu"-spørgsmålet om støtte fra næringslivet og den private sektor berøres også. En deltager anså at der ofte findes en "snobbisme" blandt kulturproducenter og projektledere når det gælder at modtage støtte fra den kommercielle sektor, men at det er en gammel måde at tænke på og bør ændres. Til syvende og sidst handler det om ansvar: hvem har ansvaret for at se til at alle kunstnere og artister har en økonomisk støtte? Institutionerne eller dem selv? Enkelte kom i den forbindelse ind på det infakterede spørgsmål om etikette og "labelling" af begreberne, eftersom de påvirker hvilken type af penge man får, hvor meget og hvorfra. Man bør helt enkelt forsøge at komme bort fra censureringen som kommer fra begreberne, men det er ikke der man skal lægge sit fokus først.

Flere deltagere var inde på, at det er vigtigt at man ser langt forbi projektets begrænsede tid. Man skal arbejde dybere, bredere og med hensigten at påbegynde noget som har en fortsættelse. Derfor er det også vigtigt at man ikke giver støtte til et hvilket som helst projekt, uden blot de som har en egentlig fremtidsvision. Så småt vil begreberne også forandres gennem en langsigtet *best practice*.

To gode eksempler på samarbejder er Images Festivalen i Danmark og den internationale Litteraturfestivalen i Norge. Problemet med disse to, i særdeleshed Images, er vanskeligheden ved at holde sammen på projektet og alle de organisationer og institutioner som er sammenlængede med projektet. Med tanke på at festivalen ikke afholdes hvert år, kan det være svært at holde kontakten med folk, eftersom de forsvinder, bytter job, og så videre. Et spørgsmål som altid er aktuelt, og som leder til megen diskussion er hvad der er god kunst? Hvad er kvalitet? Er de medvirkende dygtige nok, eller er de med blot for at de kommer fra en anden baggrund / kontinent / sammenhæng? Der er ofte stor forskel på hvad man vil satse på. A-kunst eller B-kunst, høj- eller lavkunst. Festivalen er tværgående på alle niveauer, og det er muligvis den mest komplicerede festival i verden. Den er

besværlig eftersom den har så mange indslag, niveauer og partnere. Organisatorerne kæmper konstant med at få folk til at føle sig delagtige og inkluderede, og målet efter hver festival er at forbedre just dette aspekt ind for den næste festival, uden dermed at gå på kompromis med kvalitet og niveau.

Den internationale litteraturfestivalen kæmper også med begreberne. Mange i Norge er så trætte af de sædvanlige og begrænsende begreber at flere og flere anvender sig af internationale termer. Man fokuserer ikke på indbudte dignitarere og store navne, men på personer med et langvarigt engagement i fremhævelsen af nye udtryksformer indenfor litteraturen, gennem at løfte unge og nordmænd med anden etnisk baggrund frem. Festivalen er grænseoverskridende og behandler temaer som oversættelse til norsk (skal alt oversættes?), bilingualisme og pluralisme, samt litteraturprotektionisme.

En sidste kommentar gjaldt dokumentationen af de projekter, som hvert år modtager støtte fra Kulturkontakt Nord: dokumentationen følges sjældent eller aldrig op for at analysere og udforske projekternes bidrag til udviklingen.

2. session

Diskussionen indledtes med et indlæg omkring et musikkulturelt bistandsprojekt mellem Norge og Vietnam. Man arbejder med internationale musikere i Vietnam og projektet har både et socialt og et kulturelt præg. Den vigtigste lektie man har lært sig, er at lytte mere end man taler, hvilket ofte kan være en af faldgruberne indenfor bistandsområdet. Man er nødt til at tage rede på hvad DE behøver, eftersom målet er at opfylde deres behov, og ikke give dem hvad man TROR de behøver. Projektet anvender lokalbefolkningen som projektledere for at udvikle og forankre kundskab. Desuden når man et andet kulturelt niveau og man når ind i grupperne man vil hjælpe. Man er bevidst om ikke at påtvinge dem en imperialistisk strategi. Kommunikationen i og omkring projektet er det vigtigste aspekt af projektet.

En norsk deltager berørte behovet for at udvide norske gatekeeperes horisont. Seks norske institutioner har været involverede i et forsøg på at åbne øjnene for ikke-europæisk kunst. Man rejste rundt i Afrika og fandt at det var vældig lærerigt for de kuratorer, som rejste eftersom de ikke havde troet at de skulle finde "kvalitet", men det gjorde de! Kuratorerne har ændret opfattelse, er blevet oplyste og har indset hvor meget som findes uden for Norge. Problemet i det projekt har været at al kundskab er gået til Norge og ikke begge veje. Men der findes nu vilje til at gennemføre projektet sådan at det bliver en egentlig tovejsproces.

Også i denne session kom spørgsmålet hvordan man bedømmer kvalitet op, hvordan man bestemmer om noget er ligeværdigt. En deltager påpegede i den forbindelse, at der er et problem omkring inkludering allerede på rekrutteringsniveauet. Når det ikke er muligt at rekruttere indvandrere fra akademierne, hvordan skal man da kunne ansætte ud fra ønske om en større mangfoldighed i personalet? Og hvordan skal de nye nordboere opleve samhørighed med det nordiske, når de knapt føler samhørighed med det land, de bor i?

En deltager pointerede, at man må indse at lande som de nordiske har et specielt problem. Der er tale om små lande som har gennemgået en proces af national modernisering, national romantik. I imperialistiske

lande, som Storbritannien, har interaktionen med imperiet betydet at man har været tvunget til at ændre på kvalitetsbedømmelser og acceptere andre udtryksformer. Dette er måske specielt tydeligt inden for litteraturen. Man må forholde sig til de mange former inden for sproget. Indvandrere som skriver sin version af eksempelvis svensk er ikke mindre legitime end de svenske akademikere. Det handler meget om fordomme og institutionalisering af kriterier.

En norsk deltager kommenterede at repertoierne allerede er begyndt at forandres, man søger nogle andre steder end man plejer, hvilket åbner dørene for indvandrere i Norge. En anden deltager lagde vægt på, at eksklusivitet er en vældigt drivende kraft. De som søger sig op inden for de strukturelle rammer er ude efter eksklusivitet. Man er derfor nødt til at rekruttere gatekeepers på en anden måde, med bredere approach og kundskab. Mange beslutninger hviler på personlighed og egne opfattelser, ikke på objektivitet.

På spørgsmålet om det er muligt at skabe en nordisk identitet lig den britiske, kommenteredes det retorisk, hvorfor folk med anden etnisk baggrund eksempelvis ikke søger penge i nordisk kulturfond. Det kan skyldes den almene diskriminering men også at mange ikke har begreb om det nordiske. De har ikke valgt Norden, de har været tvunget til at forholde sig til det land, de er havnet i og dér må de først lære sig sproget og 'spillereglerne'. Men selvfølgelig findes der på et folkeligt niveau nogle stærke nordiske bånd, som sammen med en forandret attitude fra institutionerne skulle kunne resultere i et nyt nordisk begreb.

Diskussionen gik siden over i spørgsmålet om, hvad der udgør et egentligt godt samarbejde. Det pointeredes, at det i et samarbejde er uhyre vigtigt at der findes et egentligt mål og en afslutning, at man får et fælles billede af projektet, samtidig med at de forskellige parter kan udgå fra deres egne motiver og behov. Det interessante i processen er at fokusere på den fælles målsætning og samtidig opleve en tilfredsstillelse ud fra den egne agenda. Intercult i Stockholm er et eksempel på dette, hvor man hele tiden søger synergier i nye samarbejds muligheder under devisen at en plus en bliver tre. Det er samarbejdets merværdi, som gør det interessant. Den fælles læring, de fælles mål og koblingen til den enkelte deltagers eget udgangspunkt. På Intercult har man formuleret problemstillingen ud fra tre forskellige niveauer:

- Processen: møder, kompetenceudvikling, fleksibilitet
- Ressourcer: flere og nye ressourcer i form af penge og personale
- Publikum: mål, hvad publikum skal få ud af det, flere partnere lige større publikum

Det er helt afgørende for et succesrigt samarbejdsprojekt, at det præges af gensidig respekt og ligeværdighed.

3. session

Sessionen indledtes med en diskussion omkring det vanskelige i, at det er meget svært at hente eksempelvis artister og instruktører fra lande uden for Schengen området for perioder der strækker sig ud over tre måneder, hvilket gør det svært at arbejde med stedsspecifikke vilkår og større projekter over lang tid. Samtidig er kundskaben

inden for Norden om kvalificerede artister og kulturarbejdere med en ikke-nordisk baggrund meget begrænset. Man kender i bedste fald til de nationale muligheder, men oftest er kundskaben bare lokal. Som en idé skulle man måske kunne etablere en nordisk database med artister/instruktører med base i Norden, som man kan gå til for at kunne fylde forskellige positioner og funktioner. Der var henvisninger til muligheder á la Culturebase, som ganske vist ikke kan garantere jobs, men dog er en tydelig formidler af kompetence.

BazArt er et andet eksempel. Flere var inde på, at man måske kunne skabe en nordisk paraply, som kunne samle de nationale databaser og derved øge 'aktionsområdet' for nye nordiske kunstnere med anden baggrund. Flere kunstnere i sessionen syntes det var udmærket i forhold til de ydre aktører, gatekeepers m.fl., men deres behov går mere i retning af et community website, hvor kunstnerne – de udøvende – kan få en mere direkte kontakt med hinanden. Der var forslag om at lade sig inspirere af ArtsSpace på MySpace eller tænke i retning af en kulturens facebook som opfylder den funktion. Der var enighed om, at et de centrale problemer i sektoren er at kunstnerne og institutionerne står på hver sin side, og behovet for en interaktiv site på nettet for hele sektoren er påtrængende, både nationalt og i nordisk regi. I Sverige har Riksteatern fået i opdrag at skabe en "idékultivator", som over tre år skal opfylde den funktion nationalt. En idé fra sessionen var, at de øvrige nordiske lande koblede sig på det, som allerede er i gang.

Der var også stemmer som argumenterede for at finde andre veje for at få det normative i tale, skabe forudsætninger for hvordan man kan tage sig ind i den normative kultur, uden at være "alternativ". Det findes en utrolig paralleltænkning. Man mærker let at der ikke sker noget strukturelt, det er bare forskellige temaer. Man må angribe selve strukturen. Man må kigge på den hvide normative kultur og se hvordan man lirker den op. Alt for ofte er det "kom gerne som du er, med din historie og diaspora, så kan du jo bare spille dig selv. Du skal gerne tale om dine erfaringer. Siden kan du måske blive skuespiller. Og se så kan du få lov til at spille indvandrerrollen. Senere får du måske mulighed for at spille Shakespeare. Måske tilmed en hovedrolle, men du skal ikke regne med, at du nogensinde kommer til at spille nogle nordiske roller, andre nordiske personligheder, kongelige roller og historiske karakterer." Vi kommer ingen vegne, om vi ikke åbner det normative for nye muligheder.

En norsk deltager undrede hvor man finder de alternative udtryksformer i forhold til det etablerede og kommercielle. Det findes en skandinavisk organisationskultur som også gennemsyrrer den kreative sfære. "*I thought I could organise freedom. How Scandinavian of me!*" Flere kom ind på, at et fremtidigt mål med eksempelvis Nordisk Forum for Interkultur kunne være at opbygge en nordisk interkulturel kompetencebank, som kunne møde disse problemstillinger. Fra dansk side var man positiv til det, ikke mindst i lyset af, at den siddende regering helt åbent taler om "den hvide kultursektor", det vil sige den, der kan forvente statslig støtte. De alternative kunstnere og projekter må klare sig selv. Og det i en tid med en hastigt øget globalisering og international afhængighed. En kommentar som kom frem og skabte diskussion handlede om at alle på seminaret selv er magtpersoner, med pondus, kraft og forudsætninger for at skabe de netværk og platforme, som jo så tydeligt behøves. At vi ved at gå forrest selv, at gøre kunsten og kulturhistorien nærværende kan skabe ræsonans i vore samfund. At det tager tid, men er fuldt muligt som ringe i vandet.

På spørgsmålet om et nordisk samarbejde har nogen som helst betydning, om det har en værdi eller en karakter,

om det egentlig behøves, blev Öresundsregionen fremhævet som et godt eksempel på, hvordan eksempelvis by-til-by samarbejdet er vokset frem over lang tid, hvor man kan se konturerne af et fælles kunstnerisk arbejdsmarked, hvor det internationale er en naturlighed. Et sådant samarbejde ekspanderet til at omfatte hele Norden ville kunne skabe en stor bevægelse både for kunstnerne, for publikum og samfundet som helhed. Forudsætningen er, at strukturelle hindringer ophæves og det som afgør samarbejderne er kunstnerne selv. Føler kunstnerne sig trygge ved hinanden, kan der etableres samarbejder på alle niveauer, grænse- og genreoverskridende, fysisk og abstrakt. Men det må ikke ske på bekostning af verden uden for Norden. Vi har ikke brug for at erstatte den nationale begrænsning med en nordisk. Vi har brug for åbne vinduer og døre mod verden uden for.

Fælles for de tre sessioner er, at de alle bekræftede indtrykket af, at der trods alt sker store forandringer i den kulturelle sfære. Seminarierien i regi af Nordisk Forum for Interkultur er et af flere eksempler på dette. Der er en større variation af deltagere, mangfoldigheden har øget. Artister søger samarbejde uden for sin egen snævre sfære, uagtet om det gælder kunstart eller geografisk område.

Artisten/kunstnerens vigtigste opgave er altid at forsøge at udøve sin kunst, uanset om der findes en institutionel støtte eller ej. Man skal tage for sig, tage plads, altid efterstræbe at etablere sig og udøve sin kunst. Får man offentlige penge er det godt, men det skal kunne gå uanset. Det er tydeligt at den nye generation vil skabe sin egen standard, følge andre spilleregler og præmisser. Institutionerne vælger gerne og ofte den lete vej, det lette alternativ. I det lys er Mangfoldsåret i Norge provokerende og givende på mange måder. Det opfordrer til dialog, udtryk og handling og det leder forhåbentlig til forandring.

2.4 Kulturminister Trond Giske

Den Norske kulturminister **Trond Giske** åbnede sin tale med at slå fast, at den kulturelle mangfoldighed ikke er et nyt fænomen i Norden, den er kommet for at blive. I Norge er det ikke et spørgsmål om hvorvidt Norge skal være et flerkulturelt samfund. Det er det allerede. Det er ikke friktionsfrit, men man må forholde sig positivt til virkeligheden og søge at sikre, at Norge kan forblive et godt sted at bo. Vi kan lære af hinanden - plukke det bedste, undgå det værste. Det skaber en masse nye muligheder. Giske pointerede at den synlige mangfoldighed er øget i Norden de seneste 10 - 15 år, og at det nu slår igennem i alle dele af samfundet. Det at være norsk vil fremover indebære noget andet end det hidtil har gjort. Nye muligheder, nye værdier, nye traditioner. Han refererede til en diskussion om, hvorvidt man kan være nordmand uden at være født i landet, som affødtes af to sportsmænd, der ikke er født i Norge, hentede medaljer hjem til landet under de Olympiske Lege. Diskussionen er meningsløs. Vi lever i en verden, som åbner sig mere og mere. Fællesskabet vil blive mangfoldigt - og det vil kræve, at vi lærer at acceptere, at folk er individuelt forskellige. Her er kulturfeltet vigtigt. Det er det område, som stærkest tager vare på at udtrykke vores identitet. Her skabes nye holdninger, nye mødepladser. Her kan nye visioner opstå i et samspil med det gamle. Det handler om mødet mellem tradition og fornyelse. Alt sammen noget, der skaber udvikling.

Giske udtrykte optimisme for den kulturelle fremtid i Norge, men han lagde ikke fingrene imellem i sin kritik af de store institutioner, som i al for vid udstrækning ikke forstod behovet for kulturel mangfoldighed i institutionerne.

Derfor har målet med Mangfoldsåret været at øge opmærksomheden på dette. Alle institutioner, som modtager statslig støtte, har modtaget et brev om, at de skal inkludere den kulturelle mangfoldighed. Giske understregede nødvendigheden af, at der sendes nogle klare politiske signaler, for at projekt som dette skal lykkes. Der er megen modstand i systemet - ikke mindst fra dem, som sidder på pengene. Markedet eller branchen kan ikke alene sikre kulturel mangfoldighed. Derfor skal der en stærk offentlig politik til. De politiske styreinstrumenter skal sikre, at kulturel mangfoldighed er en naturlighed i det kulturelle landskab. På spørgsmålet om, hvor mange penge, der skal afsættes, svarer Giske, at det skal koste 5,5 milliarder norske kroner, at det er hele det samlede kulturbudget i den norske stat, som skal sættes ind på denne satsning. Mangfoldigheds-penge skal ikke øremærkes, de skal ind alle steder, ellers bliver det ikke den tilstand, som det norske kulturliv burde befinde sig i. Det handler om, at få majoritetssamfundet til at åbne sig for minoriteterne, både de etniske, religiøse og kulturelle minoriteter. Det handler om at udvide de professionelle og kvalitative begreber til at kunne favne det nye også. Det handler om involvering, nyskabelse, integration m.m.

Satsningen i 2008 skal bringe Norge over i den nye tilstand, og målet er, at det skal blive til en varig ændring. Når nu Mangfoldsåret er omme, vil der blive lavet en evaluering i 2009. Der mangler endnu at blive iværksat en systematisk evaluering. Men Mangfoldsåret skal ikke være afslutningen - Mangfoldsåret skal være begyndelsen. Der skal skabes nogle synlige nationale markeringer, og i det nordiske samarbejde skal vi turde være slagkraftige. Giske udtrykte vilje til at se på de eksisterende bevillingsstrukturer, og helt tydeligt finde incitamentet som kan komme de institutioner, som agerer kraftfuldt til gavn. Han var ikke afvisende over for en eventuel omfordeling af ressourcerne. Han roste museerne og bibliotekerne for at være de to områder, som tydeligst har forstået behovet for at spejle de forandringer samfundet undergår. Derimod fik både scenekunsten og billedkunsten sig en ministeriel opsang.

På spørgsmålet om forskellene mellem dansk og norsk praksis og kultursyn, svarede Giske, at den store forskel på, hvordan eksempelvis Muhammed-karikaturkrisen er spændt af i henholdsvis Danmark og Norge, er, at i Norge har man fået opbygget en gensidig tillid til hinanden. Der er kontakt mellem parterne og man har skabt nogle konkrete mødepladser. Dermed bliver utrygheden mindre. De mange ændringer, man har oplevet i det danske samfund, har skabt frygt - og den frygt kan bruges politisk til at skaffe stemmer med. Der er brug for politikere, som har mod til at sige til befolkningen, at ja, befolkningsvandringer skaber problemer og gnidninger, men at de kan løses.

Det var Giskes håb, at han på det efterfølgende møde i Nordisk Råd i Helsinki, vil kunne påvirke i retning af en fællesnordisk politik på dette område. Han afsluttede med at slå fast, at det særligt er de ældre generationer, som har det svært med de forandringer, samfundet oplever i disse år, men at der er tale om et overgangsproblem. Det er ingen varig tilstand, for billedet ser helt anderledes ud blandt de unge.

2.5 Paneldebat med Arne Berg (journalist og anmelder på NRK), Shanti Brahmachari (leder af Norsk Skuespilsenter) og Erling Kittelsen (forfatter, poet og gjendikter)

De tre paneldeltagere havde fået en fri rolle til at følge seminaret og kommentere frit i forhold til diskussioner og indlæg, som havde været afholdt. Forfatteren **Erling Kittelsen** lagde ud med en kritik af det, han ser som en kalkuleret økonomistyring af kulturen fra ministerens og departementets side. Det politiske tiltag ser sympatisk ud ved første øjekast, men er udtryk for en meget stærk, centraliseret og begrænsende tilgang til sektoren som helhed. Ud fra et i øvrigt sympatisk og åbent udgangspunkt vælger regeringen en regressiv metode, som ikke skaber reel forandring. Kittelsen var dog også kritisk til kultursektorens egen fastlåsthed og han plæderede for en udfordring af de institutionelle sprog og strukturer. Der er brug for fordybelse og indsigt, for dialog og mod til at møde det uventede.

Shanti Brahmachari fulgte op på det med også at kritisere ministeren og departementet for, at der er alt for langt fra de pæne ord til konkret handling. Der sker simpelthen for lidt på de store institutioner. Brevet til institutionerne er ganske vist et udmærket initiativ, men det er også problematisk fordi det i sig rummer en bortgang fra det hidtil centrale armslængdeprincip. Det er helt afgørende, at de kunstneriske beslutninger er frie af politisk detailstyring. Der er mere brug for nogle gulerødder end for anvendelse af pisken. Også Brahmachari rettede kritik mod særligt institutionerne, som helt tydeligt har en alvorlig brist på kompetence, når det handler om at rekruttere medarbejdere, producenter og indsluse artister, som reflekterer de forskydninger som finder sted i befolkningen og dermed blandt publikum.

Arne Berg var ligeledes inde på det spor og understregede, at der er behov for en meget differentieret tilgang til hele feltet. Han betonedede også nødvendigheden af, at lave en distinktion mellem kultur og underholdning. Den senere er måske i virkeligheden bedre til at opfange tendenserne, da den i vid udstrækning hele tiden forholder sig til et bredere spektrum. Berg kom i sit indlæg også ind på mediernes rolle, som meget tydeligt ikke har forholdt sig til problematikken i forhold til mediebranchens egne normer og værdier, og der er al anledning til også at betragte medierne som egentlige gatekeepers i forhold til det normative og det nye. Det som statsradiofonierne laver, er en reel censurering af en lang række musikgenrer, mener han.

2.6 Plenumdebat med salen

Seminaret afsluttedes med en plenumdebat, som en afrunding på de to dage og de diskussioner, som havde været berørt. Debatten kom særligt til at fokusere på to hovedområder: Dels behovet for at undersøge hvordan den normative kultur manifesterer sig og dels nødvendigheden af at stimulere til en ny rekrutteringspraksis og deraf følgende nysyn på begreber som kompetence og muligheder.

Indledningsvis løftedes den normative kulturs manifestering ind i en diskussion omkring identitet. En deltager gav udtryk for, at man eksempelvis i Sverige inden for scenekunsten ofte sætter identitetsdiskursen over kunsten, at den hvide, ariske og klassiske norm dikterer både repertoire, valg af skuespillere og det publikum som søger sig

til teatrene. Ved siden af den er der altid nogle temaer eller politiske "diskurser" som dikterer programmet ud fra et innovationskrav, som nu klimaet, men det helt grundlæggende er stadig tilgangen til normen. Det er den, som skal åbnes, om vi virkelig ønsker varige forandringer. Den danske tradition for selvorganisering, for behersket "anarki" løftedes frem som en mulig måde at bryde normen. Der var enighed om, at interessen i at udvikle det interkulturelle felt handler om netop det, at opnå egentlig forandring. Seminarerne er ikke en isoleret handling, men et skridt i retning af at skubbe til status quo. En deltager gav udtryk for, at vi i Norden er meget låste i forhold til vore identiteter, at vi savner forståelse for og erkendelse af, at vi agerer og lever i en transkulturel verden, hvor kulturen er i stadig bevægelse, og at det er den bevægelse, som gør at vi flytter os som mennesker. Vi flytter os så at sige gennem kulturen. En deltager gav udtryk for, at vi i Norden burde skamme os lidt mere, være mindre selvgede og -fornøjede, mindre heterogene. Hele vores attitude er ekskluderende. En deltager sammenfattede diskussionen således: "Det handler om retten til at være blandet og selv vælge hvordan man eksponerer sin blanding til omverdenen."

Omkring rekrutteringsspørgsmålet stod en deltagers udsagn; "pensum er en metafor for kultur" som et stærkt udråbstegn. Pensum er ikke til diskussion. Meriter og faglige profiler, som ligner dem der allerede bestemmer, er det der gælder, om man vil have job i branchen. Der er behov for at kigge på nye muligheder, nye kompetencer, nye baggrunde, nye profiler, nye identiteter, nye organisationsformer og nye uddannelsessammensætninger.

Seminaret afsluttedes ved at **Niels Righolt**, seminarseriens koordinator, sammenfattede plenumdiskussionen og berettede om det kommende seminar på Södra Teatern i Stockholm den 12 og 13 november 2008, som vil forsøge at følge op på de første to seminarer ved bl.a. at præsentere konkrete rekommandationer til de politiske beslutningstagere og perspektivere de nordiske erfaringer og initiativer på feltet med de tilsvarende europæiske.

3

HOW SOON IS
NOW?
THE POLITICS OF
INTERCULTURE

Södra Teatern, Stockholm, Sverige
Onsdag d. 12. og torsdag d. 13. november 2008

Seminaret – eller rettere konferencen **How soon is now? – The Politics of Interculture** var tredje og sidste led i rækken af seminarer, som Nordisk Forum for Interkultur afholdt i henholdsvis København, Drammen og Stockholm i 2008.

Konferencens overordnede tema var, hvordan der kan skabes forbindelse mellem politikere og kunstnerne. Hvordan de kan finde et fælles sprog. Hvordan der kan skabes en platform, hvor abstrakte ideer og kulturpolitikker kan gøres til virkelighed og føre til konkret handling på området. Intentionen med Stockholm konferencen var - med afsæt i de foregående to seminarer - at fremkomme med nogle anbefalinger til politikere og til kulturinstitutionerne i Norden, som kan skabe grundlag og rammer for at der kan komme bevægelse i udviklingen. Konferencen koblede endvidere til det pågående European Year of Intercultural Dialogue med en ret markant international deltagelse, som reflekterede den igangværende nordiske proces.

Indhold

Seminarets første dag bestod af en åbnings-session i plenum, en serie best practice præsentationer, en paneldebat og en opsummering i plenum. Den anden dag bestod af en indledende plenumsession med europæiske gæster, fire workshop-sessioner og en afsluttende opsummerende plenumdebat.

Åbnings-sessionen

Åbnings-sessionen bestod af en indledende tale ved Sveriges kulturminister og efterfulgtes af en præsentation af de konkrete rekommandationer, som den nordiske arbejdsgruppe for kulturel kompleksitet og sameksistens havde fremtaget.

Hovedmoderator for konferencen var **Tomas Bokstad**, projektleder for Kommunikationssekretariatet for Sveriges ordførerskab for EU.

Målgruppen

Konferencen henvendte sig til policy makers, kunstnere, kulturinstitutioner, formidlere, mediefolk, kulturpolitikere og andre centrale aktører i kultursektoren i hele Norden og i et europæisk perspektiv.

3.1 Sveriges kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth

Som det var tilfældet i både København og Drammen, havde også konferencen i Stockholm en høj politisk bevågenhed og åbnedes af den svenske **kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth**, som i sin tale lagde vægt på, hvorfor Sverige satser på at styrke interkulturel og international kulturvirksomhed - og i den sammenhæng også stiller krav til kulturinstitutionerne. Hun betonedede betydningen af at have et inkluderende kulturliv, som gør det muligt for alle at deltage. Det er i og igennem kulturen, vi kan skabe mening og identitet, sagde hun. Der er en gensidig læringsproces i at mødes gennem den forandringsproces Sverige undergår i disse år. Internationaliseringen

og et bevidst interkulturelt perspektiv hænger uløseligt sammen. Det er ikke kun befolkningssammensætningen som forrykker sig, det samme gør medborgernes kulturvaner og –mønstre. Alene derfor bør der skabes en kulturpolitik, et kulturelt miljø, hvor alle kan føle sig velkomne og delagtige.

Adelsohn Liljeroth påpegede i hvilken grad vi som individer lader os påvirke / styre af vore egne personlige møder, både med andre mennesker og andre udtryk. Netop den enkeltes ret til at udtrykke sig, til at møde og tage del af de kulturelle tilbud er en forudsætning for den proces.

Ministeren udtrykte sig særdeles positivt om rapporten 'Rekommandationer fra arbejdsgruppen for kulturell kompleksitet och samexistens', som de nordiske ministre på Nordisk Ministerråds session i Helsinki i oktober 2008 havde tilsluttet sig. Ministeren gav udtryk for den opfattelse, at rapportens rekommandationer kan fungere som rettesnor i bestræbelserne for at opnå en egentlig kulturel diversitet. Afslutningsvis nævnte hun, at der vil blive lagt vægt på dette felt, når Sverige overtager formandskabet for EU i andet halvår af 2009.

3.2 Rekommandationer fra arbejdsgruppen for kulturel kompleksitet og sameksistens

Arbejdsgruppen som parallelt med den nordiske seminarserie har arbejdet med at fremtage en række konkrete rekommandationer til Nordisk Ministerråds møde i Helsinki i oktober 2008 bestod af **Tomas Bokstad**, S (Statsministerens kontor, EU formandskabet 2009), **Shanti Brahmachari**, N (leder af Norsk Skuespillersenter), **Trevor Davies**, DK (kunstnerisk leder KIT & Århus 2017 Cultural Capital of Europe) og **Pasi Sukkonen**, FI (seniour researcher, Cupore). Rekommandationerne beskrives nærmere i kapitel 5 i nærværende rapport.

Arbejdsgruppens præsentation indledtes med en gennemgang af det reelle behov der er for at udvikle målemetoder og indikatorer, så man bliver i stand til at tale mere konkret om resultaterne af de forskellige indsats og initiativer på det interkulturelle område. **Shanti Brahmachari** gav udtryk for, at det er et problem, at begrebet kulturel mangfoldighed er et én og samme tid relativt svagt og meget komplekst koncept. For svagt til at man kan lave egentlige målinger på det - og for komplekst til at der enighed om hvordan begrebet overhovedet skal defineres og forstås. Det gør det naturligvis svært at skabe strategier for og om mangfoldighed - og svært at få politikerne i tale omkring disse. Brahmachari formulerede det som et kernespørgsmål, at turde spørge indtil, hvad der er blevet opnået når et projekt er blevet gennemført og hvordan det er blevet målt eller bedømt, - og lige så vigtigt at turde kigge på de 'gode eksempler', hvor god vilje og lyst ikke fået projektet hele vejen i mål. Hvad gik galt? Hvorfor?

I sit indlæg kom **Trevor Davies** blandt andet ind på det, han beskrev som "the creative gap", det forhold at cirka otte procent af befolkningen har en indvandrerbaggrund eller blandet kulturel baggrund i Danmark, og at kunst- og kultursektoren i forhold til det danske gennemsnit derfor burde kunne rumme op mod 20.000 mennesker med en sådan baggrund. Men i når man søger i kunstnerdatabaser o.lign. så når man i bedste fald op på godt 400 personer eller godt to procent af potentialet. Det er simpelthen ikke godt nok. Men hvor er de? Hvordan når man dem? Han understregede behovet for at finde eller skabe platforme, som gør det muligt for den kreative masse at komme

frem. Han fortalte endvidere, at en analyse af fordelingen af de statslige støttemidler i Danmark havde vist, at 70 procent går til monokulturelle og normative projekter, blot 20 procent til multikulturelle projekter og ca. 10 procent til såkaldte hybrid-projekter. Det normative, nationale paradigme står stærkt i Danmark.

Tomas Bokstad og Pasi Sukkonen fremlagde gruppens anbefalinger til de nordiske kulturministre.

De talte bl.a. om de demokratiske perspektiver, koblingen til UNESCO konventionen, behovet for ændringer i kulturpolitikken, udviklingen af nye platforme, mere og aktuel research og uddannelse inden for det interkulturelle felt. Bokstad understregede at rekommandationerne særligt var fremtaget med sigte på at nå de egentlige policy makers nationalt som på nordisk plan. Globaliseringen indebærer en dekonstruktion af de gamle normative strukturer (nationalisme, sprog, historie, identitet m.v.) og leder til etableringen af nye værdier og identitetsområder. For at kunne navigere i denne forandringsproces, anbefaler gruppen at der etableres et nordisk interkulturelt "observatorium", som kan udvikle og monitorere policies og metoder, mødesteder, initiativer, erfaringer, projekter, kunstnere etc.

Observatoriet skal arbejde i tæt samarbejde med eksisterende partnere på lokalt, nationalt og nordisk plan. Der bør udvikles en række relevante indikatorer, som kan fungere som markører. Arbejdsgruppen argumenterede videre for en åben ansættelsespolitik for alle videregående uddannelser og uddannelsesprogrammer i den kulturelle sektor.

For selve rekommandationerne se kapitel 5.

3.3 Nordisk Forum for Interkultur, NFI

Eli Borchgrevink fra Du store verden! i Oslo og **Niels Righolt**, koordinator for NFI, fortalte om netværkets tilblivelse og opdraget med at dokumentere og "mappe" den nordiske situation og status, når det drejer sig om kulturel mangfoldighed og interkulturelle metoder og initiativer på kulturområdet. Præsentationen blev fulgt af tre best practices fra henholdsvis Danmark, Sverige og Norge.

Henrik Hartmann, **Mirjam Dyrgaard** og **Morten Larse**n præsenterede det danske teaterprojekt C:ntact, som startedes 2002 på Betty Nansen Teatret i København ud fra en nysgerrighed omkring, hvorfor det danske folk tilsyneladende ikke kan lide at omfatte andre. Idéen er, at forsøge at professionalisere folks egne historier, særligt de unge med en blandet baggrund og reference ramme. C:ntact har hvert år ca. 250 unge igennem projektet og samlet spiller de for årligt op mod 13.000-14.000 unge, hvilket gør det til det største ungdomsteater i Danmark. Teatret har nu påbegyndt opbygningen af lignende grupper i Palæstina og Libanon med samme måde at arbejde på. Teatret har også etableret en master uddannelse i samarbejde med et universitet i Berlin. Hartmann understregede, at rammerne er vigtige, men det er særligt det personlige engagement, den personlige tilgang der er vigtig.

Tabanka Crew i Oslo præsenteredes af **Thomas Prestø** og **Pearl Tawiah** som et dansende kollektiv, som længe har været rubriceret som et multikulturelt ungdomsprojekt, hvor den caraibiske dans var underordnet. Først nu efter flere år oplever gruppen at blive præsenteret som kunst og ikke et integrativt etcetera. Gruppen arbejder målbevidst med at lære de unge dansere, at det kunstneriske udtryk er dét, der gør dem relevante for enhver politisk eller kulturel scene. Indhold frem for oprindelse.

Teshome Wondimu og **Osiel Ibañez** fortalte om spillestedet Selam lige uden for Stockholm, som i lighed med Contact har været engageret i et uddannelsesprojekt. I deres tilfælde i den øst-afrikanske region. Deres mest aktuelle tiltag handler om at programlægge et World Music program i Stockholms Konserthus med deltagelse af kunstnere fra hele verden på det højeste kunstnerisk niveau - fra bl.a. Cuba, Mali og Spanien. Ambitionen er på den måde at være med til at mainstreame verdensmusikken og få den ud til et bredere publikum. Som Ibañez udtrykte det:

”Det er folk, der allerede arbejder med kulturel mangfoldighed, som skal støttes, snarere end at opfinde den dybe tallerken igen og igen og starte nye arbejdsgrupper”.

Projekterne fik kritik for at være politisk apatiske. De tre cases gav ikke udtryk for intentioner om at ville påvirke på politisk-økonomisk niveau.

3.4 Paneldebat: Where do we go from here

Panelet bestod af **Rasoul Nejad-Mehr**, S (Regeringens kulturpolitiske høringsudvalg), **Jette Sandahl**, DK (dir. Københavns Bymuseum), **Namik Mackic**, N (rådgiver for Mangfoldsåret 2008) og **Ahmed Akar**, FI (tf. Chef for Caisa, Helsinki). Moderator var **Yvonne Rock**, S (tidl. Leder af det svenske Mångkulturår 2006).

Jette Sandahl indledte med en skarp opsang, som fik stort bifald fra salen. Hun lagde ud med at konstatere, at udenforskabets ikke er noget der bare er opstået. Det er en villet udstødelse fra majoritetens side. Og vi ”er løbet tør for undskyldninger for længe siden”, som hun sagde. Givetvis er vores handlinger forankret i det 20. århundredes aksiom: En(ig)hed gør os stærke! - uden fornemmelse for forskydningen ind i det 21. århundredes paradoks, som snarere siger: Uenighed gør os stærke! Men det forklarer bare, det er ingen undskyldning. Sandahl understregede at vi kan finde håb om en bedre verden i den fornyelse, som globaliseringen fører med sig. At vi som moderne globale aktører i et lokalt perspektiv skal være villige til at miste fodfæstet ved at finde modeller, løsninger, inspiration fra andre end os selv og vore mest ligesindede. Hun sammenlignede bevægelsen med den brugerdynamik, som eksempelvis Wikipedia udnytter. Museer har ofte en tendens til at søge væk fra uorden til orden og forklaringer, men det er nok det modsatte, der er brug for. Hun gav et konkret eksempel på, hvordan Bymuseet har sat særligt fokus på bydelen Nørrebro ved at rekruttere unge mennesker derfra, bruge deres historier og kompetencer lokalt hvilket nu har ledt til at der arbejder 10 medarbejdere i bydelen det kommende år.

Sandahl fortalte, at en nylig undersøgelse viste, at godt 25 procent af befolkningen dækker 80 procent af alle besøg på museerne. Hvis et museum kun tager højde for de dominerende 25 procent af en befolkning, er museerne selv aktivt med til at udelukke 75 procent! Denne form for klasse-adskilt, klasse-baseret politik er ude af trit med virkeligheden. Der er behov for at institutionerne åbner op for nye målgrupper – og der er museer, som viser, at det kan gøres anderledes. Aktuell audience development forskning (Front-end) peger på, at institutionerne skal lære sig at stille spørgsmålet: Hvad vil du have af os? Hvad forventer du dig, af dit museum? Dette er bl.a. noget, man har høstet gode erfaringer med på Verldskulturmuseet i Göteborg. Det er i det lys interessant at notere, at meget tyder på, at indvandrere i Danmark oftere går ud over deres ”klassepositioner” end danskere.

Namik Mackic kom i sit indlæg ind på, hvordan man i Norge arbejder med at sikre, at kulturinstitutionerne tager

deres ansvar alvorligt med hensyn til at indarbejde interkulturelle strategier i deres daglige arbejde. Han fortalte, at institutionerne har en automatisk – eller måske snarere strukturel - forståelse for ”pengepisken”, men pointen bør være, at de af egen drift søger at reflektere befolkningen for at opnå egentlig diversitet i såvel repertoire som i målgruppe. Set fra et regeringsperspektiv udtrykte Mackic et behov for uafhængige rådgivende instanser, som kan overbrygge institutionernes modvilje og forbehold. Han påpegede, at institutionerne har både et formelt og et moralsk ansvar for at drive på i udviklingen af et mere inkluderende miljø.

Diversitet som mål handler ikke om at reflektere etnicitet, men om at synliggøre en mangfoldighed af kulturelle identiteter og omdrejningspunkter. Der er en naiv politisk korrekthed, som står i vejen for at udfordre de socio-psykologiske fraser, som præger den aktuelle diskurs. En naivitet som i sin tur leder til en slags indifferens, som i praksis resulterer i en ’censur’ af de nye tendenser og muligheder, som presses op nede fra. Der er behov for systemer, som åbner for det nye. Som kan forny og give kraft til den kulturelle sektor.

Ahmed Akar fra Caisa kom ind på Finlands øjeblikkelige situation, hvor man for første gang i ret stor skala importerer arbejdskraft og kompetence fra udlandet. Det stiller krav til at formulere nogle værdier eller værdisæt, som kan rumme den øgede grad af forskellighed, som den nye indvandring leder til. Et eksempel på det er, at EU’s artikel 15 nu er blevet implementeret som lov i Finland. Men der er stadig et stykke vej at gå. Således reflekterer kulturpolitikken ikke den befolkningsmæssige kompleksitet. Akar argumenterede for, at tiltag som eksempelvis NFI er nødvendige for på et tværnationalt niveau at styrke eller skubbe på udviklingen nationalt. Begreber som tolerance, forståelse og respekt er nødvendige i lovgivningsarbejdet på området. Et differentieret kulturbegreb vil givet medføre radikale forandringer i de politiske og kulturelle strukturer.

Også **Rasoul Nejad-Mehr**, som sidder i den komité, der arbejder på at udfærdige kulturpropositionen for den kommende tid til det svenske kulturministerium, kom ind på effekten af den øgede kulturelle diversitet som en forudsætning for at forny diskursen - gå fra den gamle snak om integration eller assimilation til etableringen af et mere hybridt og åbent kulturbegreb. Det må være et ’reclaim of power’ som en metode for at kunne omfavne de nye muligheder. Homogeniteten nedbrydes via en form for ’creative disorder’ som en fase i forandringsprocessen. Men det skræmmer mange, som ikke har set eller opfatter mulighedernes omfang. Måske er det lettere at understøtte den proces på et regionalt niveau frem for at søge at bedrive nationale politikker, spurgte han retorisk.

I den efterfølgende debat med salen var der relativ enighed om at gøre en distinktion mellem multikultur og kulturel diversitet. Hvor det første tager sit afsæt i en politisk logik, i et hierarki af kulturer, tager det andet sit i en intersektionel forståelse af verden i forhold til køn, klasse, alder og andre lignende identitetsparametre. **Chris Torch** fra Intercult bemærkede, at der tydeligt tegner sig en ændring i den sproglige tilgang, hvor man nu taler om kulturelle demokratier, deltagelse, tilgængelighed - i stedet for den ”offer-mentalitet”, som tidligere var dominerende. Fra ”Unity gør os stærke” til ”Uenighed gør os stærke”. En mere værdig approach gennem en tydeligere og måske mere konfrontativ insisteren på mulighederne i udformningen af den verden, vi ønsker at have om 15 år. Et paradigmeskifte fra nationalstaterne til et postnationalt og mere globalt samfund. **Isabelle Schwartz** fra European Cultural Foundation gav udtryk for, at diskussionen bør handle om at skabe egentlige ligeværdige

møder, at engagere sig med de andre. **Trevor Davies** løftede Københavns Bymuseums forsøg på Nørrebro frem som et eksempel og hybridt udtryk for en egentlig dekonstruktion af museet selv, en transitionsproces hvor traditionel retorik og gamle metoder erstattes af nye. Brugerinddragelse, innovation, identiteter, orientering, mangfoldighed af stemmer er bare nogle af de forskelligartede procesdele, som vil indgå i projektet.

3.5 From a European Perspective

Sessionen havde sit fokus på de politiske beslutningsprocesser i Bruxelles på EU-plan, om strategier og policy processer og om bevægelsen fra monokultur over multikulturalisme til interkulturalisme. Sessionen ledtes af **Chris Torch**, S (kunstnerisk leder af Intercult, Stockholm) og **Isabelle Schwartz**, NL (European Cultural Foundation, Amsterdam).

Indledningsvis betonedes **Torch** og **Schwartz**, at der er en helt ny tendens i Bruxelles, hvor kultur har bevæget sig op på den politiske dagsorden. Har bevæget sig fra tabu til mainstream så at sige. Der er en tydelig oplevelse af, at kulturen kan fungere som katalysator for kreativitet i andre dele af samfundet, at kulturens rolle som byggesten i det europæiske projekt ikke skal underkendes. Særligt i promovningen af kulturen som en del af EU's eksterne profil er det tydeligt, at der blæser nye vinde. Kulturen er blevet sat på dagsordenen. Det betonedes at UNESCO-konventionen har spillet en betydende rolle for at få kulturen ind på den politiske agenda. Konventionen fra 2005 er et internationalt juridisk instrument, som enkelt udtrykt handler om kulturel frihed, kulturelle rettigheder og anerkendelsen af kulturelle udtryk som en menneskeret. Kultur som et redskab til at fremme den menneskelige udvikling. Konventionen formulerer en meget tydelig definition af kulturel mangfoldighed som tilstedeværelsen af interaktion, interkultur: dvs. en forvandlende kraft for at vi kan engagere os med hinanden. UNESCO-konventionen er blevet ratificeret af flere end 80 lande og 140 lande har stemt for vedtagelsen af konventionen.

For EU betyder det blandt andet, at man har lanceret "Agenda for Culture" som et strategisk instrument i forhold til kulturpolitik i unionens eksterne forbindelser med dens nabolande og den tredje verden. Endvidere har unionen gjort 2008 til et år for interkulturel dialog med en lang række initiativer. 2009 følges der op på det med et fokus på kreativitet og innovation. Isabelle Schwartz fortalte videre om den Hvidbog fra maj 2008, som ECC har udgivet med deltagelse af 49 af rådets medlemslande, for at analysere interkulturelle aspekter i forhold til kultur, religion, frihed, identitet etcetera. Set under et er der taget nogle meget positive skridt på europæisk plan.

Koblet til det europæiske temaår - Year of Intercultural Dialogue - har man fra unionens side valgt at promovere 1 overordnet europæisk projekt og syv såkaldte flagskibsprojekter, som på forskellig vis har kunnet løfte den interkulturelle dialog. Dertil kommer, at man har valgt at støtte yderligere 27 nationale projekter med en model, hvor EU bidrager med 100.000 Euro mod at medlemslandet ligger den samme sum. Et eksempel på et af de syv flagskibsprojekter er den hollandske Stranger Festival i Amsterdam. Projektet går ud på at skabe en platform for 2.000 15 - 25-årige fra 30 lande, hvor de kan udtrykke deres bekymringer og tanker i en virtuel platform, der reflekterer deres opfattelse af Europa, og hvad det betyder at bo her. Mere end 1.000 videoer er allerede uploadet og fire priser er blevet uddelt.

Et andet eksempel er det svenske Home Not Home, som præsenteredes af producenterne **Rani Kasapi** fra

Riksteatern og **Ida Burén** fra Intercult. Projektet var en co-produktion mellem fem forskellige organisationer, nogle uafhængige og nogle nationale institutioner. Med Tyrkiet som inspiration og omdrejningspunkt havde projektet programmer i fem forskellige byer i Sverige (Göteborg, Lund, Malmø, Umeå og Stockholm. I Malmö eksempelvis har godt 40 procent af befolkningen en anden kulturel baggrund. Projektet har endvidere været vist i Berlin, hvor 14 procent af befolkningen har tyrkisk baggrund, i Istanbul og Diyarbakir. I alt har projektet involveret op mod 75 lokale partnere i byerne. **Chris Torch** fortalte, at projektet på grund af det europæiske aspekt, havde givet nogle unikke muligheder for at komme rundt om kernespørgsmålet identitet ved netop at kunne involvere så mange partnere. Projektet havde på den måde givet de to producerende institutioner et reelt kompetenceløft. Som en del af projektet produceredes forestillingen 'Mot väggen', som har spillet i 16 byer rundt om i Sverige med en fantastisk respons fra publikum. Projektet har også afholdt en række arbejdsseminarer om blandt andet audience development.

3.6 Platform for Intercultural Europe

Generalsekretæren for Platform for Intercultural Europe **Sabine Frank** præsenterede platformens arbejde med at fremtage The Rainbow Paper, som er en samling meget konkrete rekommandationer til det politiske niveau i EU men også på nationalt plan. Arbejdet blev til efter en længere proces, som startede tilbage i 2006 og er nu mundet ud i de politiske anbefalinger. Hun betonedede, at man ikke kun har fokus på kunsten, men mere arbejder på tværs af sektorerne: socialt arbejde, ungdomsarbejde, mindretals repræsentation, kulturelle rettigheder, undervisning med videre. Platformens overordnede mål er, at interkulturel dialog skal tjene til støtte lokale sociale forandringer og fremme fredelig sameksistens mellem borgere uanset etnicitet, genus, tro, seksuel lægning, politisk overbevisning m.m.

Frank understregede de store interkulturelle udfordringer Europa har, som ikke alene kan løses ved at man hylder kulturel mangfoldighed, som det så ofte sker. Der er behov for at tænke hele vejen rundt. Platform for Intercultural Europe og The Rainbow Paper er udsprunget af det europæiske år for interkulturel dialog. Da det blev foreslået, voksede ideerne frem og mere end 250 Civil Society organisationer blev involveret. Arbejdet initieredes af Den Europæiske Kulturfond og Culture Action Europe, som fungerer som "en politisk stemme" i de europæiske fora. The Rainbow Paper er hidtil blevet underskrevet af 165 organisationer og 125 personer. Papirets ambition er i hovedsagen at løfte det interkulturelle fra en midlertidig indsats til et permanent indsatsområde. Hovedfokus ligger derfor på områderne kultur, uddannelse, ungdom og social inklusion. Det er i den forbindelse værd at bemærke, at budgettet for kulturelle initiativer i EU er på 0,03 procent af det totale EU budget.

Frank præsenterede 5 trin, som en konstruktiv vej at gå i bestræbelserne på at løfte interkulturelle perspektiver ind i andre politikområder, som en slags tværsektoriel metode:

Trin 1: Fokus på stemmeretten

Trin 2: Fokus på holdninger

Trin 3: Fokus på kompetencer

Trin 4: Fokus på, hvad vi har til fælles

Trin 5: Fokus på, hvad vi kan blive sammen - at gøre interkulturalisme til vores norm for at kunne håndtere frygt og kulturel protektionisme

En del delegerede kritiserede the Rainbow Paper for at have kørt kunsten ud på et sidespor ved at gøre kunstneriske spørgsmål til et underpunkt i afsnittet om uddannelse. Frank svarede at det havde at gøre med EU's konstitution, hvor unionen fortsat ikke har et egentligt kulturpolitisk mandat. Så dette var det mest oplagte sted at få det ind. En delegeret sammenlignede med kroppen som metafor, og sagde at kulturen er blodet, sjælen i kroppen ikke bare en organdel, som kan erstattes.

3.7 Workshops: Urban re-invention/neighbourhoods, Mainstream/institutions, Arts/artistic sector og Education/media samt afsluttende plenumdebat

I de fire workshops fik deltagerne mulighed for at gå i dybden ud fra den enkeltes faglige ståsted, i forhold til at omforme de to dages oplæg og debatter til konkrete initiativer og målsætninger. Grupperne vendte tilbage til plenum med en række keywords, som alle sigter på at åbne op for nye muligheder: Bringe flere stemmer i spil, åbne kulturens vinduer så vinden derude kan komme ind, tilskynde uenighed (konsensus kan stå i vejen for udviklingen), nysgerrighed, sørge for at scener og andre faciliteter opleves som tilgængelige, anvende nye platforme, medier og forny uddannelserne, understøtte ny rekrutteringspraksis på institutionerne, åbne for andre kompetencer, oprette nye medie indgange for den traditionelle journalistik, omfordele en større del af de statslige midler til de kunstnere som arbejder uden for normen etcetera.

I den efterfølgende diskussion med salen påpegede Trevor Davies, at det er byerne som må gå forrest i udviklingen, - også i Norden. Der bor 25 millioner mennesker i de nordiske lande og alligevel bor 70 procent af alle indvandrere i de ti største byområder. Det er de områder, hvor man finder "the cutting edge" i både den positive og den negative betydning af begrebet. Man bør søge at samle de ti byer i en fælles strategi. Fokuserer man på de byer, kan udviklingen givetvis fremskyndes. Men det tager tid, at arbejde med politiske strukturer. Chris Torch fortalte, at det tog tolv år og endeløse diskussioner at få ordet interkultur ind i det officielle reguleringsbrev fra Kulturministeriet, som de svenske kulturinstitutioner arbejder ud fra.

Journalisten og debattøren **Oivvio Polite**, som havde den frie kommenterende rolle på konferencen, kom ind på det paradigmeskifte som er sket i de seneste ti år. Tidligere var der et rettighedsbaseret perspektiv, som dikterede at alle som befandt sig i vore lande, betalte sin skat og passede sit job havde lige ret til samfundets goder, ikke mindst til at tage del af de kulturelle tilbud. Smukt men aldrig rigtigt realiseret. I stedet er der opstået

en masse parallelle bevægelser, som nu hver især kræver støtte og fortrinsret. I den bevægelse ligger der en masse modsætninger og udfordringen er vel, hvordan man møder dem og skaber en lige tilgang til kulturen. Måske sker det nu, hvor kulturpolitik tilsyneladende er på vej op ad den politiske rangstige.

En stemme fra salen udtrykte, at de nordiske lande er nået langt i et europæisk perspektiv, for eksempel når det handler om demokrati. Her kan de nordiske lande noget særligt. Men når det handler om at involvere sig og engagere sig i hinanden, er situationen en anden i de nordiske lande. Og især i kultursektoren er manglen på demokrati og repræsentation alarmerende.

Seminaret afsluttedes med en opfordring til de nationale kulturministre i Norden om at tage rekommandationerne fra såvel arbejdsgruppen som fra the Rainbow Paper til efterretning og søge at implementere disse i de nationale kulturpolitikker.

”Cultural diversity, in all its forms, is posing a profound challenge to traditional formulations for cultural policy, and to our understanding of the public interests served by this policy. In most countries the artistic and cultural landscape has not evolved to reflect the realities of a changed social landscape. The rift threatens to undermine the legitimacy of cultural institutions and the public policy that supports them. The shift from homogeneity to diversity as the new social norm requires a rethinking of the processes, mechanisms, and relationships necessary for democratic policy developments in diverse societies.”

Tony Bennett

4

PRACTICE EXCHANGE & ROUNDTABLE

Interkulturel kapacitetsopbygning i kultursektoren Spiritus Mundi, Malmö, Sverige

Mandag d. 15. og tirsdag d. 16. juni 2009

Høringen gennemførtes i et samarbejde mellem Platform for Intercultural Europe og Nordisk Forum for Interkultur

Den 15. og 16. juni 2009 afholdt Platform for Intercultural Europe sin første Practice Exchange og Roundtable som uafhængig Civil Society organisation. Seminaret, der støttedes af Europa-Kommissionen, blev udviklet i partnerskab med Nordisk Forum for Interculture og gennemførtes på Spiritus Mundi i Malmö i Sverige. Seminaret var tænkt som en uformel og åben diskussion med en særligt indbudt gruppe på 30 erfarne og kvalificerede repræsentanter fra kultur og civilsamfunds sektorerne i Norge, Sverige og Danmark. Repræsentanter for platformen fra andre dele af Europa deltog også sammen med to uafhængige eksperter, der fungerede som formidlere og kommentatorer.

Indhold

Seminarets første dag bestod af en samling cases, som drøftedes i plenum og den anden dag anvendtes casestudierne som grundlag for overvejelser om, hvilke foranstaltninger der kan træffes af kulturelle organisationer og hvilke politiske bestemmelser der kan ske på nationalt plan for at støtte engagementet i den interkulturelle dialog.

Hovedmoderator for konferencen var **François Materazzo**, uafhængig forsker og kommentator, UK.

Baggrund

Den nordiske Praxis Exchange byggede på en række seminarer og diskussioner i løbet af de sidste år i regi af Nordisk Forum for Interkultur, samt på det fortsatte arbejde for the Platform for Intercultural Europe. I erkendelse af de muligheder som Culture Forum i Bruxelles i september 2009 og placeringen af Platform for Intercultural Europe som en anerkendt samarbejdspartner for Europa-Kommissionen, der tager sigte på at identificere realistiske politiske mål, der kan anbefales til EU og de nationale kontorer besluttedes det at tage temperaturen på det interkulturelle felt i Europa. Med seminaret i Malmö var Norden først ude.

Mål

Gennem en iterativ og åben proces sigter platformen mod at fremme forståelsen af og støtten til den interkulturelle dialog i Europa og mod at udvikle vejledende forslag til politik og praksis. Interkulturel dialog er et vigtigt og kompliceret spørgsmål som må indtage en central plads i den fortsatte udvikling af det europæiske samfund.

4.1 Overordnede mål for Practice Exchange and Roundtable

Sabine Frank fra Platform for Intercultural Europe lagde ud med at præsentere seminarets overordnede mål, som hun sammenfattede som:

- Udforskning af den interkulturelle indsats i de deltagende organisationer og institutioner og deres aktiviteter i Skandinavien
- Opmærksomhed på interkulturelle spørgsmål vedrørende personalesammensætning og rekruttering, styringsmekanismer, politik og strategi for implementering, intellektuelle ressourcer og hvordan nye kompetencer får plads i organisationerne
- Udforske og kortlægge erfaringer, projekter og muligheder
- Reflektere over succeser og fiaskoer i de nordiske strategier i et europæisk lys
Målene skulle gøre det muligt for platformen at præsentere nogle destillerede ideer omkring 'Good Governance' på det kommende Culture Forum i september 2009.

4.2 Casestudies

Den første dag var struktureret omkring et antal casestudier, som blev præsenteret til diskussion blandt deltagerne. I hvert case blev oplægsholderen bedt om at besvare følgende spørgsmål:

- Hvad var problemet og dets eventuelle negative konsekvenser for organisationen?
- Hvilke foranstaltninger blev truffet for at løse det?
- Hvad var resultaterne (forventede og uventede, positive og negative)?

I Norge har netværket Du store verden! (DSV) udviklet et program, **Styrende Mangfold**, for at styrke og støtte udnævnelsen af personer med ikke-norsk baggrund til bestyrelserne for de kulturelle institutioner. Der er i øjeblikket en meget lille repræsentation af denne del af samfundet i styringen af de norske kulturelle organisationer: en undersøgelse af 80 institutioner identificerede kun tre personer med multinationale erfaringer. Inspireret af det hollandske Atana program, har DSV engageret en gruppe på omkring tyve mennesker til at deltage i et kompetenceprogram, som har til formål at sætte dem i stand til at påtage sig egentlige ledelseshverv. Med lige mange mænd og kvinder, har gruppen en meget bred vifte af baggrunde og aldersmæssigt ligger de mellem 28 og 58 år.

Styrende Mangfold omfatter foredrag og præsentationer, besøg på kulturelle institutioner, netværksmøder og lignende arrangementer. Der har været mulighed for at mødes med ledere af de kulturelle institutioner, ansatte i ministeriet for kultur og andre kulturelle fagfolk. Blandt andet fremgik det, at Kulturministeriet i øjeblikket ikke har nogen politik på området, som et resultat af programmet, er dette nu ved at blive gennemgået.

Københavns Bymuseum har udviklet sit program for kulturel integration på grundlag af dansk lovgivning, som pålægger offentlige institutioner at gøre kulturen tilgængelig for alle. Da dette er en hjørnesteen i demokratiet og er fastsat i lovgivningen og i den nationale politik, kan der ikke være nogen indvendinger til museets arbejde på dette område. Udfordringen har været at tage en temmelig gammeldags institution ud af de vante rammer og mønstre for at møde og opfylde behovene i en kompleks og mangfoldig virkelighed.

Museet har til hensigt at arbejde opsigende - at flytte museets arbejde og ressourcer ud til, hvor folk bor.

Opførelsen af en ny metrolinie har nødvendiggjort nye arkæologiske udgravninger i beboelseskvarterer og det har givet mulighed for at engagere folk i lokalsamfundet. Med midler fra offentlige og sociale fonde, har museet været i stand til at ansætte et hold på 10 personer til at udføre dette opsøgende arbejde på Nørrebro og dermed være med til at åbne folks egne historier på en måde, der betyder noget for dem.

Det var vigtigt at erkende, at kulturen ikke var en prioritet for mange af de mennesker, museet mødte i den proces. De havde anden referenceramme, sociale problemer og forskellige kulturelle værdier. Museet kunne ikke forvente, at de ville komme på museet, så man var nødt til at møde dem i deres eget rum, på deres egne vilkår. Hele processen har været lang, langsom og udfordrende: det har også været nødvendigt at konfrontere fremmedhad og nationalisme, men det har samlet set været meget givende.

Blandt de mange erfaringer fra dette arbejde, har spørgsmålet om kritisk masse vist sig vigtigt. At være i stand til at udpege nok folk fra mindretalsgrupperne har sikret, at de gensidigt har støttet hinanden og er blevet en stærkere stemme inden for projektet, som et resultat, er de derfor ikke længere marginaliseret i forhold til museets arbejde. Samtidig har museet anstrengt sig for ikke at falde i den fælde, at disse nye personalerepræsentanter træder i stedet for hele samfundsgrupper.

Taastrup Teater i København er virksom i en bydel, hvor der er 49 forskellige minoritetsgrupper. I erkendelse af nødvendigheden af at finde nye og hensigtsmæssige måder at tjene dette samfunds kulturelle interesser på, har teatret indledt en gennemgribende genopfindelse af sig selv som institution, startende med selve bygningen. Denne er blevet genopbygget i en mere åben og gennemsigtig form, for at lade folk se hvad der sker indeni. Samtidig er det lokale brugerperspektiv indarbejdet i ethvert aspekt af teatrets arbejde, der nytænkes: ledelse, personale, roller, program, branding - intet er udeladt.

Repertoiret blev omdannet inden for et år, og er ved at blive stadig mere tværkulturelt både med hensyn til kunstnere og de emner der undersøges. Taastrup Teater forsøger nu at sikre faglig støtte til denne proces, for at kunne udvikle bedre metoder til at evaluere effekten af deres arbejde.

I hjertet af teatrets tilgang ligger en erkendelse af, at den kunstneriske proces er meget mere end det, der sker på scenen. De er begyndt at forny forholdet til deres publikum, således at det indebærer en dialog før og efter hver produktion. Det at arbejde med mennesker, før de kommer ind i teatret, og efter de forlader det, kræver nye ideer og nye tilgange. Teatret har oprettet en ambassadørgruppe for at indlede en dialog med forskellige lokale grupper i området, og således udvikle en fælles forståelse.

Strategien har delt folk. Nogle medarbejdere er begejstrede for de nye idéer og er ivrige efter at opdage nye måder at lave teater på. Andre afviser denne tilgang, og mange mennesker har forladt teatret. Som reaktion er rekrutterer Taastrup Teater nu aktivt i nabolaget, med det formål at motivere folk til at søge et job i teatret, fordi de deler dets visioner og ønsker at være en del af det. Der har været en ambivalent reaktion fra nogle politikere, der privat er enige med den tilgang, men er tilbageholdende på grund af en mere ideologisk uenighed. Men hvis strategien holder, har man produceret ny energi, nye ideer og skabt et nyt publikumsengagement. Teatret mener, at det ikke at ændre noget på længere sigt ville have været langt mere risikabelt.

Union Scene i Drammen er et nyt kulturelt rum, som skal reflektere byens kulturelle behov og befolkningsmæssige situation. Frihed fra traditioner eller konventioner og fra de eksisterende strukturer og måder at gøre ting på har været vigtige for udviklingen af et hus dedikeret til interkulturel udveksling. Det politiske engagement, som byrådet har udvist, har også været afgørende for Union Scenes udvikling som en mødeplads for byen i stedet for et mødested for indvandrere og minoriteter.

En gammel fabrik blev ombygget til at rumme en vifte af kulturelle faciliteter, herunder et teater, musiklokaler, atelierer og andre faciliteter. Bevarelsen af fleksible pladser til udlejning har gjort det muligt at tiltrække mange forskellige grupper, der har brugt bygningen til deres egne sociale og kulturelle arrangementer som et resultat har de udviklet en følelse af fortrolighed, der tilskynder dem til at komme tilbage.

Fokus i Union Scenes arbejde har været på de unge, der betragtes som afgørende for fremtiden for en by, der var i tilbagegang, men er nu vokser hurtigt. Der har været et stort arbejde med skolerne og en forpligtelse til undervisning i kunst som et middel til at støtte økonomisk og social integration. Arbejdet med mellemmand og folk i lokalsamfundet har været et vigtigt led i at udvikle folks viden om og vilje til at komme til venet.

4.3 Debatter og forslag

I de samtaler som fulgte de enkelte casestudies og i den efterfølgende rundbordssamtale indkredsede man et antal indsatsområder eller –temaer, som platformen anbefalede at tage med sig i den videre proces. I det nedenstående præsenteres disse og de konkrete forslag lines op som dots:

Kulturel mangfoldighed inden for de kulturelle organisationer

Initiativerne for at åbne de kulturelle institutioner til at spejle mangfoldigheden i deres samfund er vigtige at følge og belyse i den kommende tid. Seminarets deltagere så generelt integrationen af personer med ikke-europæiske baggrund som bestyrelsesmedlemmer, ansatte og freelance kunstnere som helt afgørende for den kulturelle sektors evne til at betjene hele samfundet og for at fremme den interkulturelle dialog. Medmindre de kulturelle organisationer selv er eksempler på god praksis, har de begrænset troværdighed i sin argumentation for interkulturel dialog. Medmindre institutionerne repræsenterer og arbejder med interkulturalitet, vil de næppe have den nødvendige viden til at indgå i en egentlig dialog med de berørte grupper.

Der var enighed om at anerkende faren for at det hele kan ende i ren symbolpolitik. Udnævnelse af en eller to personer til en bestyrelse vil ikke have nogen virkning, medmindre bestyrelsen selv er villig til at ændre etablerede måder at tænke og arbejde på. Der er en fare for at sådanne udnævnelser først finder sted som reaktion på ydre pres for at give udseende af forandringer, når der reelt ingen er. Ligeledes indebærer det at ansætte personale fra ikke-europæiske kulturer at de kulturelle organisationer må være rede til at undergå en forandringsproces strukturelt.

Deltagerne understregede, at der er en risiko for at nye medarbejdere og bestyrelsesmedlemmer kan blive udsat for at blive disempowered, hvis deres viden og erfaring, ikke bliver vurderet, og deres bidrag ikke aktiveres. Blandt de foreslåede indsats på dette område kan nævnes:

- Åbning af medlemskab af bestyrelser gennem formel rekruttere medlemmer
- Støtteprogrammer for mennesker fra ikke-europæisk baggrund i arbejdet med kulturelle bestyrelser
- Professionalisering af bestyrelsesmedlemskaber med jobbeskrivelser og uddannelse osv.
- Krav om at offentligt finansierede kulturelle organisationer skal udvikle, udgive og overvåge den kulturelle mangfoldighed, skabe handlingsplaner for personale, ledelse og programindhold
- Etablering af et langsigtet engagement på området, at den offentlige kulturelle sektor generelt bør afspejle samfundets demografi i dens personale og styreformer m.v.

Inddragelse af nye målgrupper i den interkulturelle dialog

Deltagernes synspunkter varierede noget, i forhold til hvor mange fremskridt i retning af en mere rummelig kulturel sektor der er gjort i de seneste år. For nogle havde tingene ændret sig betydeligt, mens det for andre snarere fremstod som om de kulturelle institutioner forblev konservative eller usikre på hvordan de skal håndtere forskydningerne i det samfund, de betjener. Mange deltagere troede på et stærkere engagement i den interkulturelle dialog, der er brug for i de kulturelle organisationer og det indebærer at turde undersøge program og repertoire kreativt og acceptere at fornyelsen kan være en meget givende proces.

Det blev udtrykt bekymring over, at de kulturelle organisationer stadig tænker for meget på deres egne interesser frem for at gøre sig forestillinger om, hvad publikum vil have, eller skulle få lyst til. Det er en almindelig antagelse, at mange ikke tager del af de kulturelle tilbud på grund af økonomiske eller sociale barrierer. Men sagen kan være den, at det snarere handler om at vide, hvad de kulturelle institutioner tilbyder, og at udbudet ikke er relevant. I så fald er det jo en bevidst marginalisering. De kulturelle organisationer og institutioner har brug for at undgå at problematisere 'de andre' med henblik på at tilbyde deres egne løsninger som svar. Det kan i sidste ende lede til, at det er de kulturelle institutioner, der får problemer med ressourcer, publikum og - legitimitet.

De demografiske ændringer og det europæiske fællesskab betydning, sammen med andre ændringer i den kulturelle produktion, teknologi og de bærende værdier, har skabt meget forskellige sociale og økonomiske rammer for kulturen end den, der eksisterede, da de fleste kulturelle institutioner blev dannet. Ligeledes er de kulturelle støttemekanismer ofte etableret i forbindelse med efterkrigstidens velfærdsstat, og de afspejler derfor ikke altid, hvordan kulturen skabes og distribueres eller de personer, der er involverede. Systemerne må bringes på omgangshøjde med vores egen tid.

Af de foreslåede indsatser og råd på dette område kan nævnes:

- Nye strategier i opbygningen af relationer med publikum og ikke-attenders Brug af personlige markedsføringsmetoder, traditionelle sociale netværk og rum, nye medier
- Accept og læring af de uundgåelige fejl som opstår i eksperimentelle processer • Erkendelse af behovet for mange metoder til at udvikle forskellige løsninger på komplekse situationer.

Øge synligheden af de marginaliserede grupper

En af de funktioner kulturen har, er at give de marginaliserede eller på anden måde usynlige grupper mulighed for at repræsentere sig selv i et demokratisk samfund. Interkulturel dialog kan bidrage til at give mindretal synlighed og sætte dem i stand til at samarbejde med andre - som måske ikke deler deres værdier eller ideer - på en mere lige fod. Ud fra dette perspektiv, kan problemet måske handle mere om demokrati end om mangfoldighed.

Udfordringen er at sikre, at alle borgere i vore samfund kan siges at have retten til at deltage i samfundets kulturelle liv i lokalsamfundet, som det eksempelvis er fastsat i artikel 27 i FN's verdenserklæring om menneskerettigheder. Interkulturel dialog handler i det lys om at opfylde de demokratiske forpligtelser, som de europæiske nationer blev enige om for få årtier siden. Deltagerne var bredt enige om at tilskynde mere tværsektorielt arbejde, som et værdifuld led i den demokratiseringsproces af kulturen, som er nødvendig. Der bør afsættes ressourcer til at udvikle koncepter på et tidligt tidspunkt i processen.

Det blev også bemærket, at mange kunstnere er glade for, at fungere uafhængigt af den statslige finansiering. Dette handler ofte om, at deres arbejde ikke altid passer helt ind under de eksisterende kunstformsstrukturer, som er udbredt i de fleste europæiske lande. Dette kan være tilfældet både for unge kunstnere som vil rykke grænserne for form ved hjælp af ny teknologi og for kunstnere med ikke-europæisk baggrund, hvis udtryksformer ikke altid passer ind i de europæiske kunstbegreber

De foreslåede indsatser på dette område er:

- Oprettelsen af et nyt armslængde organ, en offentlig fond til kulturelle aktiviteter, der ikke understøttes i øjeblikket, for at give minoritetsgrupper adgang til ressourcer
- Nye tværsektorielle partnerskaber mellem kultur, internationale relationer, uddannelse, socialt arbejde og økonomisk udvikling for at sikre integration af flere forskellige kulturelle udtryk
- Fremme af tværgående kulturelle fora med den mission at støtte interkulturel udveksling på by-niveau.

4.3 Konklusioner og næste skridt

Malmö Practice Exchange og Round Table viste sig at være et rigt og tankevækkende møde mellem aktører i kultursektoren, som alle på en eller anden måde har forpligtet sig til at deltage i den interkulturelle dialog i Skandinavien. Diskussionen var frugtbar af flere grunde, som der bør holdes for øje ved udarbejdelsen af fremtidige møder indenfor denne model:

- Et klart fokus for drøftelse af de overordnede rammer for interkulturel dialog Oprettelse af en atmosfære af tillid, hvor folk kunne tale åben
- En vis grad af fælles værdier og begreber blandt deltagerne Velforberejdede præsentationer af interessante case studies
- Et fokus på praktisk erfaringsudveksling og videndeling En forpligtelse til at udvikle konkrete forslag til videre handling
- Et godt miljø for diskussionerne og fremragende logistisk støtte

Platform for Intercultural Europe tager disse erfaringer med sig videre i arbejdet med best practices inden for den interkulturelle dialog

MØDE I NORDISK MINISTERRÅD FOR KULTUR

**Ang. Rekommandationer fra arbejdsgruppen for
kulturel kompleksitet og sameksistens**

Møde i Ministerrådet for Kultur, Helsinki, Finland
Onsdag d. 29. oktober 2008

Baggrund og formål

På Ministerrådet for kulturs møde i Helsinki den 29. Oktober 2008 drøftedes de rekommandationer som arbejdsgruppen for kulturel kompleksitet og sameksistens havde fremtaget under 2008. Arbejdsgruppen samledes i marts 2008 efter en beslutning i Ministerrådet for kultur på deres møde den 31. oktober 2007. Formålet med gruppens arbejde var, at få et bredt perspektiv for at belyse den nordiske situation og foreslå ændringer til det politiske niveau i Norden samt for at gennem en konference om samme tema (How soon is now, se kapitel 3) i Stockholm.

Arbejdsgruppen bestod af **Thomas Bokstad**, afdelingssekretær, Statsrådet, **Shanti Brahmachari**, daglig leder, Norsk skuespillercenter, **Trevor Davies**, direktør, Københavns Internationale Teater / Projektleder for Århus i 2017, og **Matti Similä**, direktør for Ceren, Helsinki Universitet. Matti Similä blev udskiftet i sommeren 2008 og erstattet af **Pasi Saukkonen**, Senior Researcher, Cupore.

Arbejdsproces

Arbejdsgruppen har i processen med formuleringen af de konkrete rekommandationer benyttet sig af flere kilder til inspiration og forankring. Således ligger UNESCO's konvention om fremme af og beskyttelse af de kulturelle udtryksformers mangfoldighed til grund for arbejdet. Det samme gælder Europarådets hvidbog om Interkulturel dialog, EU's år for interkulturel dialog 2008, Sveriges erfaringer fra Mångkulturåret 2006 og det norske Mangfaldsår 2008. Endvidere har gruppen nøje fulgt og deltaget i den serie nordiske seminarer, som arrangeredes af Nordisk Forum for Interkultur i henholdsvis København og Drammen samt som medproducent på seminaret i Stockholm i november 2008. Arbejdet har også været påvirket af et engagement i The Civil Society Platform for intercultural dialogue.

UNESCO's konvention om fremme af og beskyttelse af de kulturelle udtryksformers mangfoldighed blev i løbet 2008 ratificeret af de nordiske lande. Hovedtrækkene i konventionen har til formål at konsolidere medlemslandenes ret til at føre en kulturpolitik til støtte for kulturel mangfoldighed og aktivt fremme internationalt kulturelt udbytte samt alles adgang til at tage del af den kulturelle mangfoldighed

Europarådets hvidbog om interkulturel dialog lanceredes i maj 2008 og i den understreges betydningen af den interkulturelle dialog som et instrument til demokratisering og menneskerettigheder. Hvidbogen kan læses som et forslag til konkret politik, hvor en række aktører - myndigheder på forskellige niveauer inden for forskellige områder (herunder uddannelse, byplanlægning osv.), enkelte organisationer inklusive religiøse trossamfund, medier, internationale organisationer - gives underlag for indsatser gennem interkulturel dialog.

Inden for Norden har Sverige gennemført et Mångkulturår I 2006, og erfaringerne derfra er offentliggjort i rapporten "Mångfald är framtiden". I betænkningen gives en række forslag med henblik på at opnå større international erfarings- og idéudveksling, et større personligt ansvar for at opnå etnisk og kulturel mangfoldighed på kulturinstitutionerne, udvikling af metoder, som kan anvendes for at arbejde for en større mangfoldighed og en lettere vej til kultursektoren for flere aktører. I Norge udråbtes 2008 til Mangfaldsår, med det overordnede mål, at hele det norske kulturliv skal afspejle landets kulturelle mangfoldighed. I Danmark vedtog man på baggrund af

rapporten "Kulturel mangfoldighed og kunstrådet" en ny strategi i 2008: "Kultur i en globaliseret verden". Endelig har arbejdsgruppen også været i dialog med Nordisk Kulturfonds arbejdsgruppe De Nye Nordboere, som også har været repræsenteret på seminarerne i København, Drammen og Stockholm.

Som en del af rapporten afleverede arbejdsgruppen også et bud på nødvendige definitioner og tolkninger af vilkår for den kulturelle mangfoldighed.

Problemer og muligheder

Arbejdsgruppen konstaterede og identificerede en række problemer og muligheder i processen. Blandt de mere grundlæggende problemområder er et demokratisk underskud, som synes når man i de visse aspekter af livet ser, at dele af befolkningen (bevidst eller ubevidst) udelukkes fra at deltage. Det drejer sig først og fremmest om adgangen til kulturen, social støtte og incitamenter til at fremme bevarelsen af kulturelle traditioner, rekruttering og uddannelse. Endelig er medierne homogene og normative dækning af det nutidige liv et problem.

Blandt mulighederne ser gruppen kulturens potentiale til at skabe mening og identitet, arbejde sammenhængende. De nordiske lande har både enkeltvis og fælles muligheden for yderligere at væve mangfoldighed og kulturel kompleksitet ind i alle dele af samfundet. Arbejdsgruppen ser også mulighederne for kunstnerisk udvikling og ikke mindst udvikling af det økonomiske potentiale i det kreative flerkulturelle område. I en række tilfælde er stigende international og interkulturel kobling en forudsætning.

Anbefalinger

Arbejdsgruppens anbefalinger kan deles ind i tre kategorier: demokrati, kultur og forskning og uddannelse.

Ud fra et demokratisk perspektiv bør det nordiske samarbejde:

- gøre brug af UNESCO's konvention om beskyttelse og fremme af de kulturelle udtryksformers mangfoldighed.
- erkende mangfoldighed og kulturel kompleksitet som en væsentlig og uundværlig del af vores nordiske samfund.
- sætte en ny standard blandt nordiske organisationer og institutioner, hvor mangfoldigheden indgår naturligt i spørgsmål omkring bidragstildeling, rekruttering, information og anti-diskrimination.
- støtte muligheden for at oprette interkulturelle mødepladser (festivaler, seminarer, workshops, centre), som i udformning og i indhold afspejler kompleksiteten i vores

Ud fra et kulturelt perspektiv bør det nordiske samarbejde:

- etablere en række kulturpolitiske målsætninger, der lægger vægt på accept af den kulturelle mangfoldighed som en vigtig menneskelig ressource og understreger dets kreative potentiale.
- kontrollere hvor godt de overordnede kulturpolitiske målsætninger er opfyldt blandt de vigtigste kulturelle institutioner på nationalt og nordisk plan.
- investere risikokapital i potentielle talenter i den kreative sektor, som arbejder med

- mangfoldighed som et grundlæggende koncept.
- gøre brug af den nordiske platform i udviklingen af nye former for interkulturelle udvekslinger, herunder nye former for kulturelle udtryk
- omforme de eksisterende kulturprogrammer, således at størstedelen af de vigtigste aktører i den kulturelle sektor inddrages med en klar tværkulturel orientering. Der er også behov for at initiere et internationalt kulturudvekslingsprogram, der understøtter interkulturelle projekter, der finder sted på internationalt og lokalt plan. Programmerne bør køre i mindst 3 år og kontinuerligt dokumenteres og evalueres.
- tilskynde til øget støtte til den frie kultursektors muligheder for at udveksle oplysninger og samarbejde

Ud fra et forsknings- og uddannelsesmæssigt perspektiv bør det nordiske samarbejde:

- undersøge mulighederne for at indrette et nordisk observatorium som sigter på at udvikle politikformuleringer, principper for interkulturelle mødepladser og øget tilgængelighed. Observatoriet bør arbejde i samarbejde med myndigheder, lokaliteter og kulturelle organisationer på regionalt, nationalt og nordisk plan.
- støtte etableringen af en række relevante indikatorer til at måle udviklingen inden for området, og som er baseret på et interkulturel grundlag.
- støtte til udveksling af erfaringer mellem individer og netværk.
- fremme udviklingen af en bredere rekruttering til de videregående uddannelser ved at se på de barrierer, der eksisterer i dag, og hvordan de kan elimineres.

Arbejdsgruppens bemærkninger til den fremtidige proces

Arbejdsgruppen er af den opfattelse, at interkulturelle strategier og konkrete initiativer er en af nutidens store udfordringer og derfor fortjener en kontinuerlig og tværsektoriel behandling inden for det Nordiske samarbejde. Gruppen fremhævede, at de forslag der præsenteredes for Ministerrådet for kultur behøver at blive nøje overvejet og afklaret

Det er sandsynligt, at der vil være tale om en meget kompleks proces, hvor der vil være en selvstændig udvikling. Arbejdsgruppen anbefalede derfor, at Nordisk Ministerråd bør nedsætte en arbejdsgruppe med ekspertise fra flere områder, som kan være ansvarlig for overvågningen af feltet og den videre udvikling, herunder ansvar for udviklingen af en række indikatorer. Denne arbejdsgruppe bør aflægge rapport om deres arbejde hvert år over en periode på tre år med begyndelse i 2009.

Med hensyn til udviklingen af nogle anvendelige indikatorer, anbefaler arbejdsgruppen at man placerer dem i tre kategorier:

Indikatorer for en flerkulturel politik

- Størrelsen på det offentlige tilskud til kulturelle minoritetsorganisationer
- Antallet etablerede organisationer

- Antallet arrangementer
- Hvilke kunstudtryk som er repræsenterede
- Publikumsudvikling

Indikatorer for integration/social inkludering

- Inden for kunst- og kulturelle uddannelser
- Blandt antallet af kulturudøvere i kulturinstitutionerne
- Blandt publikum
- Blandt bestyrelser og ledelser på kulturinstitutioner og -organisationer

Indikatorer for en interkulturel politik

Her er der behov for et grundlæggende og nuanceret forstudie, før egentlige indikatorer kan formuleres.

Indikatorer for et flertydigt begreb

Arbejdsgruppen udtrykte en forsigtig angst for, at indikatorerne i sig vil kunne lede til en grov forenkling af et område, som egentlig er i behov for meget mere nuanceret forståelse. Derfor anbefaler de, at der udarbejdes nogle indikatorer, som sikrer nuanceringen.

Ministerrådet for kulturs beslutning

På baggrund af Generalsekretærens indstilling besluttede Ministerrådet for kultur at følge indstillingen og tilslutte sig rekommandationerne. På grundlag af en mundtlig redegørelse fra arbejdsgruppens formand Tomas Bokstad understregede Ministerrådet for kultur at kulturel kompleksitet og kulturel mangfoldighed i Norden byder på spændende samarbejdsmuligheder og erfaringsudveksling på nordisk niveau. Rådet tog programmet for **How Soon is Now** i Stockholm til efterretning og lagde dermed rekommandationerne til handlingerne.

AFSLUTNING

Med afslutningen af denne dokumentationsrapport vendes der et blad i NFI - Nordisk Forum for Interkulturs historie. En proces er afsluttet og andre kan påbegyndes eller fortsættes. Det vil ikke umiddelbart være inden for rammerne af NFI's ressourcer at følge op på alle dele af det kortlægnings-, udviklings- og dokumentationsarbejde, som gennemførtes op til, under og efter de tre store seminarer i 2008. På grund af en betydeligt reduceret bevillingsramme, vil NFI fremover fungere som et løst netværk, som dog hele tiden vil følge udviklingen så nøje, det overhovedet kan lade sig gøre. Ambitionen om at være det samlede og koordinerende led i et nordisk perspektiv må dog overlades til andre aktører på feltet - mest sandsynligt til de nationale videns- og kompetencecentre.

NFI - Nordisk Forum for Interkultur vil fremover blive båret af tre institutioner/organisationer i henholdsvis Norge, Sverige og Danmark: Du store verden! (N), Intercult (S) og CKI - Center for Kunst og Interkultur (DK).

NFI vil også fremover følge og initiere projekter, møder, seminarer og konferencer i Norden, som kan stimulere til at interkulturelle spørgsmål successivt flyttes højere op på agendaen i de nationale politikere. Målgruppen for dette arbejde vil som hidtil være beslutningstagere og opinionsdannere på alle niveauer i kultursektoren. Det er NFI's ambition at skabe et åbent, dynamisk og positivt miljø, som er engageret i spørgsmål omkring kulturel diversitet fra forskellige positioner og med forskellige referencer.

Netværket vil gennem sin repræsentation i den europæiske Platform for Intercultural Europe søge at formidle, oversætte og nuancere europæiske erfaringer og initiativer til de nordiske kulturmiljøer og vice versa. Særligt vil netværket prøve at belyse udviklingen i de urbane centre og sætte de nordiske initiativer og erfaringer ind i en europæisk kontekst.

På baggrund af de initiativer, som søsattes i de nordiske lande i perioden mellem 2006 og i dag, er det muligt at konstatere, at interkulturelle perspektiver og strategier spiller en stadig større rolle på den kulturpolitiske dagsorden i de nordiske lande. Der er ikke tale om et alment billede - der er store forskelle mellem de enkelte landes initiativer og graden af implementering i de nationale kulturpolitikker varierer meget. Men det vil være rigtigt at fastslå, at de mange initiativer langsomt begynder at præge dagsordenen både politisk og institutionelt. Det er noget nær en umulig opgave at beskrive de mange forskellige tiltag samlet på et nordisk plan. Men der er enkelte initiativer, som stikker ud, - og som gensidigt støtter, inspirerer og påvirker hinanden:

Sverige

I Sverige har interkulturelle strategier, policies og initiativer spillet en stadig større rolle siden Mångkulturåret i 2006. Flere af de rekommendationer som kom efter årets afslutning er siden blevet omformet til politiske hensigtsforklaringer og er blevet indarbejdet i regeringens proposition for et nyt kulturprogram. Der er stadig en bred vifte af aktører, som aktivt arbejder for et mere inkluderende og mangfoldigt kulturliv i landet. Sverige skiller sig ud, som det land hvor man mest gennemgribende har testet ideer, metoder og muligheder i forhold til såvel det institutionelle og offentligt finansierede kulturliv som de frie og uafhængige aktører.

Danmark

På baggrund af rapporten Kulturel mangfoldighed set i forhold til Kunststyrelsen har en interkulturel agenda været med til at påvirke Kunststyrelsens policy for perioden 2008-2011. Det vil være rigtigt at sige, at den aktuelle politiske situation i landet har indebåret, at der ikke som i de øvrige lande har været en nævneværdig politisk vilje til at lade kulturel mangfoldighed sætte dagsordenen for de kulturelle diskussioner og initiativer fra statsligt hold. På den anden side, har en række institutioner og frie aktører på eget initiativ været med til at sætte skub i udviklingen. Det nye Center for Kunst og Interkultur, som er en fortsættelse og omformning af det tidligere Projekt Brændstof, initieredes således i januar 2009, og har på kort tid etableret sig som en videns- og kompetenceplatform i landet. Senest har kunststyrelsen ansat en interkulturel konsulent, som skal hjælpe til at sikre, at interkulturelle perspektiver og fordringer på baggrund af konventioner m.m. implementeres.

Norge

Efter afslutningen på det norske Mangfoldsår 2008, har ledelsen for året samlet erfaringerne i en omfattende rapport, som kommer med en lang række konkrete anbefalinger til den norske regering omkring tiltag og policies, som bør indarbejdes i forskellige lovkomplekser, for at sikre lige adgang til kulturen for såvel kunstnere som publikum. Det står tilbage at se, i hvilken grad dette resulterer i konkret lovgivning på området, men signaler fra den norske regering er opløftende. Følges de pæne ord op, vil Norge få den mest vidtgående kulturpolitik i Norden i forhold til at sikre kulturel mangfoldighed.

Finland og Island

I begge lande fylder diskussionen om kulturel mangfoldighed og nye interkulturelle politikker mindre end i de tre skandinaviske lande. Men begge lande har ratificeret UNESCOs charter og er ved at implementere dette i de nationale politikker. I såvel Finland som Island findes der nogle stærke offentligt finansierede institutioner, som driver udviklingen på et nationalt niveau.

Norden

Fra Nordisk Ministerråds side er der ikke politisk gjort noget for at følge op på rekommandationerne fra Arbejdsgruppen for kulturel kompleksitet og sameksistens i forhold til medlemslandene. Men de nordiske instanser er selv tydelige aktører i bestræbelsen på at løfte nye nordiske medborgere ind i det kulturelle nordiske fællesskab. Det tydeligste eksempel er Nordisk Kulturfonds projekt De Nye Nordboere, som sigter på at skabe dialog mellem kunstnere og projekter med en anden kulturel reference og de traditionelle nordiske institutioner. Projektet har bl.a. gennemført to større møder i 2009, hvor kunstnere fra hele Norden har kunnet drøfte kulturpolitik og kunstnerisk frihed og udtryk med politikere og tjenestemænd. Et andet projekt, som skubber i samme retning, er etableringen af Det Store Nordiske Scenekunstprojekt 2011, som tydeligt er defineret i forhold til unge og med en interkulturel vinkel. Endelig arbejder man i Norden ud fra et strategidokument, som tydeligt understreger Ministerrådets forståelse for området:

“The strategy for the cultural cooperation aims at strengthening the diversity of cultural expressions; the cultural cooperation within the frame of the Nordic Council of Ministers shall contribute in developing and securing the complexity and diversity of cultural expressions in the Nordic countries as well as strengthening the Nordic dimension in the countries cultural milieus.”

"Intercultural dialogue is understood as an open and respectful exchange of views between individuals, groups with different ethnic, cultural, religious and linguistic backgrounds and heritage on the basis of mutual understanding and respect operates at all levels - within societies, between the societies of Europe and between Europe and the wider world. "

*Council of Europe in White Paper
on Intercultural Dialogue*

APPENDIKS

DELTAGERFORTEGNELSER

NORDEN I EN HYBRID VERDEN KØBENHAVN

Oplægsholdere/talere

Kulturminister Brian Mikkelsen

Alejandra Fuentes, Projektleder, Sprong Kommunikation, Sverige

Anna Kölén, Dramaturg, Riksteatern, Sverige

Anne Boukris, Ph.D., Roskilde Universitet, Danmark

Anne Weber Carlsen, Projektleder, Global City Århus, Danmark

Annette Max Hansen, Kommunikationschef, Center for Kultur og Udvikling, Danmark

Arne Berg, Journalist, NRK, Norge

Arne Ruth, Forfatter og journalist, fmd. for arbejdsgruppen 'Nye Nordboere', Sverige

Arve Vannebo, Leder af Union Scene, Drammen, Norge

Benny Morthorst, Næstformand World Music Denmark, Danmark

Bente Guro Møller, National koordinator for Mangfoldsåret 2008, Norge

Britta Malmberg, Formidlingsleder, Världskulturmuseet, Göteborg, Sverige

Chris Torch, Kunstnerisk leder, Intercult og medstifter af Nordisk Forum for Interkultur, Sverige

Dana Marouf, Instruktør, dramaturg og forfatter, Folkteatern Gävle, Sverige

Daniel Boyacioglu, Poet og forfatter, Sverige

DJ Gazi Peker, DJ, Danmark

Dorte Skot-Hansen, Centerleder, Center for Kulturpolitiske Studier Danmarks Biblioteksskole, Danmark

Eli Borchgrevink, Daglig leder, Du store verden! og medstifter af Nordisk Forum for Interkultur, Norge

Elisabeth Delin Hansen, Direktør, Kunsthallen Nikolaj, København, Danmark

Erik Rosales, Street artist, SirqussAlfon, Sverige

Erling Kittelsen, Lyriker, Norge

Eugenio Barba, Teaterleder, Danmark

Eva Fock, Musiketnolog, Danmark

Finn Andersen, Generalsekretør, Det Danske Kulturinstitut, Danmark

Gavin Clarke, Konsulent og Audience developer, Danmark

Hans Hamid Rasmussen, Kunstner og Ph.D. Trondheim Universitet, Norge

Henrik Hartmann, Teaterdirektør, Betty Nansen Teatret, København, Danmark

Ida Burén, Managing director, Intercult, Sverige

Jacob Haugaard, Integrationsborgmester i København, Danmark

Janne Stang Dahl, Informationschef, Norsk Kulturråd, Norge

Jelica Ugicic, Ordfører, Internationella Kvinnoföreningen i Malmö, Sverige

Jette Sandahl, Direktør, Københavns Bymuseum, Danmark

Jørgen Skov, Leder, Bazaar Vest, Århus, Danmark

Katrien Verwilt, Programkoordinator, Københavns Internationale Teater, Danmark

Khaled Ramadan, Kunstner og lektor, Københavns Universitet, Danmark

Kim Boytler, Danser, Freestyle Phanatix, Danmark

Lance D'Souza, Leder, World Music Center Århus, Danmark

Lene Floris, Direktør, Holbæk Museum, Danmark

Lone Ravn, Afdelingsleder, Kunstrådet, Danmark

M. Elisabeth Sørensen, Journalist, AOK.dk, Danmark

Mads Øvlisen, Formand, Kunstrådet, Danmark

Mahmoud Alibadi, Kunstner, Danmark

Manu Sareen, Integrationskonsulent, Københavns Kommune og medl. af Borgerrepræsentationen, Danmark

Margrethe Aaby, Sektionsleder, Nationalteatret, Norge

Marianne Madsen, Projektleder bazArt, Dansk Flygtningehjælp, Danmark

Marith Hope, Projektleder, Nationalmuseet, Norge

Massoud Mohammedi, Musiker og formand for VerdensKulturCentret, Danmark

Matti Similä, Direktør og professor, Ceren, Helsinki, Finland

Mette Røkke, International Kulturkoordinator, Trondheim Kommune, Norge

Mik Aidt, Journalist og redaktør, Cultures og Freemuse, Danmark

Mogens Holm, Teaterchef, Taastrup Teater, Danmark

Mohammed Massour Morsi, Fotograf, Danmark

Mohamed El Abed, Projektleder, Sprong Kommunikation, Sverige

Nasra Ali Omar, Projektleder, Du store verden!, Norge

Niels Righolt, Konsulent og koordinator for Nordisk Forum for Interkultur, Danmark

Olaf Gerlach-Hansen, Konsulent, Danmark

Ole Reitov, Programme Manager, Freemuse, Danmark

Orlando Piñero, Virksomhedschef, Jeriko, Sverige

Oscar Pripp, Docent, Associate Professor, Uppsala Universitet, Sverige

Ozan Sunar, Producent, Sveriges Television, Sverige

Ralph Kittelsen, Projektleder, Du store verden!, Norge

Rasoul Nejad Mehr, Mångkulturkonsulent, Västra Götalandsregionen, Sverige

Rikke Andreassen, Forsker, Malmö Högskola, Sverige

Rostam Mirlashari, Kunstnerisk leder, Kista World Music, Sverige

Rui Monteiro, Fmd. Global Citizens, Global City, Danmark

Sameena Bascharat, Konsulent, Mellemfolkeligt Samvirke, Danmark
Sara Bech Jacobsen, Direktør, VerdensKulturCentret, København, Danmark
Shadi Angelina Bazethi, Forfatter, Danmark
Shanti Brahmachari, Daglig leder, Norsk Skuespilsenter, Norge
Svend Aaquist Johansen, Komponist, Dansk Kunstråd, Danmark
Thierry Geoffroy, Kunstner, Danmark
Thomas Henriksen, Projektleder, Salaam.dk, Danmark
Tomas Bokstad, Departementssekretær, Kulturdepartementet, Sverige
Trevor Davies, Kunstnerisk leder, Københavns Internationale Teater og medstifter af Nordisk Forum for Interkultur, Danmark
Uffe Elbæk, Direktør, World Outgames 2009, Danmark
Yvonne Rock, Kulturproducent, Sverige
Zlatco Buric, Skuespiller, Danmark

Deltagere

Adrian Gerardo de Jong, Billedkunstlærer, VerdensKulturCentret, Danmark
Andreas Bruun, Fuldmægtig, Cirijs, Danmark
Anita Schou Kjølback, Uddannelseskoordinator, Roskilde Universitetscenter, Danmark
Anna Marie Fisker, Projektleder, Food College Denmark, Danmark
Anne Kristine van der Zaag, Kulturkonsulent, Prismen, Danmark
Anne Lise Andreasen, Projektkoordinator, Salaam.dk, Danmark
Anne Sofie Nissen, Cantabile 2, Danmark
Anneli Kunosson, Projektleder, Danske Museer, Danmark
Annemari Clausen, Projektmedarbejder, Center for Kultur og Udvikling, Danmark
Annethia Lilballe, Skuespiller, Danmark
Ann-Jette Jepsen, PR-ansvarlig, Helsingør Teater, Danmark
Astrid Liestøl Henningsen, Projektmedarbejder, Hausenberg, Danmark
Beatriz Hernandez de Fuhr, Akademisk medarbejder, KVINFO, Danmark
Bella Charlotte S. Kragelund, Prod. Ass., Taastrup Teater, Danmark
Benedicte Helvad, Sekretariatsleder, Børnekulturens Netværk, Danmark
Bente Høgh, Kulturchef, Furesø Kommune, Danmark
Bente Weisbjerg, Projektleder, Vollsmose bibliotek, Odense, Danmark
Bim de Verdier, Skuespiller, Wiks Folkhögskola, Sverige
Birgit Bergholt, Medlem af Kunstrådet, Danmark
Birgitta Lindroth, Kulturarbetsfremmedlare, AF Kultur Södra Regionen, Sverige
Birgitte Bauer-Nielsen, Koreograf og Lektor, IKK Københavns Universitet, Danmark

Birgitte Mazanti, Projektleder Ph.D., Hausenberg, Danmark
Bitte Jarl, Utredare, Stockholms Kulturförvaltning, Sverige
Bjørn Lense-Møller, Mag. Art., Best.medl. Københavns Internationale Teater, Danmark
Bo Fatum, Underviser, Dalum Uddannelses Center, Danmark
Camara Christina Lundestad Joof, Leder, Ungdomsfabrikken, Norge
Carsten B. Kristensen, Scenograf, Nordisk Kulturfond, Danmark
Cecilie Mortensen, Integrationskonsulent, Århus Kommune, Danmark
Celeste Elizabeth Arnold, Projektkoordinator, Salaam.dk, Danmark
Chrissie Faniadis, projektkoordinator, Intercult, Sverige
Christian Rossil, Cantabile2, Danmark
Ditte Frisk Hansen, Kultur, Dansk Arkitektur Center, Danmark
Dorrit Munk Jørgensen, Områdeleder, Odense, Danmark
Dorthe Andersen, Informationsmedarbejder, Dansk ITI & Teaterunion, Danmark
Ebba Brusewitz, Handläggare, Stockholms Kulturförvaltning, Sverige
Elisabeth Diedrich, Dansk Kunstråd, Danmark
Elisabeth Lange, Danser og lærer, Kulturbroen Folkoric, Danmark
Erik Agergaard, Konsulent, Danmark
Erik Moseholm, Kunstnerisk leder, Swinging Europe, Danmark
Erling Bevensee, Kulturkoordinator & Musikskoleleder, Gribskov Kommune, Danmark
Erling Weise, Dramaturg, Taastrup Teater, Danmark
Eva Omagbemi, Producent for scenekunst, Lunds Kommun, Sverige
Fakhra Aziz Shah, Børnekulturkonsulent, Roskilde Kommune, Danmark
Finn Larsen, BA, IKK Københavns Universitet, Danmark
Flemming Røgilds, Forfatter og lektor, Sociologisk Inst. Københavns Universitet, Danmark
Franz Nitschke, billedkunstner, Danmark
Freja Lucia Feilberg, Cantabile2, Danmark
Füsün Eriksen, Festival Direktør, Buster Filmfestival, Danmark
Gert Rosenkrantz Fuglsang, Leder, Prismen, Danmark
Gitte Spies, Best.medl. Københavns Internationale Teater, Danmark
Gudrun Gísladóttir, Fotograf, Danmark
Hanne Louise Jensen, Uddannelseskoordinator, Roskilde Universitetscenter, Danmark
Hans Bo Pedersen, Konsulent, Dansk Flygtningehjælp, Danmark
Hans Christian Gimbel, Artistic Director, Københavns Internationale Teater, Danmark
Helena Patricia Nordtorp Jørgensen, Kulturkonsulent, Gladsaxe Kommune, Danmark
Helena Zeberg, Utställningsintendent, Hässleholm Kulturförvaltning, Sverige

Henriette Kudsk, Informationsmedarbejder, ITI og Teaterunion, Danmark
Ibrahima Sory Diallo, Fortæller og pædagog, Danmark
Ida Emborg, Virksomhedsstudier og performance design, Roskilde Universitetscenter, Danmark
Isabelle Duvail, Københavns Internationale Teater, Danmark
Jack Nilsson, Kulturarbetsformidler, AF Kultur Södra regionen, Sverige
Jacob Pelch, Sekretariatsleder, S sammenslutningen af Danske Scenografer, Danmark
Jacques Matthiesen, Instruktør, Passepartout Theatre, Danmark
Jakob Hoff, Kulturformidler og promotor, Zammo International, Danmark
Janni Bækkelund Nielsen, Manager, British Council, Danmark
Jens Frimann Hansen, Teaterchef, Helsingør Teater, Danmark
Jette Sunesen, Kulturmedarbejder, Kulturhus Århus, Danmark
Johanne Kure Kortegaard, Projektmedarbejder, Københavns Internationale Teater, Danmark
John Høyer Nielsen, Producer DR, Danmark
Julie Bachmann Stockmarr, Oplysnings- og kulturkonsulent, Dansk Flygtningehjælp, Danmark
Kambiz Kalantar Hormoozi, Kultur- og fritidsforvaltningen, Københavns Kommune, Danmark
Karen Bue, Direktør, Nordisk Kulturfond, Danmark
Kari Haugan Engberg, Kulturkoordinator, Dansk Arkitekturcenter, Danmark
Karin Ekström, Projektmedarbejder, Nordisk Kulturfond, Sverige
Karin Østergaard, Kulturkonsulent, Halsnæs Kommune, Danmark
Karolina Falkheimer, Informationschef, Dunkers Kulturhus, Helsingborg, Sverige
Kathrine Winkelhorn, Koordinator for Kulturproduktion, K3 Malmö Högskola, Sverige
Katrine Winter Adelsparre, Kommunikationsmedarbejder, Albertslund Bibliotek, Danmark
Keld Buciek, Lektor, Roskilde Universitetscenter, Danmark
Kirsten Sørensen, Fmd. Musisk Samråd, Baltoppen, Danmark
Kjell Austin, Seniorrådgiver, Nordisk Kulturfond, Norge
Kristina Weibel, AC medarbejder, KVINFO, Danmark
Lars Thomsen, Roskilde Universitetscenter, Danmark
Lene Thiesen, Konsulent, Danmark
Liana Ruokyte-Jonsson, Kulturattaché, Litauens Ambassade, Litauen
Line Loklindt, Performance Design, Roskilde Universitetscenter, Danmark
Line Stehr, Musikvidenskab, IKK Københavns Universitet, Danmark
Lise Bostrup, Best.medl. Dansk Forfatterforening, Danmark
Lise Saunte, Sekretær for Kunstrådet, Kunststyrelsen, Danmark
Louise Krarup, Projektkoordinator, HipHop Unge, Danmark
Louise Rich, Producent, Stockholms Kulturfestival, Sverige

Mads Bech Paluszewski, Projektkoordinator, Områdefornyelsen Mimersgade, Danmark
Maria Björk, Project Manager, Reginateatern Uppsala, Sverige
Maria Pålsson, Projektleder, Internationella Kvinnoföreningen i Malmö, Sverige
Marianne Krawack, Udviklingsleder, Kultur & Fritid, Gribskov Kommune, Danmark
Marie á Rogvi, Assistent, Salaam.dk, Danmark
Marie Bergvall Bark, Internationella Kvinnoföreningen i Malmö, Sverige
Marie Lentz Frederik, Cantabile2, Danmark
Marie-Louise Svane, Lektor, IKK Københavns Universitet, Danmark
Maya Arffmann, IKK Københavns Universitet, Danmark
Merete Jankowski, Kunstfaglig medarbejder, Kunststyrelsen, Danmark
Mette Garfield Mortensen, Journalist, Information, Danmark
Mie Hørlyck Mogensen, Brugerinddragelse, Miehm - Koncept of, Danmark
Mikkel Larris, Billedkunstner, Danmark
Mogens Hemmingsen, Kulturchef, Albertslund Kommune, Danmark
Morten Mathiesen, Kulturhusleder, Galaksen, Danmark
Nanna C. Rohweder, Kulturformidler, TeaterKUNST, Danmark
Niels Boel, Fuldmægtig, Kulturministeriet, Danmark
Niels Halm, Direktør, Nordens Hus, Færøerne
Nina Matthis, Cantabile2, Danmark
Nina Poulsen, Antropolog, Creative Encounters CBS, Danmark
Peter Campbell Bensted, Direktør, Ungdoms Kulturhus, Herlev, Danmark
Peter Schultz Jørgensen, Udviklingskonsulent, Roskilde Kommune, Danmark
Poul R. Weile, Kurator og billedkunstner, Danmark
Rolf Kjær-Hansen, Arkiv- og museumsleder, Egedal Arkiver og Museum, Danmark
Sanne Bjerg, Leder, Plex Musikteater, Danmark
Sara Gebran, Koreograf og danser, Public Eye, Danmark
Signe Brink, Aarhus Universitet, Danmark
Sofie Myschetzky, Projektmedarbejder, Helsingør Teater, Danmark
Solveig Thorborg, Daglig leder, Salaam.dk, Danmark
Sonja Hindkjær, Kunstner, Danmark
Steen Cold, Best.medl. Københavns Internationale Teater, Danmark
Susanne Danig, Egnsteaterkonsulent, Kunststyrelsen, Danmark
Susanne Hau, AC medarbejder, Kunststyrelsen, Danmark
Susanne Rundberg, Mångkulturkonsulent, Stockholms Län, Sverige
Tatjana t'Felt, Projektleder, Københavns Kommune, Danmark

Thomas Fagerberg, Global City Aarhus, Danmark
Torben Heron, Næstfmd. Dansk Kunstnerråd, Danmark
Torbjörn Nilsson, Kulturchef, Hässleholms Kommun, Sverige
Torvald Olsson-Sundelin, Handläggare, Stockholms Kulturförvaltning, Sverige
Ulla Svedin, Skuespiller, Projekt Trappan, Sverige
Vagn Jelsøe, Vicediretør, Kunststyrelsen, Danmark
Vibeke Mark-Hansen, Projektkoordinator, Roskilde Festival, Danmark
Vibeke Sandby, Mag. Art. i Kunsthistorie, Danmark
Vibeke Skov Larsen, Kulturkonsulent, Danmark
Victor Vidal, Kunstner og professor i visuel kreativitet, Danmarks Tekniske Universitet, Danmark
Winnie Odder, Konservator, Nordisk Konservator Forbund, Danmark
Zita Klovaite Haagensen, Kunstner, Danmark

NO MORE TALKING – LET’S DO SOMETHING ABOUT IT! DRAMMEN

Oplægsholdere/talere

Kulturminister Trond Giske
Arne Berg, Journalist, NRK, Norge
Chris Torch, Kunstnerisk leder, Intercult og medstifter af Nordisk Forum for Interkultur, Sverige
Eli Borchgrevink, Daglig leder, Du store verden! og medstifter af Nordisk Forum for Interkultur, Norge
Erling Kittelsen, Lyriker, Norge
Hannah Wozene Kwam, Artist og skribent, Norge
Karen Bue, Direktør, Nordisk Kulturfond, Danmark
Niels Righolt, Konsulent og koordinator for Nordisk Forum for Interkultur, Cultures, Danmark
Ole Jacob Bull, Direktør, Norsk Kulturråd, Norge
Shanti Brahmachari, Daglig leder, Norsk Skuespilsenter, Norge
Tore Opdal Hansen, Ordfører i Drammen Kommune, Norge
Trevor Davies, Kunstnerisk leder, Københavns Internationale Teater og medstifter af Nordisk Forum for Interkultur, Danmark

Deltagere

Adam Powell, Forfatter og billedkunstner, Norge
Ahmed Akar, tf. Direktør, Caisa, Helsinki, Finland
Anne Moberg, Prosjektleder, Rikskonsertene, Norge
Annette Max Hansen, Kommunikationschef, Center for Kultur og Udvikling, Danmark
Annette Sommer, Formand, Kulturelt Samråd, Danmark
Ahmed Akar, tf. Direktør, Caisa, Helsinki, Finland
Andreas Fætten, Daglig leder, Sagene Samfunnshus, Norge
Anita K. Alexandersson, Leder, Dalslands Litteraturforening, Sverige
Arne Fredriksen, Daglig leder, Etnisk Musikkklubb, Norge
Arne Ruth, Forfatter og journalist, fmd. for arbeidsgruppen 'Nye Nordboere', Sverige
Arve Vannebo, Leder af Union Scene, Drammen, Norge
Aud Ganberg, Kulturetaten, Oslo Kommune, Norge
Beate Svenningsen, Prosjektleder, Riksteatret, Norge
Bente Guro Møller, National koordinator for Mangfoldsåret 2008, Norge
Brynjør Bjerkem, Programsjef, Du store verden!, Norge
Camara Christina Lundestad Joof, Leder, Ungdomsfabrikken, Norge
Carl Johansen, Kulturmedarbejder, Agenda X, Norge
Catharina Bergil, Programansvarlig, Världskulturmuseet, Göteborg, Sverige
Chi Ton, Prosjektkoordinator, Ultima festivalen, Norge
Chrissie Faniadis, prosjektkoordinator, Intercult, Sverige
Christin Hoff, Kulturkonsulent, Drammen Kommune, Norge
Christopher Wilson, Prosjektleder, Institutionen Fritt Ord, Norge
Cicilie Sand, Prosjektleder, Trondheim Kommune, Norge
Daniel Boyacioglu, Poet og forfatter, Sverige
Dankert Freilem, Direktør, Rådet for Drammensregionen, Norge
Dhita Slauw, Musiker, freelancer, Norge
Ditte Seeberg, Antropolog og udstillingsproducent, Danmark
Dominic Wilson, Producent, Nordic Black Theatre, Norge
Ellen Nyman, Skuespiller, Det Kongelige Teater, Danmark
Ellen Stokland, Rådgiver, Mangfoldsåret 2008, Norge
Elly Christensen, Coach, ATPC, Norge
Erica Berthelsen, Fagkonsulent, Norsk Musikkråd, Norge
Erik Henningsen, Norsk Institut for By- og Regionforskning, Norge
Gazi Özcan, Nettverkskoordinator, Oslo Museum, Norge

Gunnar Grinaker, Prosjektleder, Papirbredden innovasjon, Norge
Hans Hamid Rasmussen, Kunstner og Ph.D. Trondheim Universitet, Norge
Helge Buschmann Indseth, Norge
Ida Burén, Managing director, Intercult, Sverige
Ingunn Liabø Fauske, Rådgiver, Drammen Kommune, Norge
Ingvild Lien Sunde, Skuespiller, Norge
Ivan Rod, Redaktør og journalist, Cultures, Danmark
Janne Stang Dahl, Informationschef, Norsk Kulturråd, Norge
Joakim Rindå, Prosjektleder, Riksteatern, Sverige
Jon Eeg-Henriksen, Styreleder, Samspill International Music Network, Norge
Jorunn Larsen, Kultursjef, Drammen Kommune, Norge
Joseph Angyal, Musiker, Brageteatret, Norge
Jostein Jakobsen, Assistent, Batteriet, Norge
Julie Bachmann Stockmarr, Oplysnings- og kulturkonsulent, Dansk Flygtningehjælp, Danmark
Karene Lyngholm, Direktør, Dansens Hus, Norge
Kari Glomsaas, Billedkunstner, Norge
Karianne Jæger, Daglig leder, Kanonhallen, Norge
Karianne Stokke, Student, Norge
Karolina Falkheimer, Informationschef, Dunkers Kulturhus, Helsingborg, Sverige
Kirsti Knudsen, Kommunikasjonssjef, Norsk Folkehjelp, Norge
Kjell Austin, Seniorrådgiver, Nordisk Kulturfond, Norge
Malika Makouf Rasmussen, Musiker og komponist, Norge
Mari Kaarsbøll Bjerke, Produksjonskoordinator, Norsk Litteraturfestival, Norge
Maria Björk, Prosjektleder, Reginateatern, Uppsala, Sverige
Mariam Mafi, Daglig leder, Bergens Internasjonale Kultursenter, Norge
Mariann Komissar, Rådgiver, Norsk Kulturråd, Norge
Marianne Madsen, Prosjektleder bazArt, Dansk Flygtningehjælp, Danmark
Marith Hope, Prosjektleder, Nationalmuseet, Norge
Mette Høxbro, Bibliotekschef, Nørrebro Bibliotek, Danmark
Mette Røkke, International Kulturkoordinator, Trondheim Kommune, Norge
Mik Aidt, Journalist og redaktør, Cultures og Freemuse, Danmark
Namik Mackic, Rådgiver, Mangfoldsåret 2009, Norge
Nasra Ali Omar, Prosjektleder, Du store verden!, Norge
Nestor Baransata, Universitetet i Bergen, Norge
Nina Hodneland, Producent, Kanonhallen, Norge

Nina Denney Ness, Kurator, Nasjonalmuseet for Kunst, Arkitektur og Design, Norge
Nora Kiil, Direktør, KulturHuset, Tromsø, Norge
Odd Are Berkaak, Professor i Socialantropologi, Universitetet i Oslo, Norge
Otto Akos Meijer, Prosjektleder, Styrende Mangfold, Norge
Ozan Sunar, Producent, Sveriges Television, Sverige
Petter Gilsvik, Direktør, Internasjonalt Hus, Norge
Preben van der Lippe, Rådgiver, Norsk Kulturråd, Norge
Ralph Kittelsen, Prosjektleder, Du store verden!, Norge
Rani Kasapi, Producent og international prosjektleder, Riksteatern, Sverige
Ricardo Sanchez, Produsent, Union Scene, Drammen, Norge
Ritta Heinämaa, Seniorrådgiver, Nordisk Ministerråd, Finland
Rostam Mirlashari, Kunstnerisk leder, Kista World Music, Sverige
Rut Jorunn Rønning, Leder, Kulturskolen, Drammen, Norge
Sadi Emeci, Victoria Kulturhus Drammen, Norge
Sara Grønneberg Hauge, Norge
Sonja Hindkjær, Kunstner, Danmark
Susanne Fuhr, Musiker, Norge
Thomas Prestø, Leder, Tabanka Crew, Norge
Tijan Jallow, Styremedlem Du store verden!, Norge
Tina Rähä, Programkoordinator, Hanaholmen, Finland
Tomas Bokstad, Departementssekretær, Kulturdepartementet, Sverige
Tone Ulltveit-Moe, Kultursjef, Drammen Kommune, Norge
Ulrika Nilsson, Leder, Dalslands Litteraturforening, Sverige
Ulrika Nilsson, Prosjektleder, Stiftelsen Framtidens Kultur, Sverige
Vital Ngendakuriyo, Høyskolen i Bergen, Norge
Åsa Söderberg, VD/Kunstnerisk leder, Skånes Danseteater, Sverige

HOW SOON IS NOW? – ON INTERCULTURE AND POLITICS STOCKHOLM

Oplægsholdere/talere

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth

Ahmed Akar, tf. Direktør, Caisa, Helsinki, Finland

Alejandra Fuentes, Projektleder, Sprong Kommunikation, Sverige

Birgitta Englin, VD, Riksteatern, Sverige

Catharina Bergil, Programansvarlig, Världskulturmuseet, Göteborg, Sverige

Chris Torch, Kunstnerisk leder, Intercult og medstifter af Nordisk Forum for Interkultur, Sverige

Eli Borchgrevink, Daglig leder, Du store verden! og medstifter af Nordisk Forum for Interkultur, Norge

Henrik Hartmann, Teaterdirektør, Betty Nansen Teatret, København, Danmark

Ida Burén, Managing director, Intercult, Sverige

Isabelle Schwartz, Programleder, European Cultural Foundation, Holland

Jette Sandahl, Direktør, Københavns Bymuseum, Danmark

Katherine Watson, Leder af Lab for Culture, Amsterdam, Holland

Leif Magnusson, Ledare, Mångkulturellt Centrum, Sverige

Mirjam Dyrsgaard Hansen, Assistent, C:ntact, Betty Nansen Teatret, København, Danmark

Morten Larsen, Projektleder, C:ntact, Betty Nansen Teatret, København, Danmark

Namik Mackic, Rådgiver, Mangfoldsåret 2009, Norge

Niels Righolt, Konsulent og koordinator for Nordisk Forum for Interkultur, Cultures, Danmark

Oivvio Polite, Journalist, Sverige

Osiel Ibañez, Producent, Selam, Sverige

Pasi Saukkonen, Seniorforsker, Cupore, Finland

Pearl Tawiah, Danser, Tabanka Crew, Norge

Rani Kasapi, Producent og international projektleder, Riksteatern, Sverige

Rasoul Nejad Mehr, Mångkulturkonsulent, Västra Götalandsregionen, Sverige

Sabine Frank, Generalsekretær, Platfor for Intercultural Europe, Belgien

Shanti Brahmachari, Daglig leder, Norsk Skuespilsenter, Norge

Teshome Wondimu, Leder, Selam, Sverige

Thomas Prestø, Leder, Tabanka Crew, Norge

Tomas Bokstad, Departementssekretær, KOM-09, Sverige

Trevor Davies, Kunstnerisk leder, Københavns Internationale Teater og medstifter af Nordisk Forum for Interkultur, Danmark

Yvonne Rock, Konsulent, fd. Leder af Mångkulturåret 2006, Sverige

Deltagere

Aase Hoffmann, Sekretariatschef, Kunststyrelsen, Danmark
Afare Aboagye, Teaterdirektør, National Theatre, Ghana
Akeem Cujo-Oppong, Fmd. Island Panorama, Island
Alar Kuutmann, Kulturchef, Sörmlands Län, Sverige
Anders Hellgren, Svenska Institutet, Sverige
Angela Christofidou, The International Theatre Institute, Cypern
Ann Larsson, Direktør, Konstrådsnämnden, Sverige
Ann Mari Engel, Svensk Teaterunion, Sverige
Anna Kronlund, Kansliföreståndare, Svensk Folkmusik och Dans Förbund, Sverige
Anneli Strömqvist, VD, Cullberg Ballet, Sverige
Annika Levin, Chef for International Affairs, Konstrådet, Sverige
Arne Ruth, Forfatter og journalist, fmd. for arbejdsgruppen 'Nye Nordboere', Sverige
Astrid Holen, Sekretariatsleder, Den Kulturelle Rygsæk, Norge
Bente Guro Møller, National koordinator for Mangfoldsåret 2008, Norge
Bente Schindel, Generalsekretær, Kulturelle Samråd, Danmark
Birgit Vogel, Utrikesdepartementet, Sverige
Camara Christina Lundestad Joof, Leder, Ungdomsfabrikken, Norge
Carsten Hess, Egedal Arkiver og Museum, Danmark
Cecilia Hörnell, leder af Re:Orient, Sverige
Cecilia Nilsson, Riksteatern, Sverige
Chrissie Faniadis, projektkoordinator, Intercult, Sverige
Chun Lee Wang Gurt, Kunstner, Sverige
Cinzia Laurelli, Generalsekretær National Carlo Collodi Foundation, Italien
Corina Oprea, Intercult, Sverige
Drago Pintaric, Chairman, KUD Pozitiv, Serbien
Elisabeth Diedrichs, Dansk Kunstnerråd, Danmark
Ellen Stokland, Rådgiver, Mangfoldsåret 2008, Norge
Ellen Wettmark, Kulturrådet, Sverige
Emelie Crona, Publikutvecklare, Malmö Opera, Sverige
Emma Ernsth, tf. Generalsekretær, Trans Europe Halles, Sverige
Emma Jansson, Sagsbehandler, Kulturdepartementet, Sverige
Francesca Quartey, Skuespiller, Sverige
Gert Rosenkrantz Fuglsang, Leder, Prismen, København, Danmark

Gidon van Emden, Videdirektør, CEJI, Belgien

Guido Orlandini, Generalsekretær, ICLS, Italien

Guillermo Ruiz, Programsekretær, European Roma Information Office, Belgien

Gustaf Iziamo, Guacho Produktionsplattform, Sverige

Hannah Wallin, Arrangörsutvecklare, Riksteatern, Sverige

Heidi Johansson, Senior Specialist, Koordinationen af EYID 2008, Finland

Helen Pihl, Teater Lemur, Sverige

Helena Faxgård, Svensk Scenkonst, Sverige

Helena Salomonson, Riksteatern, Sverige

Helena Åsberg, Riksteatern, Sverige

Henrik Melius, VD, Spiritus Mundi, Malmö, Sverige

Ingegerd Akselsson Le Douaron, Network Intercultural Learning in Europe, Sverige

Ingrid Tollin, International Sekretær, Riksdagen, Sverige

Jakob Kihlberg, Sagsbehandler, Kulturdepartementet, Sverige

Jasminka Markovska, Ph.D. Center for Ibsen Studier, Norge

Jean-Yves Gallardo, Seniorrådgiver, Nordisk Ministerråd, Norge

Jenny Kommacher, Kulturen, Lund, Sverige

Joakim Rindå, Projektleder, Riksteatern, Sverige

Johan Bengt Pålsson, Styrelsesledamot, Konstnärsnämnden, Sverige

Judith Cerwenka, MBA, Frauenstiftung, Østria

Karolina Falkheimer, Informationschef, Dunkers Kulturhus, Helsingborg, Sverige

Katja Björklund, Vicedirektør, Kulturdepartementet, Sverige

Kerstin Klingmann, Kultursekretärare, Västerås Kulturcentrum, Sverige

Kjell Austin, Seniorrådgiver, Nordisk Kulturfond, Norge

Kurt Bratteby, Direktør f. Afd. Interkulturelle relationer, Svenska Institutet, Sverige

Lars Fargo, Forbundssekretær, Svenska Folkmusik och Dans Förbund, Sverige

Leif Persson, Teaterkonsulent, Riksteatern, Sverige

Lena Sundberg, Verksamhetsledare, Svensk Danskommitté, Sverige

Lina Ahtola, Projektleder, Riksteatern, Sverige

Loredana Jelmini, Riksteatern, Sverige

Mahmoud Alibadi, Billedkunstner, Danmark

Mansour Hosseini, Riksteatern, Sverige

Maria Björk, Project Manager, Reginateatern Uppsala, Sverige

Maria Enekvist, Riksteatern, Sverige

Maria Grabowski Kjær, Kunststyrelsen, Danmark

Maria Kron, Samordnare, Svenska Institutet, Sverige
Mario Álves, Presedent, ETNIA, Portugal
Marty Huber, Talsmand, IG Kultur Österreich, Østrig
Mary Anne Zammit, Litteraturprogrammet, Writers Organisation, Malta
Mathias Blob, Benson Consulting, Sverige
Mechthild Klotz, Doctor, Rainbow Paper initiative Hannover, Tyskland
Mercedes Esteban Villar, Vicepresident, Fundación Europea Sociedad y Educación, Spanien
Michael Schultz, Vicedirektør, Kulturdepartementet, Sverige
Michael Tydén, VD, Bergwaldhallen, Sverige
Mik Aidt, Journalist og redaktør, Cultures og Freemuse, Danmark
Mikael Wranel, Riksteatern, Sverige
Miriam Acuna, Skuespiller, Sverige
Miriam Diocaretz, Generalsekretær, European Writers Congress, Holland
Mohamed El Abed, Projektleder, Sprong Kommunikation, Sverige
Monica Lindqvist, Konstrådet, Sverige
Monica Fundin Pourshahidi, Vicedirektør, Kulturdepartementet, Sverige
Nanna Lykke Merrild, Kulturkonsulent, Prismen, København, Danmark
Nasra Ali Omar, Projektleder, Du store verden!, Norge
Nevena Bajalica, PIE, Belgien
Nina Edström, Mångkulturellt Centrum, Sverige
Oskar Ling, Creative Producer, Spiritus Mundi, Malmö, Sverige
Pernilla Luttrupp, Sverige
Petra Maria Granholm, Ålandsøernes Fredsinstitut, Ålandsøerne
Petra Kuritzén, Producent, Spiritus Mundi, Malmö, Sverige
Puma Lagos, Riksteatern, Sverige
Rezan Saleh, Generalsekretær, AIDA, Belgien
Robert Nilsson, Vicedirektør, Kulturdepartementet, Sverige
Roger Tshibangu Kanda, Ansv. Religiøse anliggender, Les Amis de Monde Entier, Belgien
Rolf Kjær-Hansen, Direktør, Egedal Arkiver og Museer, Danmark
Salvatore Marra, Federazione CEMAT, Italien
Simone Dudt, Tf. Generalsekretær, European Music Council, Tyskland
Sizo Zeka, Administrator, Les Amis de Monde Entier, Belgien
Stina Emanuelsson, Frontmedarbejder, Kulturdepartementet, Sverige
Stina Lyles, Generalsekretärare Nordisk Komponist Forbund, Sverige
Timothée Guicherd, Web redaktør, Lab for Culture, Holland

Tina Møller Jakobsen, Sekretariatschef, AMATEO, Danmark

Tina Riih , Programkoordinator, Hanaholmen, Finland

Tobias Mattsson, Projektleder, Fabel, Sverige

Tuttika Sen, Producent, Fabel, Sverige

Ulrika Nilsson, Projektleder, Stiftelsen Framtidens Kultur, Sverige

Vehbi Miftari, Direkt r, Association for Cultural and Democratic Integration AIKD, Sverige

Zanda Zilgalve, Trans Europe Halles, Sverige

 rjan Retsler, President, ECSWE, Sverige

 sa Lipka Falck, Raketa, Sverige

PRACTICE EXCHANGE & ROUNDTABLE MALM 

Oplægsholdere/talere

Arve Vannebo, Leder af Union Scene, Drammen, Norge

François Matarasso, Forfatter og konsulent, Honorary Professor, Gray's School of Art, Robert Gordon University (Scotland), United Kingdom

Jette Sandahl, Direktør, Københavns Bymuseum, Danmark

Mogens Holm, Teaterchef, Taastrup Teater, Danmark

Otto Akos Meijer, Projektleder, Styrende Mangfold, Oslo, Norge

Peter Hervik, associate Professor i social anthropology, IMER Malm  Högskola, Sverige/Danmark

Sabine Frank, Generalsekretær, Platfor for Intercultural Europe, Belgien

Deltagere

Anna Selv g, - Kulturrådet, Stockholm, Sverige

Anne Boukris, Ph.D., Roskilde Universitet, Danmark

Camara Christina Lundestad Joof, Musiker og Leder, Ungdomsfabrikken, Norge

Chris Torch, Kunstnerisk leder, Intercult og medstifter af Nordisk Forum for Interkultur, Sverige

Chrissie Faniadis, projektkoordinator, Intercult, Sverige

Eli Borchgrevink, Daglig leder, Du store verden! og medstifter af Nordisk Forum for Interkultur, Norge

Gavin Clarke, Konsulent og Audience developer, Danmark

Henrik Melius, VD og Stifter, Spiritus Mundi, Malm , Sverige

Karen Bue, Direktør, Nordisk Kulturfond, Danmark

Nada Chourbaji, European Cultural Foundation, Amsterdam, Holland

Namik Mackic, Rådgiver, Mangfoldsåret 2009, Norge
Marie Telschow, Assistent, Platform for Intercultural Europe, Bruxelles, Belgien
Mik Aidt, Journalist og redaktør, Cultures og Freemuse, Danmark
Morten Larsen, Projektleder, Contact, Betty Nansen Teatret, København, Danmark
Niels Righolt, Konsulent og koordinator for Nordisk Forum for Interkultur, Cultures, Danmark
Paw Petersen, Kunstnerisk leder, Images festival, Center for Kultur og Udvikling, Danmark
Petra Kuritzén, Producent, Spiritus Mundi, Malmö, Sverige
Rani Kasapi, Producent og international projektleder, Riksteatern, Sverige
Sara Bech Jacobsen, Direktør, VerdenskulturCentret, København, Danmark
Sascha Hegner, Producer Projektleder, Taastrup Teater, København, Danmark
Stina Lorentz, Konstnärsnämnden, Stockholm, Sverige
Susanne Brannebo, VD, Spiritus Mundi, Malmö, Sverige

NORDISK MINISTERRÅD FOR KULTURS SESSION 2008 HELSINKI

Tilstede

Kulturminister Helena Dam á Neystabø, Færøerne
Kultur- undervisnings- og vitenskapsminister Þorgerður Katrín Gunnarsdóttir, Island
Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth, Sverige
Kultur- og idrottsminister Stefan Wallin, Finland
Kultur- og kirkeminister Trond Giske, Norge
Viceantråd Britt Lundberg, Åland
Landsstyremedlem Tommy Marø, Grønland
Generalsekretær Halldór Ásgrímsson, Nordisk Ministerråd

Øvrige deltagere

Andreas Olsen, afdelingschef, Landsstyret, Grønland
Anna-Majja Marttinen, kulturråd, Kultur- og Idrottsministeriet, Finland
Claus Kleemann, afdelingschef, Landsstyret, Grønland
Emma Jansson, departementssekretære, Kulturdepartementet, Sverige

Halvard Ingebrigtsen, statssekretær, Kultur- og Kirkeministeriet, Norge

Henning Gorholt, ekspedisjonssjef, Kultur- og Kirkeministeriet, Norge

Henrik Toremark, politisk stabschef, Kulturdepartementet, Sverige

Jan Ole Lönnblad, byråchef, Kultur, Åland

Karin Marcussen, kontorchef, Kulturministeriet, Danmark

Karitas H. Gunnarsdóttir, afdelingschef, Kulturministeriet, Island

Katja Björklund, kansliråd, Kulturdepartementet, Sverige

Marcus Hartmann, pressekreterare, Kulturdepartementet, Sverige

Martin Næs, Afdelingschef, Kultur, Færøerne

Martina Harms-Aalto, specialmedarbejtere, Kultur- og Idrøtsministeriet, Finland

Peter van Zaane, fuldmægtig, Kulturministeriet, Danmark

Pia Erson, departementsråd, Kulturdepartementet, Sverige

Steingrímur Sigurgeirsson, politisk assistent til ministeren, Kulturministeriet, Island

Tomas Bokstad, departementssekretære, Kulturdepartementet, Sverige

Åse Vøllo, underdirektør, Kultur- og Kirkeministeriet, Norge

Nordisk Ministerråd

Tore Aas-Hanssen, Avdelingssjef

Joachim Clausen, Seniorrådgiver

Pia Vigh, Seniorrådgiver

Riitta Heinämaa, Seniorrådgiver

Jean-Yves Gallardo, Seniorrådgiver

Anna Kiiskinen, Rådgiver

Tove Mangset, Avdelingskoordinator

Arbejdsgruppen for kulturel kompleksitet og sameksistens

Medlemmer

Pasi Saukkonen, Seniorforsker, Cupore, Finland

Shanti Brahmachari, Daglig leder, Norsk Skuespilsenter, Norge

Tomas Bokstad, Departementssekretær, KOM-09, Sverige

Trevor Davies, kunstnerisk leder, KIT, Danmark